

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr Z / 5 /26
Zarządu Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”
z dnia 3 lutego 2026 r.

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU
Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”
na lata 2023-2027

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Czosnów, czerwiec 2023 r.
Aktualizacja: luty 2026 r.

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego.....	3
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	12
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	21
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	26
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	44
Rozdział VI Cele i wskaźniki	51
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	55
Rozdział VIII Plan działania	58
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	59
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	62
Wykaz wykorzystanej literatury	67
Załączniki do LSR	68
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia	68
Formularz 2: Plan działania	69
Formularz 3: Budżet LSR.....	73
Formularz 4: Plan wykorzystana budżetu LSR	73

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1 Nazwa LGD i forma prawna

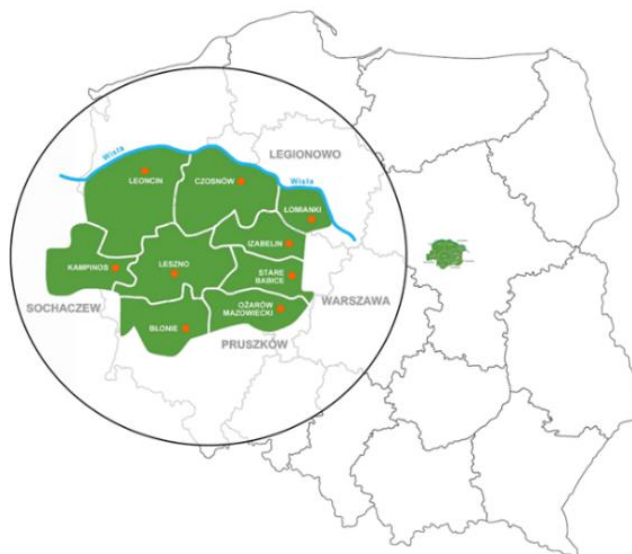
Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” jest stowarzyszeniem „specjalnym” posiadającym osobowość prawną, wpisanym w dniu 9 października 2008 r. do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000315116. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem stowarzyszeń, osób fizycznych i prawnych, a także jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, o celach niezarobkowych, działającym jako Lokalna Grupa Działania (LGD). Podstawą jego działania jest Statut oraz ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2020 r. poz. 2261).

Działalność Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, w zakresie przepisów krajowych, opiera się w szczególności na ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943, z 2023 r. poz. 412), zwanej dalej „ustawą RLKS”; ustawie z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412), a także innych aktach prawnych dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz działalności Stowarzyszenia. Nadzór nad działalnością Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego. Jest to stowarzyszenie „specjalne”, ponieważ obok Walnego Zebrania Członków, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej, funkcjonuje dodatkowy organ – Rada, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru oraz ustalenia kwoty wsparcia projektów realizowanych w ramach LSR.

1.2 Opis procesu tworzenie partnerstwa

Idea zbudowania trójsektorowego partnerstwa w postaci Lokalnej Grupy Działania zrodziła się na początku 2008 roku. Inicjatorami utworzenia Stowarzyszenia były trzy gminy: Czosnów, Kampinos i Leoncin. Zanim podjęto decyzję o sformalizowaniu działań gmin, łączyła je już więź współpracy. W wyniku licznych spotkań przedstawicieli i mieszkańców okazało się, że nie tylko mają one zbliżoną specyfikę, ale borykają się z podobnymi wyzwaniami. Wspólne cele, takie jak rozwój infrastruktury, wzrost zaangażowania obywateli w życie lokalnych społeczności oraz jak najlepsze wykorzystanie potencjału historycznego, przyrodniczego i turystycznego związanego z bliskością Kampinoskiego Parku Narodowego, które wpisywały się w cele osi LEADER realizowanej w ramach PROW 2007-2013 spowodowały, iż podjęto decyzję o powoływaniu LGD i udział w konkursie na wybór Lokalnej Strategii Rozwoju. W marcu 2008 roku rady gmin podjęły stosowne uchwały. Wizja rozwoju oraz korzyści dla społeczności lokalnej związane z realizacją osi LEADER spowodowały, iż firmy, osoby prywatne oraz liczne organizacje pozarządowe wyraziły chęć włączenia się w prace nad Lokalną Strategią Rozwoju oraz przystąpienia do Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”.

29 kwietnia 2008 roku odbyło się Zebranie Założycielskie, które przyjęło statut oraz powołało Komitet Rejestracyjny. W zebraniu wzięło udział 21 członków, 3 reprezentujących sektor publiczny, 4 przedstawiciele sektora gospodarczego oraz 14 przedstawiciele sektora społecznego. Jednocześnie rozpoczęte zostały spotkania konsultacyjne dotyczące stworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013. Trwały one od kwietnia 2008 r. do końca maja 2009 r. Wypracowany został dokument koncentrujący się wokół trzech zasadniczych celów będących odpowiedzią na zdiagnozowane problemy: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich - zwłaszcza poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz rozwój działalności gospodarczej i tworzenie nowych miejsc pracy; Odnowa wsi, zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz jak najlepsze wykorzystanie zasobów naturalnych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000; Aktywizacja społeczności lokalnej - poprzez wsparcie oferty kulturalnej, edukacyjnej oraz rekreacyjnej.

W dniu 2 czerwca 2009 roku Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” podpisało z Samorządem Województwa Mazowieckiego Umowę o Warunkach i Sposobie Realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na kwotę 17 532 524,00 zł. Z dniem 1 października 2009 roku w Czosnowie utworzone zostało biuro LGD. Od grudnia 2008 roku partnerstwo poszerzało się o kolejne gminy i podmioty zainteresowane realizacją celów Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Od tego czasu do LGD przystąpiły kolejne gminy: Gmina Leszno (4 grudnia 2008 r.), Gmina Błonie (4 grudnia 2008 r.), Gmina Ożarów Mazowiecki (16 czerwca 2009 r.), Gmina Stare Babice (16 czerwca 2009 r.), Gmina Izabelin (23 lutego 2011 r.), Gmina Łomianki (27 kwietnia 2011 r.), Gmina Brochów (7 maja 2012 r.). W dniu 13 marca 2015 roku gmina Brochów podjęła uchwałę nr V/39/2015 w sprawie rezygnacji z członkostwa w Lokalnej Grupie Działania „Między Wisłą a Kampinosem”. W ten sposób powstała pełna, dobrowolna reprezentacja obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Dzięki oddolnemu podejściu, proces budowania partnerstwa Stowarzyszenia nie zakończył się wraz z wpisem do rejestru Stowarzyszeń, ale nieprzerwanie trwa nadal angażując, dzięki swojej otwartości, coraz to nowe osoby i podmioty z obszaru objętego LSR.

Kolejnym etapem budowania partnerstwa był proces obejmujący tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020, który rozpoczął się na początku 2015 r. i podzielony został na trzy etapy: pierwszy etap obejmował konsultacje z mieszkańcami 9 gmin wchodzących w skład LGD. Spotkania odbywały się w okresie od 16 do 27 marca 2015 r.. Spotkania miały charakter otwarty, obejmowały dyskusję i wypełnianie ankiet. Aby umożliwić jej wypełnienie wszystkim zainteresowanym została ona również udostępniona online. Drugi etap konsultacji obejmował Zogniskowane Wywiady Grupowe oraz przeprowadzenie analizy SWOT, których celem było pogłębienie interpretacji wyników ankiet. Trzeci etap konsultacji przeprowadzony został przez zewnętrzną firmę badawczą, która zrealizowała projekt pn. „Potencjał rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD”. W wyniku podjętych działań powstała Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014 - 2020, która została wybrana do realizacji. Umowę ramową z Samorządem Województwa Mazowieckiego podpisano 17 maja 2016 r. Proces budowania partnerstwa w trakcie trwania perspektywy 2014 - 2020 był wieloetapowy. Niemniej mechanizm ten stanowił kontynuację aktywności zapoczątkowanych w latach 2008 – 2013. W wyniku realizacji LSR zostały osiągnięte cele ogólne i szczegółowe zawarte w strategii, związane z rozwojem naszego obszaru. Wszystkie działania były podejmowane z myślą o naszym społeczeństwie, przy aktywnym udziale jego członków, zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami i propozycjami, które były uwzględniane na każdym etapie przygotowania i realizacji zadań. Zatwierdzony budżet całkowity na wdrożenie LSR, wraz ze środkami dodatkowymi, wynosił 21 791 400,00 złotych / 5 447 850 euro, zgodnie z umową ramową z dnia 17.05.2016 r. Realizacja projektu odbyła się zgodnie z ustalonym planem. W ramach LSR środki zostały przyznane gminom członkowskim, organizacjom pozarządowym, parafiom, ośrodkom kultury, przedsiębiorcom oraz osobom fizycznym. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zrealizowało również 28 projektów spoza PROW 2014-2020, mających na celu rozwój kulturalny i gospodarczy lokalnych społeczności. W ramach ich realizacji udało się wybudować Multicentrum Misja Kampinos – nowoczesną placówkę edukacyjną, dzięki czemu udostępniono nową przestrzeń kulturalną, w której rozwijane są różnorodne działania edukacyjne, kulturalne, sceniczne i wystawiennicze. Zorganizowano też targi żywności tradycyjnej i ekologicznej upowszechniające wiedzę na temat krótkich łańcuchów dostaw, a także warsztaty kulinarne o nazwie „Poznaj potrawy regionalne”. W ramach walki z COVID-19, Stowarzyszenie zakupiło i zainstalowało 10 nożnych dozowników płynu do dezynfekcji rąk przed miejscami publicznymi, takimi jak centra kultury i biblioteki. Stowarzyszenie zorganizowało również wydarzenie edukacyjne o nazwie „Misja Cztery Łapy” na temat etycznego traktowania zwierząt i odpowiedzialnej opieki nad nimi. Głównym celem spotkania było edukowanie właścicieli w zakresie właściwej opieki nad zwierzętami, propagowanie konieczności kastracji, znakowania i rejestracji. Zrealizowano też wyjazdy studyjne. W ramach poszukiwania inspiracji rozwoju działalności na terenach wiejskich zorganizowano wyjazd na Węgry, którego celem było podniesienie poziomu wiedzy 24 osób z 4 lokalnych grup działania w zakresie małego przetwórstwa lokalnego, rozwoju przedsiębiorczości opartej na walorach przyrodniczych, turystycznych i produktach lokalnych, tworzenia sieci współpracy dla rozwoju obszarów wiejskich oraz zarządzania projektami. Drugi wyjazd - Szlakiem Kulinarным Podkarpackie Smaki miał na celu ułatwienie wymiany wiedzy i promowanie współpracy rolników, przetwórców oraz rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Projekt przyczynił się do podniesienia poziomu wiedzy na temat krótkich łańcuchów dostaw i nowych modeli organizacji produkcji i sprzedaży.

Kolejnym aspektem budowania partnerstwa lokalnego były projekty współpracy, które są okazją do intensywnego zdobywania doświadczeń. LGD pisało i realizowało projekty współpracy zarówno krajowe, jak i międzynarodowe

dowe, głównie w roli lidera. „Marka Lokalna szansą rozwoju regionu” (ML), „Marka Lokalna szansą rozwoju obszarów LGD” (MarLok) to tylko wybrane tytuły zrealizowanych projektów współpracy, które w okresie programowania 2014 – 2020 LGD zrealizowało. Stowarzyszenie jest w trakcie realizacji projektu współpracy pn. Budowanie Marki Lokalnej jako wizytówka produktów i usług tradycyjnych (BeMoL). Stowarzyszenie będąc wiarygodnym partnerem zostało również zaproszone do współpracy przy projekcie Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Dworze Mazowieckim „Pracuj na Nowo(dworskim)”. Celem projektu jest wypracowanie modelu pośrednictwa pracy dla mikro i małych przedsiębiorców oraz aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych. Projekt skierowany jest do przedsiębiorców z powiatu nowodworskiego i osób poszukujących pracy, a cele obejmują godzenie ról rodzinnych i zawodowych, promowanie dobrych praktyk zarządzania zasobami ludzkimi oraz rozwój kompetencji doradców klienta Powiatowego Urzędu Pracy. Mając stabilną sytuację finansową wynikającą ze skutecznego wdrażania LSR „Stowarzyszenie Między Wisłą a Kampinosem” chcąc pogłębiać i rozwijać istniejące partnerstwo mogło zaangażować się w akcje charytatywne oraz pomocowe zarówno na rzecz społeczności lokalnej (zbiórka środków na karetkę dla szpitala w Dziekanowie Leśnym, wspieranie klubów sportowych, organizacja akcji krwiodawstwa), jak i napływowej (pomoc uchodźcom z Ukrainy przebywającym na obszarze działania).

Budowa lokalnego partnerstwa w dużej mierze dalej opierała się na realizacji wielu działań Planu Komunikacji społecznej, w ramach których prowadzono szeroką informacyjną kampanię skierowaną do mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, w tym potencjalnych wnioskodawców finansowego wsparcia, przedsiębiorców, rolników, organizacji pozarządowych, jednostek sektora finansów publicznych, a dotyczącą szczegółowych zasad funkcjonowania podejścia LEADER, w tym podnoszenia umiejętności w aplikowaniu środków pomocowych, wspieraniu lokalnych inicjatyw. Środki, za pomocą których przekazywano informacje, były różnorodne i obejmowały zorganizowanie konferencji inauguracyjnej oraz spotkań informacyjnych w każdej z gmin należących do LGD. Ponadto biuro rozesłało informacje pocztą elektroniczną, umieściło informacje na stronie internetowej i portalach społecznościowych LGD i gmin członkowskich. Kampania informacyjna miała też bardziej tradycyjny charakter – w lokalnej prasie wydawanej papierowo pojawiły się artykuły, a na tablicach informacyjnych w instytucjach publicznych (w szczególności Powiatowych Urzędach Pracy) pojawiły się plakaty. W tym samym czasie Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” prowadziło działania informacyjne na temat zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD, które miały na celu poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach oceny i interpretacji lokalnych kryteriów wyboru. Tak jak każde działanie informacyjne, te również odbywały się dwutorowo – w Internecie oraz tradycyjnie tj. papierowo. Korzystając z okazji wydany został również „Podręcznik beneficjenta” w nakładzie 10 000 szt.

Równie istotnym elementem aktywności Stowarzyszenia, obok udziału w wielu targach turystycznych, wydarzeniach, opracowania wydawnictw promocyjnych, animacji działań kulturalnych, zrealizowania zadań publicznych był wieloletni proces budowania marki lokalnej. Doceniając ogromny potencjał Kampinoskiego Parku Narodowego właśnie na jego potencjale Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” oparło utworzenie marki lokalnej Misja Kampinos, której jest operatorem. Marka lokalna Misja Kampinos powstała z potrzeby mieszkańców, podmiotów gospodarczych, organizacji społecznych i instytucji działających w oparciu o lokalne zasoby obszaru oraz bogate dziedzictwo kulturowe, historyczne i przyrodnicze. Marka lokalna posiada system wizualizacji, a jej znak jest zastrzeżony. Z uwagi na potencjalne znaczenie tego narzędzia, wsparcie zarówno w sferze turystyki, budowania społecznego kapitału, promocji regionu, ale przede wszystkim rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD, Marka lokalna stała się narzędziem promocji produktów i usług związanych z regionem, oferowanych przez twórców i usługodawców z obszaru dziewięciu gmin: Błonie, Czostków, Izabelin, Kampinos, Leoncin, Leszno, Łomianki, Ożarów Mazowiecki oraz Stare Babice. Pod szyldem marki lokalnej LGD organizuje różne wydarzenia m.in. Targi turystyczne Misja Kampinos, Rajd Kampinoski Misja Kampinos czy Biegi przełajowe – Misja Kampinos Cup, które na stałe wpisały się w harmonogram imprez. Opracowanie, wdrażanie i promowanie marki lokalnej okazało się jedną z najważniejszych inicjatyw okołoturystycznych i animacyjnych Stowarzyszenia. Z uwagi na założenia i sposób budowania marki jest to proces ciągły, wymagający stałego zaangażowania. Stowarzyszenie musi złożyć dalszą aktywność na tej płaszczyźnie w ramach wdrażania strategii w nowej perspektywie finansowej 2023-2027. Podczas całego okresu wdrażania LSR prowadzona była kampania partycypacyjna, która miała na celu przekazywanie wiedzy społeczności lokalnej, a także uzyskanie informacji zwrotnej na temat potrzeb i ewentualnych deficytów komunikacyjnych. Środki przekazu, jakimi posłużono się w realizacji kampanii partycypacyjnej, obejmowały cykl warsztatów diagnostyczno-analitycznych dla różnych środowisk, grup społecznych i sektorów. Podczas warsztatów równolegle

realizowano działania związane z budową marki lokalnej obszaru LGD, a także monitoringiem i ewaluacją wdrażania LSR. Warsztaty odbywały się nie rzadziej niż raz na 12 miesięcy, a łącznie przeprowadzono 13 spotkań warsztatowych.

Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” jako instytucja rozpoznawalna na rynku, wiarygodna i prężnie działająca, rozpoczynając swój trzeci okres przygotowawczy odczuwa znaczącą różnicę w zaangażowaniu podmiotów zewnętrznych i mieszkańców. Ciężar zaangażowania przeniósł się z pytań „czy możemy pomóc?” na pytania „jak możemy pomóc?”. Stworzenie dobrej i zaspokajającej potrzeby LSR przestało być tylko zadaniem LGD, a stało się wspólnym celem wszystkich partnerów, co świadczyć może o sukcesie procesu tworzenia partnerstwa.

Wykorzystanie potencjału partnerstwa do przygotowania i wdrażania LSR na lata 2023-2027

Jednym z głównych celów Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” jest rozwijanie i wzmacnianie kapitału społecznego obszaru objętego LSR. Dążymy do zacieśniania więzi opartych na wspólnej tożsamości, tradycji i kulturze. Poprzez wykorzystanie potencjału kulturalnego i turystycznego, mieszkańcy podejmują działania i inicjatywy, które odpowiadają zgłaszanym potrzebom. Te działania przyczyniają się do wzmocnienia lokalnej tożsamości i budowania silnych więzi społecznych. Realizacja podejścia LEADER, które opiera się na oddolnych inicjatywach, wymaga czasu, umiejętności szybkiej adaptacji do zmian oraz budowy formalnych i nieformalnych narzędzi współpracy i komunikacji. Podczas spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością i grupami interesów, zidentyfikowano potrzebę kontynuacji działań mających wpływ na integrację, rozwój turystyki, rekreacji, kultury i zachowanie dziedzictwa lokalnego. Mieszkańcy również wskazali na potrzebę wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, takich jak osoby z niepełnosprawnościami, ich opiekunowie, kobiety, rolnicy z małych gospodarstw i osoby poszukujące zatrudnienia. Badania ankietowe i wywiady pogłębione wykazują, że działania Biura Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” są bardzo dobrze oceniane przez respondentów i wnioskodawców. Doceniono sposób organizacji pracy, kompetencje, fachowe umiejętności, a także pozytywne nastawienie i zaangażowanie. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” posiada stałe biuro, otwarte przez pięć dni w tygodniu, wyposażone w niezbędny sprzęt. Posiada również profesjonalną stronę internetową oraz profil w mediach społecznościowych. Biuro mieści się w Czosnowie przy ul. Gminnej 6. Członkowie Zarządu i innych organów Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” stanowili istotne wsparcie w podejmowanych działaniach. Wykorzystywali swoją wiedzę i doświadczenie zawodowe we wdrażaniu LSR. Umiejętność realizacji projektów oraz skuteczne aplikowanie o wsparcie przyczyniły się bezpośrednio do rozwoju umiejętności Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Jako lokalni liderzy, stanowią również doskonały przykład do naśladowania, motywując mieszkańców do podejmowania własnych inicjatyw. Nabycie umiejętności jest również wynikiem udziału pracowników Biura Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, Członków Zarządu oraz Rady w szkoleniach, warsztatach i wyjazdach studyjnych. Współpraca z innymi podmiotami jest znaczącym atutem i potencjałem Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Stowarzyszenie jest partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW) oraz członkiem Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (MROT). Wszystkie te działania nie mogłyby się powieść, ani nie znalazłyby uznania odbiorców, gdyby nie siła partnerstwa budowanego przez 15 lat. Otwartość na potrzeby lokalnej społeczności, pomoc w realizacji inicjatyw społeczności lokalnej, promowanie działań oraz skuteczne realizowanie planu komunikacji i wzmacnianie kapitału społecznego sprawiły, że Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” jest postrzegane jako instytucja zajmująca się dystrybucją środków pomocowych, szczególnie związanych z poprawą jakości życia na obszarze objętym LSR, rozwojem przedsiębiorczości, redukcją wykluczenia społecznego oraz zwiększeniem integracji i aktywności lokalnej społeczności. Pozytywny wizerunek Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” będzie miał bezpośredni wpływ na skuteczność działań w nowej perspektywie na lata 2023-2027. **Zasoby kadrowe i organizacyjne, którymi dysponuje Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem”, pokazują jego zdolność do skutecznego realizowania (LSR).**

1.3 Reprezentatywność i struktura LGD

Strukturę organizacyjną Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” reguluje Statut i właściwe przepisy. Funkcjonują w nim cztery organy: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna. W skład władz wchodzi osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje niezbędne do prawidłowej pracy Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Od czasu powołania do życia Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” partnerstwo bardzo dynamicznie się rozwija. Uwzględniając lokalną specyfikę, a także przygotowując się do realizacji zadań

w nowej perspektywie finansowej na lata 2023 – 2027 Zarząd Stowarzyszenia podjął działania w celu poszerzenia partnerstwa o podmioty mające odpowiedni potencjał. W związku z faktem, iż RLKS obejmuje między innymi działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, sektor gospodarczy został wzmocniony o podmioty z dużym doświadczeniem i znajomością specyfiki lokalnego rynku. Ponadto partnerstwo jest budowane z dużą dbałością o zapewnienie reprezentacji wszystkich grup społecznych wśród członków oraz organów LGD, w tym osób młodych, osób starszych i grup osób w niekorzystnej sytuacji. Według stanu na dzień 31 maja 2023 r. Stowarzyszenie liczy 71 członków, którymi są przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczych z każdej gminy, reprezentujący interesy sektora publicznego, społecznego i gospodarczego (co najmniej po jednym przedstawicielu każdej grupy interesu z każdej gminy). Przez grupę interesu należy rozumieć grupę jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych. Jednocześnie zasada ta nie stoi w sprzeczności z możliwością jednoczesnego reprezentowania grup interesu innych niż grupy interesu sektorów.

W celu prawidłowego przyporządkowania członków do grup interesu przyjęto metodę kolejnych wykluczeń, tzn. jeśli istniały przesłanki potwierdzające, iż członek jest reprezentantem grupy interesu sektora publicznego, to nie był traktowany jako przedstawiciel innych grup. Jeżeli natomiast takich przesłanek nie stwierdzono, badane było kolejno potwierdzenie reprezentacji grupy interesu sektora gospodarczego. Jeżeli nie wystąpiły przesłanki w tym zakresie – członek był uznawany jako reprezentant grupy interesu sektora społecznego. Do innych grupy interesów dana osoba była zaliczana poprzez weryfikację rzeczywistego statusu członka tj. na podstawie dokumentu, który jednoznacznie i bez wątpliwości potwierdza przynależność do danej grupy interesu. Weryfikacja przynależności członka do grupy interesu odbywa się na podstawie informacji (deklaracji), która podlega sprawdzeniu przez Biuro Stowarzyszenia. Jest ona składana zgodnie ze stanem faktycznym oraz bez zatajania informacji objętych tym dokumentem. Lista członków jest publikowana na stronie internetowej Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” oraz dostępna w biurze. Grupa interesu sektora publicznego reprezentowana jest przez gminy: Kampinos, Leoncin, Czosnów, Leszno, Błonie, Ożarów Mazowiecki, Stare Babice, Izabelin, Łomianki a także Powiat Warszawski Zachodni oraz Kampinoski Park Narodowy. Grupa interesu sektora gospodarczego reprezentowana jest przez 18 członków. Są to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a także osoby prawne. Stanowią oni bardzo zróżnicowaną branżowo grupę (banki spółdzielcze, gospodarstwa rolne i agroturystyczne, przetwórnictwo mięsne, warsztaty samochodowe, bardzo charakterystyczne dla tego obszaru usługi transportowe i logistyczne, firmy budowlane, producenci sprzętu medycznego, producenci mebli, piekarnie). Grupa interesu sektora społecznego reprezentowana jest przez 23 osoby fizyczne oraz 19 organizacji pozarządowych. Są to uczniowskie kluby sportowe, stowarzyszenia sportowe, Ochotnicze Straże Pożarne, organizacje turystyczne oraz promujące produkty lokalne, stowarzyszenia zajmujące się pomocą dzieciom, a także organizacje wspierające osoby niepełnosprawne, wykluczone oraz seniorów.

Jak widać powyżej, członkami Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” są osoby fizyczne i osoby prawne zamieszkujące lub mające siedzibę na obszarze jednej z gmin objętych LSR. Mimo to, mając na uwadze cele i charakter działalności, umożliwiamy również współpracę z podmiotami nieposiadającymi osobowości prawnej. Wśród członków wyróżniamy członków zwyczajnych, wspierających oraz honorowych. Sposób rozszerzania i zmiany składu określają przepisy § 11, 12, 13, 14, 15 i 16 Statutu. Po złożeniu deklaracji o przystąpieniu do Stowarzyszenia, nabycie członkostwa następuje na podstawie uchwały Zarządu. W tym zakresie nie ma dodatkowych ograniczeń.

Wśród Członków Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” znajdują się także osoby narażone na wykluczenie z życia społecznego. Zostały one oznaczone na etapie diagnozy obszaru objętego LSR. Przedstawiona propozycja wynikała z PS dla WPR na lata 2023-2027 i była poprzedzona szeregiem badań, analiz i zaakceptowana przez KE. Mieszkańcy, którzy brali udział w spotkaniach i badaniach ankietowych, wskazali, że wsparciem powinni być również objęci seniorzy (osoby, które ukończyły 60. rok życia), ludzie młodzi (osoby do 25. roku życia) oraz osoby w niekorzystnej sytuacji, tj.: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia. Katalog został uznany za adekwatny do obszaru LSR oraz wyzwani, z jakimi mierzymy się po pandemii oraz w następstwie gospodarczych konsekwencji kryzysu w Ukrainie.

Inkluzywność przejawia się również zapewnieniem kadencyjności organów Stowarzyszenia, tj. Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Kadencja trwa 4 lata. Ponadto zgodnie z § 17 pkt. 2 Statutu, nie można być jednocześnie członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej oraz Rady. § 23 ust. 10 Członek Rady nie może być jednocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej ani zarządu ani pracownikiem Stowarzyszenia. Kadencyjność organów Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” spełnia kilka ważnych funkcji. Po pierwsze, gwarantuje zmianę władzy i pozwala

na rotację osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji i zarządzanie. Promuje to demokratyczne funkcjonowanie organizacji, eliminuje ryzyko kumulacji władzy w rękach jednej osoby lub jednej grupy i pozwala większej liczbie członków uczestniczyć w procesie decyzyjnym. Pozwala również na wprowadzenie do zarządzania nowych perspektyw i pomysłów. Nowi członkowie na stanowiskach wnoszą różne perspektywy i doświadczenia. Może to ułatwić wprowadzanie innowacji i adaptację do zmieniających się okoliczności.

Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” jest otwarte na nowych członków, co potwierdzają również zapisy jej statutu, który nie tylko wyraźnie zachęca do wstępowania do LGD, ale także umożliwia zwoływanie walnych zebrań przez wąską grupę członków (§ 19 ust. 3). W ramach realizacji LSR, Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” planuje działania mające na celu zachęcenie ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji do wstępowania w struktury LGD oraz podejmowanie działań na rzecz zgłaszania przez nich inicjatyw społecznych, aktywizacji gospodarczych. Aby pogłębić współpracę i zaangażowanie członków Stowarzyszenia, będą organizowane regularne spotkania, uwzględniane będą ich opinie i decyzje, a także zachęceni będą oni do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem. Ponadto, Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” będzie wspierać rozwój umiejętności i kompetencji członków.

1.4 Struktura Rady – organu decyzyjnego LGD

Organem decyzyjnym w Stowarzyszeniu „Między Wisłą a Kampinosem”, odpowiedzialnym za wybór operacji do finansowania w ramach LSR, jest Rada. Jest ona organem powołanym przez Walne Zebranie Członków spośród wszystkich członków. Jej prace precyzuje Regulamin Rady oraz Statut (§ 23 ust. 8). Wyboru Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego Rada dokonuje spośród swego grona na pierwszym posiedzeniu. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej, Zarządu lub pracownikiem LGD. Członkowie Rady będący osobami fizycznymi uczestniczą w jej pracach, w tym biorą udział w głosowaniu nad jej uchwałami, osobiście, a członkowie będący osobami prawnymi – przez organ uprawniony do reprezentowania tej osoby prawnej albo pełnomocnika umocowanego do uczestniczenia w pracach Rady. Udzielenie dalszego pełnomocnictwa do uczestniczenia w pracach Rady jest niedopuszczalne.

Decyzje Rady są podejmowane w drodze konsensusu bez wskazywania roli decydującej jakiegokolwiek grupie interesów. Zgodnie z art. 31 ust. 2 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060, w skład Rady wchodzi przedstawiciele publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno-gospodarczych i w których żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. W celu prawidłowego przyporządkowania członków Rady do grup interesu sektorów stosuje się opisaną powyżej metodę kolejnych wykluczeń. Do innych grupy interesów dana osoba jest zaliczana poprzez weryfikację rzeczywistego statusu członka Rady, tj. na podstawie dokumentu, który jednoznacznie i bez wątpliwości potwierdza przynależność do danej grupy interesu. Rada Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” liczy 7 członków. W jej składzie zasiada 2 reprezentantów grupy interesu sektora publicznego, 2 sektora gospodarczego i 3 sektora społecznego. Wszyscy członkowie Rady posiadają stosowny dokument potwierdzający przedstawicielstwo danego sektora oraz grupy interesu. W Radzie zasiadają między innymi: osoba młoda (do 25. roku życia), senior (osoba, która ukończyła 60. rok życia), sołtys oraz przedstawiciel OSP.

Tabela nr 1: Podział składu Rady ze względu na reprezentację grup interesów sektorów

Imię i nazwisko członka Rady LGD	Funkcja w Radzie LGD	Grupa interesu sektora
Małgorzata Orlikowska	Przewodniczący Rady	Publicznego
Ochotnicza Straż Pożarna w Strzyżewie	Członek Rady	Społecznego
Krzysztof Dąbrowski	Członek Rady	Publicznego
Koparkowo Bartosz Chrzęszczewski	Członek Rady	Gospodarczego
Zofia Wojcieszka	Członek Rady	Społecznego
Usługi Rem. Bud. „REMIX” Bogdan Recielski	Członek Rady	Gospodarczego
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Czosnów	Wiceprzewodniczący Rady	Społecznego

Źródło: opracowanie własne.

Członkowie Rady posiadają doświadczenie w realizacji projektów rozwoju obszarów wiejskich finansowanych ze środków publicznych lub uczestniczyli w szkoleniach w tym zakresie. Dotyczy to również osób, które dokonywały wyboru prac w okresie poprzedzającym wdrażanie LSR. Są specjalistami w różnych dziedzinach istotnych dla prawidłowej realizacji LSR. Aby zapewnić sprawne funkcjonowanie Rady rozumiane jako skuteczność i zgodność z zasadami wyboru operacji, dla członków Rady zaplanowano cykl szkoleń podnoszący ich umiejętności w zakresie stosowania procedur i zasad wyboru. Prawidłowy przebieg oceny i wyboru operacji do finansowania nadzorowany jest przez Biuro LGD. Sprawdza ono poprawność dokumentacji oraz zgodność formalną, natomiast komisja skrutacyjna oblicza wyniki głosowania i potwierdza kworum.

1.5 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym oraz mechanizmy w zakresie zarządzania

Proces decyzyjny opiera się na uprawnieniach wynikających ze Statutu i innych dokumentów wewnętrznych, w szczególności Regulaminu Rady oraz procedur ustanowionych zgodnie z obowiązującymi przepisami i wytycznymi. Proces decyzyjny opiera się również na zasadach wzmocnionego partnerstwa i kolegialnego podejmowania decyzji.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy: wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwoty wsparcia.

Wybór operacji jest dokonywany z zastosowaniem procedury zapewniającej bezstronność członków Rady, przy uwzględnieniu obowiązujących kryteriów wyboru operacji oraz zapewnieniu składu Rady zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060 lub wymogu, zgodnie z którym pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji, określonego w art. 33 ust. 3 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060. Biuro Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” weryfikuje przynależność członków Rady do grup interesów na podstawie informacji (oświadczenia) w postaci Rejestru interesów / deklaracji bezstronności. Członek Rady jest obowiązany wypełnić Rejestr interesów / deklarację bezstronności zgodnie ze stanem faktycznym oraz bez zatajania informacji objętych tym dokumentem, co umożliwi identyfikację charakteru powiązań Członków Rady z Wnioskodawcami. Za złożenie deklaracji niezgodnych ze stanem faktycznym lub świadome zatajenie informacji objętych Rejestrem interesów, Członek może zostać wykluczony ze składu Rady. Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR dokonywany jest w formie Uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy Członków uprawnionych do głosowania. Członkowie Rady posiadają doświadczenie dotyczące realizacji projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich współfinansowanych ze środków unijnych lub uczestniczyli w szkoleniach z tego zakresu, co gwarantuje beneficjentom, że każdy wniosek zostanie oceniony przez zespół ludzi merytorycznie do tego przygotowanych.

W codziennym funkcjonowaniu wdrożono skuteczne mechanizmy zarządzania, które gwarantują zdolność do realizacji LSR. Zaliczamy do nich: potencjał partnerstwa, wynikający z synergii i wzajemnego wsparcia, które powstaje, gdy różne podmioty łączą swoje zasoby, umiejętności i cele aby osiągnąć wspólne rezultaty (szerszy opis znajduje się w rozdziale I.7 Partnerstwo wewnętrzne i skuteczna komunikacja); skuteczną komunikację (opartą nie tylko na informowaniu, ale również na udzielaniu doradztwa przez pracowników Biura, organizowaniu szkoleń i warsztatów, ułatwianiu kontaktów z innymi partnerami co pomaga w budowaniu zaufania i mobilizowaniu lokalnej społeczności do udziału w procesie rozwoju); wybór operacji wraz z określeniem lokalnych kryteriów wyboru, co odzwierciedla rozdział VII niniejszej LSR); posiadanie Planu działania opartego na lokalnych potrzebach i potencjałach (opisany szerzej w rozdziale VIII niniejszej LSR); skuteczny Plan finansowy, zapewniający odpowiednie wykorzystanie środków – co odzwierciedla rozdział IX niniejszej LSR); monitorowanie postępów i ewaluację realizacji LSR - pozwalające na ocenę, czy cele są osiągnięte, czy podejmowane działania są skuteczne, a alokowane środki są wykorzystywane efektywnie (co zostało opisane w rozdziale X niniejszej LSR).

1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Tabela nr 2: Dokumenty regulujące funkcjonowanie Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”

LP.	REGULOWANE KWESTIE GŁÓWNE
1	Statut Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”
	organ nadzoru – wskazanie właściwego Marszałka Województwa; wprowadzenie dodatkowego organu stowarzyszenia; odpowiedzialnego za wybór operacji oraz szczegółowe określenie jego kompetencji i zasad

	<p>reprezentatywności; określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji,; uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji); zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.</p>
2	<p>Regulamin Zarządu Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” podział zadań pomiędzy członków Zarządu.</p>
3	<p>Regulamin Rady Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.); szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny); szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.); zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego; zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.</p>
4	<p>Regulamin Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji; zasady prowadzenia działań kontrolnych; zasady protokołowania posiedzeń.</p>
5	<p>Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” skład Prezydium; kompetencje i obowiązki Przewodniczącego; kompetencje i obowiązki Wiceprzewodniczącego; kompetencje i obowiązki Sekretarza; kompetencje i obowiązki Komisji Skrutacyjnej; obrady, głosowanie.</p>
6	<p>Regulamin pracy biura Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” uprawnienia dyrektora biura; opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.</p>
7	<p>Procedura udostępnienia informacji będących w dyspozycji Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD; uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.</p>
8	<p>Zasady świadczenia doradztwa oraz metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.</p>
9	<p>Regulamin wynagradzania pracowników biura Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” zasady wynagradzania pracowników.</p>
10	<p>Regulamin naboru na wolne stanowiska pracy w Stowarzyszeniu „Między Wisłą a Kampinosem” ogólne zasady naboru pracowników; etapy naboru na stanowisko pracy; forma i treść ogłoszenia o naborze pracowników; zasady weryfikacji dokumentów składanych przez kandydatów; tryb prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej na stanowisko pracy; zasady postępowania po zakończeniu naboru.</p>
11	<p>Dokumentacja przyjętych zasad (polityki) rachunkowości dla Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” zakładowy plan kont: wykaz kont księgi głównej, zasady tworzenia kont analitycznych/ksiąg pomocniczych/ i ich funkcjonowania w powiązaniu z kontem syntetycznym, opis funkcjonowania kont księgi głównej oraz zapisy typowych operacji gospodarczych występujących w Stowarzyszeniu i ich dokumentowanie; sprawozdanie finansowe na dzień kończący rok obrotowy (31 grudnia): bilans, rachunek wyników oraz informację dodatkową; obieg i kontrolę dowodów księgowych: określenie dowodu księgowego i jego elementy, kontrola dowodów księgowych oraz rodzaje dokumentu, terminy spływu do głównego księgowego, rodzaj kontroli i zatwierdzanie do realizacji; instrukcja inwentaryzacyjna; zasady udzielania zaliczek, rozliczania podróży służbowych oraz stosowania uproszczenia w ewidencji księgowej.</p>

Źródło: opracowanie własne.

1.7. Partnerstwo wewnętrzne i skuteczna komunikacja

Dzięki partnerskim relacjom obowiązującym w Stowarzyszeniu „Między Wisłą a Kampinosem” możliwe jest osiągnięcie wysokiej efektywności podejmowanych działań. Dobry przepływ informacji oraz skuteczna komunikacja wzmacniająca partnerskie relacje gwarantują zaangażowanie wszystkich interesariuszy, co przekłada się na efektywność w dążeniu do celów. Do aktywności włączane są wszystkie grupy interesu sektorów oraz osoby młode, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji, a także pozostali mieszkańcy. Członkowie Stowarzyszenia udzielają się w nim poprzez aktywny udział w Walnych Zebraniach Członków, uczestniczą w posiedzeniach organów, szkoleniach, warsztatach refleksyjnych, grupach roboczych, targach i imprezach promocyjnych, warsztatach i wyjazdach studyjnych. Wszyscy uczestnicy tego procesu wzajemnie się uzupełniają, a dzięki współpracy powstaje efekt synergii i wartość dodana, niemożliwa do osiągnięcia w przypadku działań podejmowanych indywidualnie. W ramach budowania partnerstwa na wszystkich etapach realizacji LSR będą stosowane adekwatne do oczekiwań i możliwości metody partycypacji, przy aktualizacji lub zmianie zapisów kluczowych dokumentów. We współpracy z lokalną społecznością w Planie komunikacji zidentyfikowano główne cele i przesłanki leżące u podstaw jego opracowania, wskazano działania komunikacyjne, grupy docelowe, środki przekazu, w tym również działania, które będą podejmowane w przypadku problemów związanych z jego realizacją, czy niskim poparciem społecznym. Określono zakładane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych oraz ich oczekiwane efekty. Wskazano też sposób oceny efektywności podejmowanych działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu, określając zasady jego aktualizacji w razie wystąpienia takiej potrzeby. Przyjęto również indykatywny budżet ze wskazaniem głównych kategorii wydatków, przy zapewnieniu warunku minimalizacji wydatków na gadżety reklamowe oraz publikacje wymagające druku. Sporządzony Plan komunikacji ze społecznością lokalną uwzględni również realizację obowiązków komunikacyjnych beneficjentów, wynikających z art. 50 ust. 1 ww. rozporządzenia UE 2021/1060 oraz obowiązujących zasad komunikacji, w tym wymogów wynikających z księgi wizualizacji w zakresie PS dla WPR na lata 2023-2027.

Możliwość zgłaszania inicjatyw w zakresie zarówno wdrażania LSR, jak i funkcjonowania biura, przyczyni się do zwiększenia aktywności członków Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, a także innych interesariuszy z obszaru objętego LSR. To działanie spotkało się z dużym zainteresowaniem w ramach prac nad przygotowaniem LSR na lata 2023-2027. Można je składać w ramach konsultacji w biurze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, za pośrednictwem tradycyjnej lub mailowej korespondencji, bądź w ramach uwag przekazywanych za pośrednictwem ankiet (również anonimowo). Zaproszenia do zgłaszania inicjatyw (zachęty) zostały także umieszczone na naszej stronie internetowej. Przypomnienia będą pojawiać się regularnie w aktualnościach, zwłaszcza w okresie badań monitoringowych lub ewaluacyjnych. Każda inicjatywa będzie rejestrowana. W przypadku, gdy zagadnienie będzie wymagać dodatkowej analizy lub np. opinii prawnej, opinii zespołu roboczego – zgłaszający będzie informowany o takiej konieczności. Istotne propozycje będą przedstawiane Zarządowi, który dokona analizy potrzeb/możliwości wprowadzenia zmian. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” będzie informowało zgłaszającego o wynikach weryfikacji proponowanej lub zgłoszonej inicjatywy, wraz z uzasadnieniem wyników. Jest to standardem pracy biura i przyczyna się to do zwiększenia zaufania.

Na naszej stronie internetowej i portalu społecznościowym, na tablicach ogłoszeń będą zamieszczane rozmaite informacje (również dane kontaktowe). Pomimo braku formalnie spisanych zasad współpracy, wszelkie komunikaty będą również przekazywane do partnerów w celu ich upublicznienia. Każda istotna informacja przekazana do upowszechnienia naszym członkom, w szczególności z sektora finansów publicznych, zamieszczana będzie na stronach internetowych i tablicach ogłoszeń (również w sołectwach). Będą to głównie powiadomienia dotyczące bieżącego wdrażania LSR, w tym między innymi ogłoszenia o naborach, informacje o szkoleniach, warsztatach czy innych działaniach promocyjno-informacyjnych oraz włączeniowych kierowanych przez Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” do lokalnej społeczności i pozostałych interesariuszy. Te nieformalne zasady współpracy są istotnym elementem zapewniającym pełną dostępność do informacji. Jest to możliwe dzięki oparciu relacji między członkami Stowarzyszenia na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji.

Oprócz tego Zarząd korzysta z możliwości kolegiального podejmowania decyzji. Ograniczenie zakresu czynności, co do których Zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji czy uzgodnienia z pozostałymi członkami m.in. zmiany w LSR wymagają konsultacji nie tylko z członkami LGD, ale również z mieszkańcami, podobne zasady dotyczą kryteriów wyboru. Najczęściej stosowaną metodą zapewnienia oddolnego podejmowania decyzji jest powoływanie zespołów (grup) roboczych, które wypracowują i konsultują z zastosowaniem partycypacyjnych metod propozycje rozwiązań i przedstawiają je Zarządowi do zatwierdzenia. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zachęca

zainteresowanych członków do uczestniczenia w zespołach roboczych poprzez informacje o naborze i zasadach przyjmowania do tych zespołów. Są one każdorazowo upubliczniane z wykorzystaniem różnorodnych kanałów komunikacji, żeby informacja dotarła do jak najszerszej grupy odbiorców.

Podsumowując - **relacje między członkami Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji**, a służą do tego następujące narzędzia: strona internetowa, media społecznościowe, tablice ogłoszeń, prasa; posiadanie bazy kontaktów (telefonów, maili) służącej do wysyłania powiadomień (dostosujemy formę kontaktu do oczekiwań odbiorcy, jeśli to możliwe); kolegalne podejmowanie decyzji (opieranie decyzji lub rozstrzygnięć na wynikach prac zespołów roboczych); spotkania w ramach dialogu społecznego; spotkania tematyczne w terenie, dostosowane do preferencji uczestników, w dogodnych dla nich godzinach; zachęcanie do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw (informacje na stronie, w ankietach, w materiałach informacyjno-promocyjnych, bezpośrednio w biurze LGD, na tablicy ogłoszeń i w trakcie wywiadów); materiały promocyjno-informacyjne, dokumenty aplikacyjne, instrukcje. Doświadczenie pokazało również, że tylko dzięki współpracy różnych środowisk i sektorów możemy odpowiadać na potrzeby wyrażane przez społeczeństwo, co daje bardzo mocne podstawy gwarancji skutecznego wdrażania LSR oraz dalszego budowania partnerstwa poprzez włączanie nowych grup interesów, środowisk społecznych i gospodarczych.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1 Zwięzły opis obszaru objętego LSR

Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” obejmuje swym zasięgiem 9 gmin: Błonie, Czosnów, Izabelin, Kampinos, Leoncin, Leszno, Łomianki, Ożarów Mazowiecki oraz Stare Babice, położonych w dwóch powiatach – nowodworskim (Czosnów, Leoncin) i warszawskim zachodnim (Błonie, Izabelin, Kampinos, Leszno, Łomianki, Ożarów Mazowiecki i Stare Babice). Obszar ten jest położony na terenie Kotliny Warszawskiej oraz Równiny Łowicko-Błońskiej w środkowo-zachodniej części Województwa Mazowieckiego. Naturalną granicą na północy jest rzeka Wisła. Obszar ten jest częścią większego makroregionu, jakim są niziny środkowej Polski, znane jako „krajina wielkich dolin”. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 82 022 ha. Największy procentowo udział w powierzchni LGD zajmuje gmina Leoncin o powierzchni 15 798 ha stanowiącej 19,26% powierzchni LGD. Najmniejszy zaś zajmuje gmina Łomianki o powierzchni 3 883 ha stanowiącej 4,73% powierzchni LGD. Blisko 97% obszaru LGD „Między Wisłą a Kampinosem” to obszary wiejskie. Na obszarze objętym działalnością LGD znajdują się także trzy miasta. Błonie, zamieszkiwane przez 12 180 mieszkańców, Łomianki zamieszkiwane przez 18 110 mieszkańców oraz Ożarów Mazowiecki, który zamieszkuje 14 270 mieszkańców. Cały obszar LGD spełnia warunki objęcia pomocą w ramach Programu Obszarów Wiejskich na lata 2023-2027.

Tabela nr 3: Podział terytorialny gmin LGD „Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020 r.

Jednostki terytorialne	Powierzchnia (ha)	% udziału w powierzchni LGD	Sołectwa	Liczba mieszkańców
Gmina Czosnów	12 845	15.66 %	34	10 876
Gmina Kampinos	8 460	10.31 %	21	4 468
Gmina Leoncin	15 798	19.26 %	18	5 587
Gmina Leszno	12 508	15.25 %	25	10 876
Gmina Błonie	8 558	10.43 %	32	22 108
Gmina Ożarów Mazowiecki	7 127	8.69 %	25	29 428
Gmina Stare Babice	6 342	7.73 %	23	21 871
Gmina Izabelin	6 501	7.93 %	7	10 713
Gmina Łomianki	3 883	4.73 %	9	30 462
Obszar LGD	82 022	100%	194	146 389
Powiat nowodworski	69 479	-	160	80 050
Powiat warszawski zachodni	53 379	-	142	129 930
Województwo mazowieckie	3 555 847	-	7 348	5 517 620

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2 Mapa obszaru objętego LSR

Źródło: opracowanie własne.

2.3 Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa

Obszar działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” cechuje się stosunkową jednorodnością społeczną, gospodarczą i środowiskową, chociaż występują pewne odstępstwa na poziomie poszczególnych gmin. Jednakże, uzasadnienia tych różnic można znaleźć w strukturze geograficznej obszaru oraz wpływie dwóch głównych czynników: lokalizacji na obszarze metropolitalnym Warszawy i umiejscowienia Kampinoskiego Parku Narodowego. Pierwszym kluczowym czynnikiem spójności obszaru LGD jest lokalizacja na obszarze metropolitalnym Warszawy. Miasta i obszary wchodzące w skład LGD są połączone infrastrukturą transportową, taką jak drogi, sieć komunikacji publicznej i systemy kolejowe, tworząc złożoną sieć miejską o charakterze wielomiejscowym. Ponadto, położenie obszaru LGD w pobliżu Warszawy ma istotne znaczenie dla rozwoju regionu. Dostęp do warszawskiego rynku pracy oraz możliwość korzystania z różnorodnych usług i dóbr kultury oferowanych przez stolicę stanowią ważne czynniki determinujące rozwój obszaru. Obszar gmin wchodzących w skład LGD stanowi również atrakcyjne miejsce osiedlania się dla dotychczasowych mieszkańców Warszawy. Drugim istotnym czynnikiem spójności obszaru LGD jest położenie w obrębie Kampinoskiego Parku Narodowego. Przyczynia się on do jednolitości przyrodniczej tego obszaru. Park ten chroni unikalne ekosystemy, bogactwo przyrody i krajobrazu. Obecność parku wpływa na utrzymanie różnorodności biologicznej, ochronę rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz zachowanie walorów przyrodniczych. To połączenie czyni obszar LGD atrakcyjnym zarówno pod względem rozwoju gospodarczego, jak i turystycznego, przy jednoczesnym zachowaniu wartości środowiskowych i kulturowych.

2.3.1 Uwarunkowania społeczne

Charakterystyka ludności: Obszar Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” zajmuje 820 km², co stanowi 2,5% powierzchni województwa mazowieckiego. Gęstość zaludnienia na tym obszarze wynosi średnio 178,23 osób na km². Jest ona wyższa zarówno od średniej dla województwa mazowieckiego (155,2 os./km²), jak i od średniej ogólnopolskiej (121,8 os./km²). Największą gęstość zaludnienia odnotowano w gminie Łomianki (784,5 os./km²), Ożarów Mazowiecki (412,9 os./km²), Stare Babice (344,9 os./km²) i Błonie (258,3 os./km²). Najniższą zaś w gminach Leoncin (35,4 os./km²) i Kampinos (52,8 os./km²), co może być związane z większym udziałem terenów leśnych i bardziej rozproszonym osadnictwem w tych gminach. Pozostałe jednostki terytorialne mają zróżnicowaną gęstość zaludnienia, oscylującą w zakresie od 84,7 os./km² do 164,8 os./km².

Tabela nr 4: Powierzchnia oraz gęstość zaludnienia na tle województwa mazowieckiego i kraju - stan na 31.12.2020r.

Jednostki terytorialne	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
Błonie	86	258,3
Czosnów	128	84,7
Izabelin	65	164,8

Kampinos	85	52,8
Leoncin	158	35,4
Leszno	125	87
Łomianki	39	784,5
Ożarów Mazowiecki	71	412,9
Stare Babice	63	344,9
Obszar LGD	820	178,23
Województwo mazowieckie	35 559	155,2
Polska	312 705	121,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Teren Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w 2020 r. zamieszkiwało 146 389 osób. W ciągu ostatnich lat odnotowano 16% wzrost liczby ludności na tym obszarze. Najwięcej osób przybyło w gminach Ożarów Mazowiecki (31%), Stare Babice (24%) i Łomianki (22%). To pozytywny efekt przyczyniający się do rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru. Wzrost ten wynika przede wszystkim z migracji ludności, ponieważ przyrost naturalny jest ujemny. Głównym czynnikiem przyczyniającym się do dodatniego salda migracji jest bliskość Warszawy. Niektóre gminy (Izabelin, Łomianki, Ożarów Mazowiecki i Stare Babice) są typowymi „sypialniami” dla mieszkańców stolicy, bezpośrednio z nią sąsiadującymi. W tych obszarach intensywnie rozwija się zabudowa jednorodzinna, ponieważ osiedlają się tam mieszkańcy stolicy, posiadający często wysoki status materialny. Pozostałe gminy również są atrakcyjne pod względem osadnictwa, choć w dużej mierze zachowały charakter rolniczy.

Tabela nr 5: Stan ludności na obszarze „Stowarzyszenia Między Wisłą a Kampinosem”

Jednostki terytorialne	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	% wzrost
Błonie	21 133	21 220	21 290	21 360	21 530	21 610	21 570	22 108	5%
Czosnów	9 690	9 810	9 850	9 840	9 920	9 950	9 990	10 876	12%
Izabelin	10 523	10 550	10 530	10 520	10 590	10 600	10 570	10 713	2%
Kampinos	4 291	4 320	4 300	4 290	4 340	4 350	4 350	4 468	4%
Leoncin	5 512	5 530	5 560	5 550	5 580	5 580	5 620	5 587	1%
Leszno	9 987	10 020	10 070	10 080	10 090	10 170	10 210	10 876	9%
Łomianki	25 013	25 240	25 540	25 920	26 230	26 720	27 200	30 462	22%
Ożarów Mazowiecki	22 444	22 800	23 190	23 600	24 060	24 680	25 440	29 428	31%
Stare Babice	17 593	17 760	18 040	18 300	18 630	18 880	19 280	21 871	24%
Obszar LGD	126 186	127 250	128 370	129 460	130 970	132 540	134 230	146 389	16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W większości gmin obserwowano tendencję spadkową w przyroście naturalnym na przestrzeni analizowanych lat. Wartości wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 ludności były zazwyczaj ujemne lub bliskie zeru. Jest to sygnał, że liczba urodzeń maleje lub utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie w porównaniu do liczby zgonów. Gminy sąsiadujące bezpośrednio z Warszawą (Izabelin, Łomianki, Ożarów Mazowiecki, Stare Babice) odnotowały większe wartości przyrostu naturalnego niż pozostałe gminy. Ta tendencja wynika z faktu, że część obszaru LGD stanowi atrakcyjną „sypialnię” dla mieszkańców stolicy. Bliskość Warszawy przyciąga ludzi do osiedlania się w tych gminach, co przyczynia się do wzrostu liczby mieszkańców. Analizując wartości przyrostu naturalnego dla powiatu warszawskiego zachodniego i powiatu nowodworskiego, można zauważyć, że powiat warszawski zachodni odnotował wyższe wartości przyrostu naturalnego niż powiat nowodworski. Powiat warszawski zachodni, który obejmuje większość gmin LGD, ma większe możliwości rozwoju i przyciągania nowych mieszkańców.

Tabela nr 6: Przyrost naturalny na 1000 ludności na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”

Jednostki terytorialne	Przyrost naturalny na 1000 ludności							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Czosnów	1,44	-0,20	-0,92	-0,51	0,71	-0,20	-0,10	-2,66
Gmina Leoncin	-1,27	0,00	-2,71	0,18	-0,72	-4,49	2,32	-2,85
Gmina Błonie	-1,62	0,09	-0,71	-1,83	-1,17	-0,37	-4,26	-6,11
Gmina Izabelin	-1,05	0,09	-2,38	-1,04	-3,22	-1,70	-1,98	-5,68
Gmina Kampinos	-1,65	0,93	-1,86	0,70	3,03	0,69	-3,92	-1,56
Gmina Leszno	1,01	0,80	1,29	-0,20	-2,78	-2,76	-1,96	-3,85
Gmina Łomianki	2,17	1,39	1,81	1,20	1,76	1,66	-0,19	-0,23
Gmina Ożarów Mazowiecki	2,88	1,68	3,13	4,09	3,07	3,99	3,96	2,82
Gmina Stare Babice	1,03	0,85	1,56	2,75	1,08	0,21	0,26	-0,92
Powiat warszawski zachodni	0,85	0,92	0,99	1,13	0,57	0,81	-0,43	-1,47
Powiat nowodworski	-0,38	0,24	0,03	0,29	0,42	-1,39	-0,64	-2,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR: Analiza danych dotyczących ludności w wieku nieprodukcyjnym na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w poszczególnych gminach wskazuje na wspólne tendencje - oscyluje w przedziale od 39,88% do 42,51%. Średni udział wynosi ok. 41,70%. Można zauważyć, że w większości gmin (7 na 9) udział osób w wieku nieprodukcyjnym wynosi ok. 41-42%, co wskazuje na pewną stabilność tej struktury wiekowej na obszarze LGD. Wskaźniki liczby osób w wieku nieprodukcyjnym na jednego mieszkańca w poszczególnych gminach mieszczą się w przedziale od 3,67 do 5,30. Średni wskaźnik wynosi ok. 4,78. Wskaźnik powyżej 5 wskazuje na relatywnie większą liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby mieszkańców, podczas gdy wskaźnik poniżej 4 oznacza mniejszą liczbę osób w tym wieku w stosunku do liczby mieszkańców. Na podstawie tych danych można zauważyć, że wiek nieprodukcyjny stanowi istotną część populacji na obszarze LGD, oscylując wokół średniej wartości. Gminy Błonie, Stare Babice i Izabelin mają wyższe wskaźniki, co może wskazywać na większą koncentrację osób w wieku nieprodukcyjnym w tych miejscowościach. Natomiast dla gmin Kampinos i Ożarów Mazowiecki są one niższe, co oznacza, że w tych miejscowościach udział osób w wieku nieprodukcyjnym jest nieco mniejszy. Warto zauważyć, że wiek nieprodukcyjny ma istotne konsekwencje dla społeczeństwa. W tym kontekście wyzwaniem dla obszaru będzie postępujące starzenie się mieszkańców. Problem zapewnienia opieki lub oferty przeciwdziałającej wykluczeniu ludzi starszych i samotnych narasta. W dobie rozwijającej się technologii, jak wynika z przeprowadzonych na obszarze LGD badań ankietowych, wywiadów, a także z informacji zawartych w kartach pomysłu, mieszkańcy dostrzegają problem wyłączenia osób starszych zarówno na poziomie społecznym, jak i cyfrowym. Dlatego też został on odzwierciedlony w przedsięwzięciach, pozwalając na skierowanie części środków LSR na zwiększenie włączenia seniorów zarówno w sferze społecznej jak i cyfrowej, również poprzez członkowsko w Zarządzie i Radzie.

Tabela nr 7: Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	Liczba mieszkańców	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym	Udział liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w liczbie mieszkańców (%)	WSKAŹNIK
Czosnów	10 876	4 503	41,40%	4,64
Leoncin	5 587	2 330	41,70%	4,82
Błonie	22 108	9 369	42,38%	5,22
Izabelin	10 713	4 493	41,94%	4,96
Kampinos	4 468	1 782	39,88%	3,67
Leszno	10 876	4 510	41,47%	4,68
Łomianki	30 462	12 628	41,45%	4,67
Ożarów Mazowiecki	29 428	12 032	40,89%	4,32
Stare Babice	21 871	9 298	42,51%	5,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LGD za 2020 rok wynosi 4,78 pkt.

Migracje na obszarze LSR: Różnica między liczbą zameldowań, a wymeldowań na obszarze LSR wyniosła w 2020 roku 1793 osoby. Oznacza to, że więcej osób zameldowało się, niż wymeldowało. Średnie saldo migracji wyniosło 199,2 osoby. To może wskazywać na pozytywne trendy demograficzne i atrakcyjność obszaru dla osadnictwa. Najwyższe saldo migracji zaobserwowano w gminach Ożarów Mazowiecki (630), Łomianki (436) i Stare Babice (371). Najniższe w gminie Leoncin (-3). Analizując saldo migracji na obszarze LSR na koniec 2020 roku, można wysunąć kilka wniosków. Po pierwsze, ogólny współczynnik migracji wynoszący 2,04 wskazuje na tendencję wzrostową populacji, co może skutkować rozwojem gospodarczym, zwiększeniem zatrudnienia i dywersyfikacją społeczno-kulturową. Z drugiej strony, może także stawiać wyzwania związane z zapewnieniem odpowiednich zasobów, infrastruktury, mieszkań i usług dla nowych przybyszów. Po drugie, dysproporcje w saldach migracji między poszczególnymi gminami sugerują na zróżnicowaną sytuację demograficzną i migracyjną na obszarze LSR. Niektóre gminy przyciągają więcej osób niż inne, co może być związane z różnicami w dostępności usług, infrastruktury, zatrudnienia czy atrakcyjności kulturalnej.

Tabela nr 8: Migracje na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	zameldowania	wymeldowania	saldo migracji	liczba mieszkańców	WSKAŹNIK
Czosnów	120	95	25	10 876	3,63
Leoncin	76	79	-3	5 587	4,09
Blonie	410	220	190	22 108	2,62
Izabelin	167	99	68	10 713	2,98
Kampinos	46	31	15	4 468	3,46
Leszno	139	105	34	10 876	3,50
Łomianki	806	343	463	30 462	1,57
Ożarów Mazowiecki	971	341	630	29 428	0,57
Stare Babice	559	188	371	21 871	1,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik migracji na obszarze LSR za 2020 rok wyniósł 2,04 pkt.

Bezrobotni na obszarze LSR: Wskaźnik bezrobocia prezentować można na dwa sposoby: pierwszy przyjmuje, że bezrobotny to osoba, która jest aktualnie zarejestrowana jako poszukująca pracy – jest to tzw. stopa bezrobocia rejestrowanego. Drugi sposób: stopę bezrobocia definiuje się jako relacje liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym i ten sposób został zastosowany na potrzeby niniejszego opracowania.

Tabela nr 9: Bezrobotni na obszarze „Stowarzyszenia Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	ludność w wieku produkcyjnym	liczba bezrobotnych	WSKAŹNIK
Czosnów	6 733,00	231,00	2,81
Leoncin	3 424,00	144,00	3,22
Blonie	13 410,00	221,00	0,45
Izabelin	6 614,00	161,00	1,92
Kampinos	2 821,00	73,00	2,10
Leszno	6 750,00	130,00	1,11
Łomianki	18 891,00	378,00	1,25
Ożarów Mazowiecki	18 153,00	297,00	0,42
Stare Babice	13 331,00	214,00	0,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**Współczynnik liczby osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym
na obszarze LGD za 2020 rok wyniósł 1,34 pkt.**

Zaprezentowana tabela przedstawia wskaźnik bezrobocia na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” dla poszczególnych gmin. Warto zauważyć, że liczba bezrobotnych na tym obszarze jest stosunkowo niska, a wskaźnik bezrobocia waha się między 0,33 a 3,22. Gminy o najniższym poziomie bezrobocia: Stare Babice oraz Ożarów Mazowiecki cieszą się stabilną sytuacją na rynku pracy i większym dostępem do miejsc zatrudnienia. Gminy o wyższym poziomie bezrobocia to Leoncin, Czosnów i Kampinos. Niski poziom bezrobocia jest pożądanym, ponieważ świadczy o tym, że większość osób w wieku produkcyjnym ma możliwość zatrudnienia. Istnieje wiele czynników, które mogą przyczynić się do niskiego poziomu bezrobocia. Rozwinięta gospodarka, inwestycje, rozwój sektora prywatnego oraz nowe technologie i innowacyjne branże mogą generować nowe miejsca pracy. Wzrost gospodarczy przyczynia się również do poprawy warunków życia, większej stabilności finansowej i wzrostu konsumpcji. Należy jednak pamiętać, że niski wskaźnik bezrobocia nie oznacza jego całkowitego braku. Nadal mogą istnieć osoby, które nie są w pełni zatrudnione, poszukują lepszych miejsc pracy lub nie są uwzględnione w oficjalnych statystykach bezrobocia. Dlatego ważne jest dalsze monitorowanie sytuacji na rynku pracy i podejmowanie działań mających na celu wsparcie osób, które nadal borykają się z bezrobociem lub mają trudności ze znalezieniem odpowiedniej pracy. Wnioskiem z przedstawionych danych jest to, że obszar LGD „Między Wisłą a Kampinosem” może cieszyć się stosunkowo stabilną sytuacją na rynku pracy, co sprzyja rozwojowi społecznemu i redukcji nierówności. Jednak wciąż istnieje potrzeba dalszych działań mających na celu utrzymanie tego pozytywnego trendu oraz wspieranie osób, które mogą napotykać trudności w znalezieniu pracy, co zostało odzwierciedlone w przedsięwzięciach niniejszej Strategii. Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze: Dane dotyczące środowiskowej pomocy społecznej umożliwiają identyfikację obszarów, w których wsparcie jest najbardziej potrzebne. Działania podejmowane w ramach tego wsparcia mają na celu złagodzenie skutków trudności finansowych, społecznych i zdrowotnych oraz zapewnienie dostępu do podstawowych usług i zasobów. Środowiskowa pomoc społeczna odgrywa istotną rolę w budowaniu społeczeństwa opartego na solidarności i trosce o najbardziej potrzebujących.

Tabela nr 10: Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze „Stowarzyszenia Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	WSKAŹNIK
Czosnów	10 876,00	418,00	3,66
Leoncin	5 587,00	279,00	4,20
Błonie	22 108,00	603,00	2,70
Izabelin	10 713,00	186,00	0,82
Kampinos	4 468,00	138,00	3,09
Leszno	10 876,00	147,00	-0,66
Łomianki	30 462,00	284,00	-3,65
Ożarów Mazowiecki	29 428,00	227,00	-5,67
Stare Babice	21 871,00	291,00	-0,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik udziału liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców za 2020 rok wyniósł 0,88 pkt.

Według danych powiatowych (dla powiatu warszawskiego zachodniego) opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny za rok 2020, najczęstsze przyczyny udzielania pomocy społecznej na tym obszarze to ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. Warto zauważyć, że w jednej rodzinie mogą występować różne przyczyny przyznania pomocy, co oznacza, że dana rodzina może być uwzględniona wielokrotnie. Mimo to, współczynnik udziału liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców pozostaje niski. Oznacza to, że w porównaniu do ogólnej liczby mieszkańców obszaru LSR, stosunkowo mało osób korzysta

z tego rodzaju wsparcia. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak dostępność innych form pomocy społecznej, skuteczne programy zapobiegania ubóstwu i wsparcia społecznego, czy też poziom zatrudnienia i stabilność gospodarcza na tym obszarze. Ważne jest jednak, aby nadal monitorować sytuację i analizować przyczyny, dla których niektóre rodziny nadal potrzebują wsparcia. W oparciu o zebrane dane można podjąć odpowiednie działania mające na celu zapewnienie skuteczniejszego wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz przeciwdziałanie przyczynom, które prowadzą do konieczności udzielania pomocy społecznej, takie jak ubóstwo, choroby czy niepełnosprawność. Gminy, takie jak Czosnów, Leoncin i Kampinos, mają stosunkowo wysoki wskaźnik korzystania z pomocy społecznej (odpowiednio 3,66, 4,20 i 3,09). Oznacza to, że w tych gminach relatywnie duża liczba mieszkańców korzysta z różnych form wsparcia świadczonego przez ośrodki pomocy społecznej. Może to wynikać z różnych czynników, takich jak trudna sytuacja ekonomiczna, bezrobocie czy brak dostępu do podstawowych usług i zasobów. Gminy Łomianki, Ożarów Mazowiecki i Stare Babice mają wskaźniki korzystania z pomocy społecznej poniżej zera (-3,65, -5,67 i -0,76). Oznacza to, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej w tych gminach jest niższa w porównaniu do liczby mieszkańców. Może to sugerować, że w tych gminach istnieje mniejsze zapotrzebowanie na wsparcie społeczne lub że system pomocy społecznej nie dociera do wszystkich potrzebujących. Gminy Błonie, Izabelin i Leszno mają wskaźniki korzystania z pomocy społecznej na poziomie około 2-3. W przypadku gminy Błonie, jest to stosunkowo wysoki wskaźnik, podczas gdy w gminach Izabelin i Leszno jest to wskaźnik niższy lub nawet poniżej zera. Oznacza to, że w tych gminach sytuacja korzystających z pomocy społecznej jest zróżnicowana, a wsparcie społeczne może być bardziej skoncentrowane na niektórych grupach potrzebujących. Zagrożenie trwałą marginalizacją na obszarze LSR: Marginalizacja społeczna jest jednym z obszarów wymagających szczególnej uwagi z perspektywy polityki regionalnej, zgodnie ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Marginalizacja często jest elementem kultury ubóstwa i może wynikać z różnych czynników, takich jak zmniejszenie liczebności grupy społecznej, pauperyzacja związana z bezrobociem lub degradacja społeczna wynikająca z patologii społecznych. W Polsce istnieje 728 gmin o powierzchni 104,8 tys. km², zamieszkałych przez 6,1 mln mieszkańców, które są uznawane za obszary zagrożone trwałą marginalizacją społeczną. W kontekście obszaru działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” warto zauważyć, że żadna z gmin wchodzących w skład tego obszaru nie jest zagrożona trwałą marginalizacją społeczną, zgodnie z listą gmin opublikowaną na lata programowania 2021-2027. Brak takich gmin na obszarze LGD można przypisać głównie lokalizacji tego obszaru w pobliżu ośrodka wielkomiejskiego, jakim jest Warszawa. Bezpośrednie oddziaływanie stolicy na ten obszar wpływa na jego potencjał rozwojowy i możliwości. Należy jednak pamiętać, że brak zagrożenia trwałą marginalizacją społeczną nie oznacza, że na obszarze LSR nie występują inne wyzwania społeczne czy nierówności. W celu zapewnienia spójności społecznej i równomiernego rozwoju, ważne jest dalsze monitorowanie i analiza tych obszarów, aby zidentyfikować ewentualne problemy i podejmować odpowiednie działania wspierające rozwój społeczny i redukcję nierówności. Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR: Na podstawie analizy obszaru, konsultacji społecznych oraz badań ankietowych zdefiniowano następujące grupy docelowe: osoby fizyczne, osoby prawne, grupy nieformalne, jednostki sektora finansów publicznych, turyści, osoby młode (do 25. roku życia), seniorzy (60+) a także osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, w tym: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, rolnicy z małych gospodarstw, osoby poszukujące zatrudnienia. Charakterystyka tych grup została szerzej opisana w rozdziale IV. Analiza potrzeb i potencjału LSR.

2.3.2 Uwarunkowania gospodarcze

Uwarunkowania gospodarcze na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” tworzą korzystne warunki do rozwoju różnorodnych sektorów gospodarki. Pierwszym istotnym aspektem jest bliskość stolicy. Obecność Warszawy, jednego z największych ośrodków gospodarczych w Polsce, stanowi znaczący atut. Mieszkańcy Stowarzyszenia mają łatwy dostęp do rozległego rynku pracy, usług oraz infrastruktury, co sprzyja rozwojowi sektora usługowego, handlowego i turystycznego. Kolejnym ważnym czynnikiem jest zróżnicowany krajobraz regionu. Obecność Kampinoskiego Parku Narodowego oraz malowniczych terenów nadwiślańskich przyciąga turystów i miłośników przyrody. Dobra infrastruktura transportowa również odgrywa istotną rolę w uwarunkowaniach gospodarczych. Bliskość autostrad, dróg krajowych i kolei umożliwia łatwy i szybki dostęp do innych regionów Polski oraz międzynarodowych centrów biznesowych. To sprzyja rozwojowi sektora logistycznego i transportowego oraz ułatwia przemieszczanie się towarów i osób. Obszar Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” charakteryzuje się również dostępem do zasobów naturalnych. Obecność lasów, pól uprawnych i terenów rolnych sprzyja rozwojowi

sektora rolniczego, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz produkcji ekologicznej. Wykorzystanie lokalnych surowców naturalnych stanowi możliwość rozwoju lokalnej produkcji i wzmacnia gospodarkę regionalną. Edukacja odgrywa istotną rolę w kształtowaniu uwarunkowań gospodarczych. Obecność szkół średnich, placówek szkoleniowych oraz uniwersytetów trzeciego wieku umożliwia zdobycie odpowiednich kwalifikacji i umiejętności przez mieszkańców. To z kolei przekłada się na rozwój różnorodnych sektorów gospodarki, w tym sektora usługowego, technologicznego i kreatywnego. Należy uwzględnić rosnącą konkurencję, zarówno na poziomie lokalnym, jak i globalnym. Przedsiębiorcy muszą być gotowi na dynamiczne zmiany rynkowe, innowacje technologiczne oraz rosnące wymagania klientów. Ponadto, infrastruktura technologiczna i cyfrowa stanowi ważny czynnik wpływający na rozwój gospodarczy. Konieczne jest zapewnienie szybkiego i niezawodnego dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz rozwój nowoczesnych technologii. To pozwoli na efektywną komunikację, rozwój e-biznesu, e-handlu i innych dziedzin związanych z cyfryzacją. Ważnym aspektem jest również zapewnienie stabilnego i sprzyjającego środowiska biznesowego. Odpowiednie regulacje prawne, transparentne procedury administracyjne oraz wsparcie dla inicjatyw przedsiębiorczych są niezbędne dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Stowarzyszenia. Tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych oraz współpraca międzysektorowa mogą również przyczynić się do wzrostu gospodarczego. **Przedsiębiorczość na obszarze LSR:** Z roku na rok wzrasta liczba przedsiębiorstw działających na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. W 2020 r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było 23 778 podmiotów gospodarki. Jest to ok. 16% wzrost w stosunku do roku 2015. Najwyższa liczba podmiotów występuje w gminie Łomianki (6 431 podmiotów) oraz Ożarów Mazowiecki (4 414 podmiotów). Fakt, iż we wszystkich gminach obszaru działania LGD liczba podmiotów gospodarczych rośnie, może świadczyć o atrakcyjności obszaru dla biznesu oraz o istniejących możliwościach rozwoju gospodarczego. Przedsiębiorstwa przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy, wzrostu lokalnej gospodarki i zwiększania dochodów mieszkańców.

Tabela nr 11: Udział przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników na obszarze „Stowarzyszenia Między Wisłą a Kampinosem” w liczbie mieszkańców, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa Gminy	Liczba mieszkańców	0 - 9	10 - 49	Łączna liczba przedsiębiorstw poniżej 50 pracowników	WSKAŹNIK
Czosnów	10 876,00	1 480,00	53,00	1 533,00	1,77
Leoncin	5 587,00	575,00	10,00	585,00	2,39
Błonie	22 108,00	2 863,00	88,00	2 951,00	1,87
Izabelin	10 713,00	1 964,00	55,00	2 019,00	1,33
Kampinos	4 468,00	474,00	13,00	487,00	2,29
Leszno	10 876,00	1 288,00	31,00	1 319,00	2,06
Łomianki	3 462,00	6 237,00	168,00	6 405,00	1,19
Ożarów Mazowiecki	29 428,00	4 234,00	149,00	4 383,00	1,68
Stare Babice	21 871,00	3 876,00	104,00	3 980,00	1,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik przedsiębiorczości na obszarze LSR za 2020 rok wyniósł 1,55 pkt.

Wskaźnik ten wskazuje na umiarkowany poziom przedsiębiorczości na tym obszarze. Jednak warto zauważyć, że interpretacja wskaźnika przedsiębiorczości powinna być uzupełniona o dodatkowe informacje, takie jak sektory działalności gospodarczej, stopień innowacyjności przedsiębiorstw, ich skala i wpływ na rozwój lokalny. Warto również analizować czynniki, które wpływają na przedsiębiorczość na tym obszarze, takie jak dostęp do kapitału, infrastruktura, polityka rządowa i regulacje biznesowe. Dane dotyczące przedsiębiorczości mogą być wykorzystane do oceny potencjału rozwojowego obszaru, identyfikacji sektorów wymagających wsparcia i podejmowania odpowiednich działań mających na celu promowanie przedsiębiorczości i tworzenie korzystnego środowiska biznesowego na obszarze LSR. Ważne jest kontynuowanie monitorowania wskaźników przedsiębiorczości i podejmowanie odpowiednich działań w celu wspierania rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Efektywne wsparcie dla małych przedsiębiorstw może przyczynić się do wzrostu gospodarczego, zwiększenia zatrudnienia i poprawy jakości życia mieszkańców, dlatego też zaplanowano przeznaczyć ok. 27% budżetu LSR na wsparcie tego

obszaru. Dochód podatkowy na obszarze LSR: Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G. Średni poziom wskaźnika G dla gmin członkowskich wynosił w 2020 r. 3 695,64 zł, przy czym najwyższy poziom notuje Gmina Kampinos (ok. 5,8 tys. zł), z kolei – najniższy Gmina Leoncin (ok. 1,5 tys. zł). Można zauważyć, że 5 gmin ma wskaźniki wyższe od średniej wartości dla wszystkich gmin. Sugeruje to, że generują relatywnie wysokie dochody podatkowe w porównaniu do innych gmin objętych obszarem LSR.

Tabela 12: Dochód podatkowy gmin na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, stan na 31.12.2020

Nazwa Gminy	wskaźnik G gmin objętych obszarem LSR
Czosnów	3 443,90
Leoncin	1 554,78
Blonie	3 498,79
Izabelin	4 081,47
Kampinos	5 853,98
Leszno	2 666,52
Łomianki	3 723,88
Ożarów Mazowiecki	4 334,89
Stare Babice	4 102,52
ŚREDNIA	3 695,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik dochodu podatkowego na obszarze LSR za 2020 rok wyniósł 1,01 pkt.

Podsumowując, uwarunkowania gospodarcze na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” tworzą korzystne warunki do rozwoju różnorodnych sektorów gospodarki. Bliskość stolicy, zróżnicowany krajobraz, dobra infrastruktura transportowa, dostęp do zasobów naturalnych oraz rozbudowana sieć instytucji wsparcia dla przedsiębiorców stanowią istotne atuty. Jednocześnie, konkurencja, infrastruktura technologiczna i stabilne środowisko biznesowe wymagają odpowiednich strategii i działań dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego obszaru.

2.3.3 Uwarunkowania środowiskowe

Czynnikiem spójności obszaru LGD jest położenie w obrębie Kampinoskiego Parku Narodowego. Przyczynia się on do jednolitości przyrodniczej tego obszaru. Obszary chronione mają istotny udział w powierzchni obszaru LGD i mogą mieć znaczący wpływ na możliwości inwestycyjne i perspektywy rozwojowe. Bogactwo przyrody, parki krajobrazowe, rezerваты i inne obszary chronione mogą przyciągać turystów, wspierać rozwój ekoturystyki, a także stanowić wartościowy zasób przyrodniczy do ochrony i wykorzystania zrównoważonego. Statystycznie na 100% gmin objętych LSR znajdują się formy ochrony przyrody, są to m.in. obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody oraz park narodowy i jego otulina.

Tabela nr 13: Formy ochrony przyrody

Nazwa Gminy	Tereny chronione pow. w ha	Teren ogólnym w ha	Czy występuje przynajmniej 1 forma ochrony przyrody TAK/NIE	Forma ochrony przyrody
Czosnów	5 925,39	12 845,00	TAK	parki narodowe
	367,83			rezerваты przyrody
Leoncin	9 679,10	15 798,00	TAK	parki narodowe
	334,56			rezerваты przyrody
Blonie	402,00	8 558,00	TAK	obszar chronionego krajobrazu
Izabelin	5 581,61	6 501,00	TAK	parki narodowe
Kampinos	3 273,40	8 460,00	TAK	parki narodowe

Leszno	6 973,30	12 508,00	TAK	parki narodowe
Łomianki	559,70	3 883,00	TAK	parki narodowe
	347,92			rezerwy przyrody
Ożarów Mazowiecki	49,74	7 127,00	TAK	rezerwy przyrody
Stare Babice	1 061,10	6 342,00	TAK	parki narodowe
	34,91			rezerwy przyrody

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

W roku 2022 Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” rozpoczęło proces przygotowawczy do nowej perspektywy 2023-2027, związanej z opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). Obejmował on 5 kluczowych etapów:

- Etap I Diagnoza i analiza SWOT
- Etap II Określenie / konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania
- Etap III Opracowanie / konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów
- Etap IV Opracowanie / konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji
- Etap V Opracowanie / konsultacje planu komunikacji

Komunikacja na ten temat została rozpoczęta poprzez stronę internetową Stowarzyszenia oraz profile w mediach społecznościowych. W ramach przygotowań do LSR zorganizowano cykl spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru działania, w którym zaangażowani zostali lokalni partnerzy społeczni, gospodarze, mieszkańcy oraz przedstawiciele władz publicznych. Proces tworzenia partnerstwa, które włącza mieszkańców we wdrażanie wspólnie opracowanej Strategii, jest kontynuacją doświadczeń Stowarzyszenia zdobytych w ramach podejścia LEADER w perspektywie 2007-2013 oraz 2014-2020. Realizacja LSR jest najefektywniejszym instrumentem wsparcia lokalnych społeczności, uwzględniającym budowanie strategii we współpracy z różnymi podmiotami i opierającym się na aktywnym udziale społeczności w procesie rozwoju. Budowanie partnerstwa z udziałem podmiotów z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego ma na celu stworzenie rzeczywistej oddolności, zintegrowanego podejścia, współpracy różnych grup interesu oraz wymiany doświadczeń i rozpowszechniania dobrych praktyk, w tym innowacyjności na poziomie lokalnym. Takie podejście daje również możliwość uzyskania wartości dodanej wynikającej z zaangażowania różnych podmiotów i partnerów społeczności lokalnej, pozwala na skuteczniejsze uwzględnienie potrzeb i aspiracji społeczności lokalnej, co z kolei przyczynia się do lepszego dostosowania Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru „Między Wisłą a Kampinosem” do realnych potrzeb mieszkańców i wspierania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego tego obszaru.

Stowarzyszenie powołało **Zespół ds. LSR**, składający się z pracowników Biura LGD, członków Zarządu, ekspertów zewnętrznych i działaczy społecznych. Jego członkowie gromadzili informacje i analizowali dane związane z obszarem działania LGD. Zespół ds. LSR spotykał 2 razy w miesiącu od 01 czerwca 2022 r. do 31 maja 2023 r. Przeprowadzili również konsultacje społeczne, w ramach których zbierali opinie i uwagi mieszkańców, lokalnych partnerów społecznych, przedsiębiorców oraz przedstawicieli władz publicznych. Dzięki temu zespół uzyskał szeroki wachlarz perspektyw i uwzględnił różnorodne potrzeby społeczności lokalnej. Pierwszym etapem prac była analiza danych zastanych - przeprowadzono analizę istniejących danych, w tym informacji dotyczących zasobów obszaru, warunków rozwoju przedsiębiorczości, struktury społeczności lokalnej, problemów na rynku pracy oraz potencjalnych grup osób w niekorzystnej sytuacji. Analiza opierała się na dokumentach własnych, badaniach, publikacjach oraz danych z instytucji takich jak GUS, PUP, GOPS, MOPS, PCPR, MODR. Pozwoliło to na określenie potencjału obszaru oraz wstępne zdefiniowanie problemów. Celem zapewnienia oddolnego charakteru LSR, zagwarantowania udziału społeczności lokalnej w procesie jej tworzenia, na terenie każdej z członkowskich gmin LGD, zorganizowano w terminie 31.08-30.09.2022 r., **konsultacje społeczne** - moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne. Zaproszenia do udziału w konsultacjach rozpowszechniane były za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia www.lgdkampinos.pl, stron internetowych urzędów gmin członkowskich, zostały umieszczone na tablicach ogłoszeń sołectw gmin, których dotyczyło. Zaproszenia były dedykowane wszystkim mieszkańcom, ze szczególnym uwzględnieniem obecności sołtysów, radnych gminy, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, przedsiębiorców, rolników, mieszkańców a zatem uwzględniających wszystkie sektory życia

społecznego. W efekcie, w konsultacjach społecznych przeprowadzonych na obszarze LGD wzięło udział 50 osób. Podczas spotkań z mieszkańcami, Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zapewniło otwartą dyskusję i możliwość konsultacji indywidualnych. Prezentowane były założenia LSR oraz główne kierunki rozwoju obszaru. Spotkania te miały na celu szczegółową analizę mocnych i słabych stron obszaru, szans i zagrożeń. Uczestnicy mieli szansę zadawania pytań, zgłaszania uwag i propozycji. Konsultacje indywidualne umożliwiły bardziej szczegółową dyskusję i omówienie indywidualnych zagadnień z przedstawicielami Stowarzyszenia. Dzięki takiemu podejściu mieszkańcy mieli możliwość aktywnego uczestnictwa w procesie tworzenia LSR i miały pewność, że ich głos został uwzględniony. To zachęciło do większego zaangażowania społeczności lokalnej i przyczyniło się do bardziej kompleksowego i reprezentatywnego opracowania strategii rozwoju obszaru. Przeprowadzone rozmowy i analizy pozwoliły na poznanie różnych perspektyw i punktów widzenia mieszkańców, sektora społecznego i gospodarczego z wszystkich gmin objętych działaniem Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Na stronie internetowej Stowarzyszenia, jak również jego gmin członkowskich, udostępniono **ankietę** dotyczącą potrzeb oraz potencjału na obszarze LSR. Informacja została udostępniona również przez wszystkie biblioteki, domy kultury/centra kultury, Starostwo Powiatu Warszawskiego Zachodniego, Starostwo Powiatu Nowodworskiego, jak i Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Dworze Mazowieckim. Ankieta została rozesłana do członków Stowarzyszenia oraz organizacji pozarządowych działających na terenie LGD. Aby zapewnić w opracowaniu LSR udział społeczności wykluczonej cyfrowo, możliwe było również złożenie ankiet w formie papierowej w biurze LGD, bądź za pomocą skrzynek podawczych w urzędach gmin. Ponadto na obszarze Stowarzyszenia działali mobilni ankieterzy, aby dotrzeć do jak największego grona mieszkańców. Zebrano, aż 657 ankiet, co oznacza, że społeczności zależy na tym, aby ich głos został usłyszany. Korzystając z elektronicznej drogi konsultacji, przygotowana została **Karta pomysłu**, dająca możliwość zgłaszania pomysłów na inwestycje, wydarzenia, które poprzez realizację LSR na lata 2023-2027 mogłyby zostać sfinansowane. Niniejszy druk zamieszczony został na stronie internetowej LGD, jak również udostępniany podczas różnego rodzaju spotkań, imprez, prowadzonych warsztatów oraz w biurze Stowarzyszenia. W wyniku rozpowszechniania informacji, udało się zgromadzić 25 formularzy. Przez cały okres przygotowawczy prowadzona była **strona internetowa www.lgdkampinos.pl**, na której została utworzona zakładka „LSR 2023-2027”, gdzie zamieszczane były informacje dotyczące planu włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, harmonogram spotkań ze społecznością lokalną z dokładnymi terminami i miejscami spotkań, ankiety dla mieszkańców, karty pomysłów, informacje o prowadzonym punkcie konsultacyjnym oraz bieżące efekty prac nad strategią z możliwością zgłaszania uwag (konsultacje społeczne). Informacje w zakładce były na bieżąco aktualizowane i uzupełniane w miarę postępu prac nad opracowaniem strategii. Przeprowadzone zostały mobilne konsultacje w postaci **warsztatów dialogu społecznego**. Odbyły się one wśród wszystkich Rad Młodzieżowych, młodzieżą ze szkół średnich na obszarze, uwzględniając tym samym głos bardzo ważnej grupy osób, jaką są ludzie młodzi (w dniach od 19.04.2023 r. - do 26.05.2023 r.). A także wśród seniorów i osób z niepełnosprawnościami (w dniach od 19.04.2023 r. - do 31.05.2023 r.). To pozwoliło na pogłębienie analizy i wymianę poglądów na temat kluczowych problemów, jakie dotyczą tej grupy, a także propozycję potencjalnych rozwiązań. W dniach 18.05.2023 r., 19.05.2023 r. oraz 25.05.2023 r. poza zadeklarowanymi spotkaniami konsultacyjnymi w ramach Planu włączenia społecznego Stowarzyszenie zorganizowało spotkania dodatkowe grupy roboczej z grupami interesu **sektora gospodarczego (z rolnikami i przedsiębiorcami), społecznego** (parafie, organizacja pozarządowe, związki wyznaniowe itd.) **oraz publicznego** (gminy, biblioteki, centra kultury/domy kultury, powiatowe urzędy pracy itd.). W grupach roboczych uczestniczyło 83 osoby. Odbyły się one w charakterze postaci badań fokusowych, które polegały na skoncentrowanej dyskusji. Tematyka powyższych spotkań była dość szeroka. Dyskutowano na temat wartości dodanej, jaką daje podejście LEADER w realizacji LSR, oczekiwań w działaniu partnerstwa, jakim jest Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem”, a także o przyjaznych metodach komunikacji nie zapominając o tym, aby miały zamierzony efekt. Rozmawiano o możliwościach, jakie daje realizacja operacji w partnerstwie na obszarze LSR, a także o współpracy z partnerami spoza tego obszaru. Pochylnono się nad terminem innowacyjności i obszarami, w których byłaby badana. Zwrócono uwagę na rozwiązania mające na celu integrację i aktywizację osób młodych, włączenie społeczne, cyfrowe i inne seniorów, wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji. Wymieniono spostrzeżenia na temat założeń do lokalnych kryteriów wyboru i aktualizacji procedury ich zmiany. Dialog dotyczył również metod wdrażania LSR i dywersyfikacji jej źródeł finansowania, by w końcu pochylić się nad wstępnym harmonogramem naborów. Ponadto, dla osób, które nie miały możliwości uczestniczenia w organizowanych przez nas konsultacjach, zorganizowaliśmy w biurze **Punkt konsultacyjny**. Przez 5 dni w tygodniu w siedzibie Stowarzyszenia od 8:00-14:00 czekaliśmy na

mieszkańców naszego obszaru, chętnych podzielić się z nami pomysłami na rozwój własnego biznesu, proponowanymi do realizacji przedsięwzięciami w kontekście szeroko pojętej poprawy jakości życia, a także propozycjami i uwagami dotyczącymi budowy lokalnej strategii. W biurze dostępne były ankiety, materiały umożliwiające zgłoszenie własnej inicjatywy do LSR, czy też prowadzonych konsultacji powstających części strategii. Z punktu konsultacyjnego skorzystało w biurze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” 23 osoby w okresie od 19.04.2023 r. do 31.05.2023 r. **Zespół ds. LSR** zbierał się wielokrotnie i pracował nad uporządkowaniem zebranych w trakcie spotkań informacji, podsumowano prowadzoną ankietyzację i złożone karty pomysłów oraz dokonano ostatecznej analizy potrzeb rozwojowych. Spotkania odbywały się zarówno stacjonarnie, jak i on-line za pomocą aplikacji, które to umożliwiały. Ponadto osoby wchodzące w skład Zespołu uczestniczyły w konsultacjach grupowych oraz indywidualnych z ekspertem zewnętrznym. Podczas tych konsultacji prezentowane były propozycje zapisów do poszczególnych części LSR, sporządzanych w zgodności z obowiązującymi przepisami, Wytycznymi MRiRW oraz uwzględniające dobre praktyki zebrane z wielu województw. Wypracowane rozwiązania były również elementem roboczej współpracy z pracownikami zaprzyjaźnionych lokalnych grup działania. Wiele rozwiązań (proces monitoringu i ewaluacji, zasady zatwierdzania i aktualizacji lokalnych kryteriów wyboru, zasady podziału środków w ramach Planu finansowego uwzględniające kamienie milowe) opierało się na tych samych podstawach i wspólnych założeniach. Stosowne propozycje zapisów zostały zastosowane w roboczym materiale dokumentu oraz uzupełnione propozycjami wynikającymi z własnych doświadczeń z wdrażania LSR w poprzednich okresach programowania. Ponadto ekspert pełnił rolę doradcy, zapewniając tym samym obiektywną i krytyczną analizę dokumentu.

W wyniku przeprowadzonych spotkań i aktywności online respondenci wypełnili 657 ankiet, z czego 61,8 % wypełniły kobiety, a 38,2% mężczyźni. Rozkład wiekowy był równomierny, a wyszczególnić można dwa skrajne wyniki – najmniej ankiet - 7,15% wypełnili respondenci z grupy wiekowej 56-65, a najwięcej - 21,77% z grupy wiekowej 36-45 lat. Reprezentacja sektorów: - społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, itd.) – 592 odpowiedzi, 90.11% - gospodarczy (przedsiębiorcy, rolnicy i inne podmioty prowadzące działalność gospodarczą) – 39 odpowiedzi, 5.94% - publiczny (jednostki sektora finansów publicznych) - 39 odpowiedzi, 3.96%. W opinii respondentów największy potencjał w gminach obszaru działania dostrzegają w walorach przyrodniczych (56,32%), infrastrukturze rekreacyjnej (41,25%) oraz walorach kulturowych lub historycznych (20,55%). Wśród największych problemów w gminach obszaru zgłaszanych w kwestionariuszu wymienić można niską jakość służby zdrowia (42,01%), starzenie się społeczeństwa (33,33%) oraz małą liczbę centrów kultury i miejsc spotkań dla młodzieży (22,83%). Na pytanie co respondenci chcieliby zmienić w swojej okolicy najczęściej padały odpowiedzi dotyczące komunikacji, służby zdrowia, infrastruktury drogowej i rowerowej oraz doposażenia obiektów (OSP, KGW, Ośrodki Kultury), a także poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego. Uwagi znalazły swoje odzwierciedlenie w celach LSR w zakresie jaki może być finansowany z PS dla WPR. Aż 84% procent respondentów potwierdziło konieczność zabezpieczenia środków na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, a wśród propozycji działań pojawiły się dofinansowanie centrów kultury w zakresie oferty dla młodzieży, organizacja imprez (warsztaty, koła zainteresowań, kino plenerowe) i animacja czasu wolnego. Równie wysoki wynik bo 77,47% respondentów wskazało konieczność przewidzenia aktywności na rzecz seniorów w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego lub innego, uwagi dotyczyły organizacji zajęć, szkoleń, szeroko rozumianej aktywizacji społecznej i edukacji oraz organizacji klubów seniora. Ankiety okazały się ważnym narzędziem w zbieraniu informacji, a ich wyniki dostarczyły cennych informacji na temat diagnozowanego obszaru. Na podstawie wyników ankiet oraz badań pogłębianych jak również na podstawie analizy obszaru opracowano cele Lokalnej Strategii Rozwoju.

W celu ostatecznej weryfikacji, niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju została przyjęta i tym samym zatwierdzona do wdrażania na lata 2023-2027 uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia w dniu 2 czerwca 2023 r.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej analizy wniosków pozyskanych z szerokiego wachlarza zastosowanych partycypacyjnych metod konsultacji, ujmuje on rozwój obszaru LGD w 2 celach: Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru oraz Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja wraz ze wskazaniem grup osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, którymi są: kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, osoby poszukujące zatrudnienia, rolnicy z małych gospodarstw, a także osoby młode (do 25. roku życia) i seniorzy (60+), które zostały objęte w w/w dokumencie szczególnym wsparciem.

Właściwymi autorami niniejszego opracowania są sami mieszkańcy obszaru działania Stowarzyszenia. Włączenie lokalnej społeczności w prace nad LSR miało kluczowe znaczenie, ponieważ umożliwiło wspólne określenie

wartości, problemów, potrzeb i aspiracji. Dzięki transparentnemu udziałowi mieszkańców możliwe było opracowanie strategii, która odpowiada rzeczywistym potrzebom społeczności lokalnej oraz uwzględnia jej perspektywę. Na każdym kluczowym etapie zastosowano co najmniej 6 partycypacyjnych metod konsultacji, które przedstawia Tabela poniżej. Wynika z niej, że na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR wykorzystano metody adekwatne do potrzeb.

Tabela nr 14: Metody partycypacji zastosowane podczas etapów pracy nad LSR

Kluczowe etapy budowy LSR	Opis zastosowanych partycypacyjnych metod konsultacji na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR						
	Metoda 1	Metoda 2	Metoda 3	Metoda 4	Metoda 5	Metoda 6	Metoda 7
Diagnoza i analiza SWOT	Moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne	Badania ankietowe elektroniczne i papierowe	Badania fokusowe	Warsztaty dialogu społecznego	Warsztaty zespołu roboczego	Konsultacje indywidualne	
Określanie celów i wskaźników oraz planu działania	Moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne	Badania ankietowe elektroniczne i papierowe	Karta pomysłu	Badania fokusowe	Warsztaty dialogu społecznego	Warsztaty zespołu roboczego	Konsultacje indywidualne
Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	Moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne	Badanie ankietowe elektroniczne i papierowe	Badanie fokusowe	Warsztaty dialogu społecznego	Warsztaty zespołu roboczego	Konsultacje indywidualne	
Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	Moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne	Praca zespołu roboczego ds. opracowania LSR	Badanie ankietowe elektroniczne i papierowe	Badania fokusowe	Warsztaty dialogu społecznego	Punkt konsultacyjny	
Opracowanie planu komunikacji	Moderowane spotkania informacyjno-konsultacyjne	Badanie ankietowe elektroniczne i papierowe	Karta pomysłu	Badania fokusowe	Warsztaty dialogu społecznego	Praca zespołu roboczego ds. opracowania LSR	Punkt konsultacyjny

Źródło: opracowanie własne.

Aktualizacja LSR: Podstawą uruchomienia procesu konsultacji LSR będą m.in.: wyniki monitoringu lub ewaluacji realizowane zgodnie z zasadami zawartymi w X rozdziale LSR; zmiana Wytocznych horyzontalnych lub szczegółowych powodująca konieczność dostosowania LSR do nowych zasad, zmiana PS dla WPR na lata 2023-2027, wydanie zaleceń przez podmiot wdrażający, Instytucję Zarządzającą, Agencję Płatniczą lub inne organy kontrolne, zmiana przepisów, itp.; uzasadnione inicjatywy / wnioski / zastrzeżenia składane za pomocą formularza lub karty pomysłu zamieszczonych na stałe (w widocznym miejscu) na stronie internetowej LGD i dostępnych w biurze LGD; potrzeba dostosowania LSR do nowej sytuacji w związku z wystąpieniem czynników zakłócających, niemożliwych do zdiagnozowania w momencie budowania LSR, zmiany sytuacji gospodarczej, wystąpienia ograniczeń będących np. następstwem pandemii, które mają znaczący wpływ na tempo i zakres wdrażania LSR; inicjatywa grupy Członków LGD lub Walnego Zebrania Członków lub innych organów LGD, mieszkańców, uzasadniona koniecznością dostosowania LSR do nowych potrzeb lub problemów na obszarze LSR; zmiana obszaru LSR, zmiana celów, przedsięwzięć, wskaźników, budżetu lub innych elementów LSR, zmiana kamieni milowych, zmiana terminów oceny wniosków przekładająca się np. na brak możliwości osiągnięcia wskaźników, wydatkowania budżetu itp.; inne zmiany, mające zasadniczy wpływ na możliwość osiągnięcia założeń w zakresie realizacji celów, wskaźników czy

kamieni milowych. Wszelkie propozycje będą szczegółowo analizowane, a jeśli będą zasadne, zostaną poddane procesowi konsultacji. Dobór metod partycypacji będzie adekwatny do zakresu planowanych zmian. Niezbędne będzie wykorzystanie minimum jednej metody konsultacji, np. strony internetowej, jeśli zakres zmian będzie polegał na dostosowaniu LSR do nowych przepisów lub Wytycznych albo będzie dotyczył wdrożenia zaleceń pokontrolnych lub będzie wynikiem rekomendacji Zarządu Województwa, Instytucji Zarządzającej, Agencji płatniczej lub innych organów kontrolnych. W przypadku szerszego zakresu zmian, mających wpływ na zidentyfikowane potrzeby lub potencjał obszaru – konieczne będzie zastosowanie wybranych metod partycypacji, opisanych w niniejszym Rozdziale, które zapewnią udział wszystkim interesariuszy (podobnie jak na etapie przygotowania LSR). Informacja o wyniku weryfikacji zgłoszonej propozycji/inicjatywy - uwzględnieniu lub odrzuceniu propozycji zmiany LSR zgłoszonej za pośrednictwem formularza zgłaszania uwag wraz z uzasadnieniem tego wyniku będzie upubliczniana na stronie internetowej Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” z poszanowaniem zasad przetwarzania danych osobowych. W przypadku uwzględnienia zmian, będą one dalej kierowane do konsultacji społecznych, a następnie zatwierdzane przez Zarząd. Aktualizacja LSR będzie się odbywać wg ściśle określonych zasad, przy zapewnieniu jak najszerszego udziału grup interesu zidentyfikowanych na obszarze LSR oraz mieszkańców obszaru, w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji. Wszystkie działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” dotyczące wdrażania LSR są jawne. Zmiany lub aktualizacje LSR podlegają akceptacji Zarządu Województwa Mazowieckiego. Czynności formalne będą realizowane przez Biuro Stowarzyszenia. Wstępna analiza będzie dokonywana przez Zarząd lub powołaną grupę roboczą ds. LSR. Analizy będą wykonywane na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu i będą obejmować w szczególności: przyczyny zmiany, zgodność z obowiązującymi zasadami i Wytycznymi, wpływ na dokonaną ocenę w ramach wyboru LSR, realność propozycji i możliwość jej wdrożenia, zgodność z analizą potrzeb i potencjału zawartą w LSR, ocenę wpływu na możliwość osiągnięcia kamieni milowych określonych w umowie ramowej. Proces aktualizacji LSR będzie powiązany z procesem informowania o stanie wdrażania LSR. Mimo braku inicjatyw zewnętrznych, analiza potrzeby zmiany LSR będzie przeprowadzana nie rzadziej niż raz na dwa lata. Informacje o możliwości zgłaszania uwag do bieżącego funkcjonowania LSR, w tym wdrażania LSR, będą zamieszczone na materiałach informujących, stronie internetowej, w ankietach. Inicjatywa będzie mogła powstać na corocznych warsztatach refleksyjnych (ewaluacji on-going).

Partycypacja w czasie wdrażania LSR : Efektywna współpraca i skuteczna komunikacja z lokalną społecznością są kluczowe dla sukcesu wdrażania LSR. W celu zapewnienia przejrzystości i zrozumiałości dla wszystkich odbiorców, Stowarzyszenie opiera swoje działania na partnerstwie i komunikacji, które uwzględnia różnorodne formy przekazu, nie tylko formalne. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zaangażuje jak największą i reprezentatywną część społeczności w realizację i aktualizację LSR. Zasada pełnej jawności będzie respektowana, a działania informacyjne i promocyjne zostaną podjęte w celu szerzenia informacji o Stowarzyszeniu i jego działaniach. Mieszkańcy będą mogli aktywnie uczestniczyć w wdrażaniu LSR poprzez realizację operacji, które przyczynią się do osiągnięcia celów strategii. Stowarzyszenie zorganizuje działania informacyjne i szkoleniowe, które pomogą mieszkańcom uzyskać wsparcie. Będzie również udzielane bezpłatne doradztwo przez pracowników Biura Stowarzyszenia, zgodnie z odpowiednimi regulaminami. Ta forma pomocy była wysoko oceniana przez beneficjentów w poprzedniej perspektywie i przyczyniała się do lepszej jakości dokumentacji aplikacyjnej, dlatego będzie dostępna od początku wdrażania LSR. Innym przykładem partycypacji mieszkańców w wdrażaniu LSR będzie ich udział w działaniach Stowarzyszenia związanych z aktywizacją społeczności, promocją i informacją. Opracowano plan komunikacji, w którym opisano działania komunikacyjne i środki przekazu skierowane do mieszkańców. Zawiera on również informacje dotyczące działań w przypadku problemów z realizacją LSR lub niskiego zaangażowania społeczności. Komunikacja będzie dostosowana do różnych odbiorców. Stowarzyszenie będzie monitorować skuteczność wybranych metod komunikacji i podejmie szybkie działania w celu rozwiązania ewentualnych problemów. Wszystkie informacje dotyczące wdrażania LSR będą zamieszczane na stronie internetowej, portalach społecznościowych, tablicach ogłoszeń oraz przekazywane partnerom w celu szerszego upowszechniania. W szczególności partnerzy z sektora publicznego publikują informacje związane z bieżącym wdrażaniem LSR na swoich stronach internetowych i tablicach ogłoszeń, dotyczących naborów i innych działań promocyjno-informacyjnych dla lokalnej społeczności. Strona internetowa i profil na Facebooku Stowarzyszenia będą zawierać aktualności dotyczące działalności Stowarzyszenia i wdrażania LSR. Profil społecznościowy będzie służył nie tylko do przekazywania informacji, ale także do budowania relacji z potencjalnymi partnerami i beneficjentami. Będą tam zamieszczane informacje, ogłoszenia, a także zagadnienia, które zachęcają obserwatorów do dyskusji i wyrażania swojego punktu widzenia. Komentarze

na takich portalach są również cennym źródłem informacji na temat problemów i potrzeb lokalnej społeczności. Członkowie Stowarzyszenia, sympatycy i mieszkańcy obszaru objętego LSR będą mogli bezpośrednio zgłaszać wnioski, rekomendacje, propozycje i inicjatywy dotyczące funkcjonowania Stowarzyszenia i realizacji LSR. Stowarzyszenie będzie również organizować spotkania aktywizacyjne, szkolenia i wyjazdy studyjne, które mają na celu zachęcenie do zgłaszania nowych pomysłów i inicjatyw dotyczących Stowarzyszenia i wdrażania LSR, a także nawiązywanie partnerstw, które mogą prowadzić do realizacji projektów partnerskich lub operacji realizowanych w partnerstwie. Baza kontaktów ułatwi dotarcie do potencjalnych beneficjentów. Wszelkie otrzymane wiadomości są rejestrowane przez biuro Stowarzyszenia, a z reguły udzielane jest odpowiedź w ciągu maksymalnie 3 dni, chyba że wymaga to bardziej szczegółowej analizy. Jeśli dalsza analiza jest konieczna, np. opinie prawne lub poglądy innych organizacji, odpowiednie strony są informowane o potrzebie takiej analizy, a ustalany jest nowy termin na udzielenie wyjaśnień. Zgodnie z zapisami statutu Stowarzyszenia, wszelkie propozycje, inicjatywy, wnioski i uwagi są rozpatrywane w terminie nie dłuższym niż 30 dni od ich otrzymania, zarówno przez członków Stowarzyszenia, jak i wszystkie zainteresowane osoby. Animowanie do wdrażania innowacji: Stowarzyszenie będzie podejmować działania w zakresie animacji społeczności na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych poprzez: organizację warsztatów z zasad przygotowania i realizacji projektów obejmujących również kwestie zastosowania kryterium innowacyjności, co znalazło swoje odzwierciedlenie w Planie Komunikacji; zamieszczenie na stronie internetowej katalogu dobrych praktyk ze wskazaniem innowacji kreatywnych lub imitujących; premiowanie operacji innowacyjnych poprzez przyznawanie dodatkowych punktów w kryteriach; promocję działań innowacyjnych na stoiskach LGD organizowanych podczas lokalnych wydarzeń.

Aktywizacja ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji: Planując do realizacji działania dedykowane ludziom młodym oraz seniorom zanalizowano obecną ofertę, jaka jest dostępna na obszarze LSR. W miejscowościach, w których funkcjonują Ośrodki Kultury oferta dotyczy głównie dzieci i młodzieży do ok. 14 r.ż. Jest ona odpłatna i są to głównie zajęcia plastyczne, wokalne, taneczne (m.in. zumba kids, w dwóch gminach tańce narodowe), teatralne. Dla seniorów oprócz pojedynczych klubów seniora i możliwości uczestnictwa w spotkaniach parafialnych i zespołach wokalnych oferty brak. W związku z powyższym zdecydowano się na umieszczenie działań: na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących, animujących; na rzecz seniorów w zakresie: włączenia społecznego, cyfrowego itp.; na rzecz grup w niekorzystnej sytuacji w przedsięwzięciu 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji. W tym zakresie planuje się takie operacje jak m.in. wyjazdy integracyjne, zajęcia promujące aktywność fizyczną: rajdy piesze/rowerowe, gry terenowe, turnieje sportowe, warsztaty: fotograficzne, filmowe, warsztaty z pisania wniosków, z przedsiębiorczości: podstawy prawa podatkowego i administracyjnego, księgowości, kadry, kursy językowe, nauka autoprezentacji, przemówienia publiczne, spotkania autorskie, wydarzenia historyczne i kulturalne, szkolenia z pierwszej pomocy, bezpieczeństwo w sieci, warsztaty artystyczne, kulinarne z zakresu zdrowego odżywiania. Ponadto możliwa będzie również realizacja operacji inwestycyjnych przez podmioty świadczące usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia w ramach swoich zadań ustawowych albo statutowych takich jak np. place zabaw, siłownie plenerowe, altany ogólnodostępne - miejsca spotkań i integracji, tętnie solankowe, miejsca obsługi rowerzystów, ławki solarne, totemy multimedialne, boiska do piłki plażowej/nożnej/siatkowej/koszykówki. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zamierza również w sposób racjonalny i adekwatny animować, komunikować się i informować lokalną społeczność o możliwości udziału w działaniach dla seniorów, ludzi młodych oraz na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji, co znalazło odzwierciedlenie w Planie Komunikacji. Ponadto LGD będzie premiowała w kryteriach operacje dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

Na podstawie przeprowadzonych badań i konsultacji społecznych, uwzględniających dane dla Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, przedstawiono analizę potencjału kluczowych obszarów tematycznych. Zebrane dane, które obejmowały różnorodne metody partycypacyjne, takie jak ankiety i karty pomysłów, zostały dokładnie analizowane i wykorzystane do opracowania celów i działań planowanych na okres programowania 2023-2027. Wyniki tych badań stanowią solidne podstawy do podejmowania decyzji dotyczących priorytetowych obszarów tematycznych i inicjatyw, które zostaną wdrożone w ramach PROW na lata 2023-2027. Ważne jest, że uczestnictwo mieszkańców obszaru LGD odgrywało kluczową rolę w tym procesie, a ich rzeczywiste potrzeby i sugestie zostały

uwzględnione. Należy podkreślić, że wszystkie wnioski oparte na zebranych danych podczas partycypacyjnych działań zostały uwzględnione w analizie. W przypadku jakichkolwiek rozbieżności w danych lub sprzeczności z oficjalną statystyką publiczną, wnioski te mogły zostać pominięte lub poddane dodatkowej weryfikacji. Ważnym celem tego procesu było zapewnienie wiarygodności i zgodności zebranych informacji. W rezultacie identyfikacja kluczowych obszarów tematycznych dokonana w tym rozdziale ma na celu zapewnienie skutecznego i odpowiedzialnego planowania i realizacji działań, które adekwatnie odpowiadają rzeczywistym potrzebom mieszkańców obszaru LGD.

Innowacyjne elementy w kontekście lokalnym na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” to zagroda edukacyjna to miejsce, gdzie rolnik może zaprosić odwiedzających, takich jak uczniowie, studenci, turyści czy grupy zainteresowane, aby zaprezentować im różne aspekty rolnictwa i życia wiejskiego. Może to obejmować pokazy hodowli zwierząt, upraw rolnych, procesów produkcyjnych, tradycyjnych rzemiosł wiejskich i innych działań związanych z rolnictwem. Prowadzenie zagrody edukacyjnej może przynieść korzyści zarówno rolnikowi, jak i społeczności lokalnej. Rolnik może zwiększyć swoje dochody, oferując odpłatne wizyty i warsztaty dla odwiedzających. Ponadto, takie inicjatywy mogą przyczynić się do podniesienia świadomości społecznej na temat rolnictwa, zrównoważonego rozwoju, tradycji wiejskich oraz roli żywności i jej produkcji. Zagroda edukacyjna może stać się ważnym miejscem nauki, wymiany doświadczeń i budowania więzi między miastem a wsią. Ważne jest, aby rolnik uzyskał odpowiednie wsparcie i szkolenia z zakresu prowadzenia zagrody edukacyjnej, zarządzania turystyką wiejską i komunikacji z odwiedzającymi. Współpraca z lokalnymi instytucjami, szkołami i organizacjami może pomóc w promowaniu zagrody edukacyjnej i przyciągnięciu odwiedzających.

4.1. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Położenie obszaru Lokalnej Grupy Działania w pobliżu Warszawy. – Położenie przy drogach krajowych i autostradzie; bliskość portów lotniczych. – Unikatowe walory przyrodnicze – Kampinoski Park Narodowy, obszary Natura 2000, rezerwaty, obszary prawnie chronione, różnorodność fauny i flory. – Znaczna ilość atrakcji turystycznych oraz zabytków. – Znaczny ruch turystyczny. – Skarbnica dziejów narodowych, miejsce wielu ważnych wydarzeń z historii Polski. – Zdiagnozowane produkty i potrawy lokalne mające potencjał stać się elementem promocji lub ubiegać się o certyfikację. – Dobre warunki dla osadnictwa. – Niski poziom bezrobocia. – Dobre warunki dla rozwoju i zakładania firm. – Rozwijająca się marka lokalna Misja Kampinos. 	<ul style="list-style-type: none"> – Słabo rozbudowana infrastruktura turystyczna, sportowa i kulturalna. – Niewystarczająca komunikacja publiczna. – Zły stan dróg. – Duża ilość obszarów chronionych będąca przeszkodą dla lokowania inwestycji. – Stosunkowo niska aktywność społeczna, mała ilość organizacji pozarządowych. – Zła sytuacja kobiet na rynku pracy. – Niewystarczająca ilość ofert dedykowanych dla seniorów. – Słaba aktywność ludzi młodych do 25. roku życia. – Słabość organizacji pozarządowych, grup nieformalnych ze względu na problemy finansowe.
<ul style="list-style-type: none"> – Położenie w pobliżu Warszawy dające szanse znalezienia nowych rynków zbytu oraz szanse kierowania usług do mieszkańców Warszawy. – Wzrost popularności turystyki aktywnej, weekendowej itp. – Nowe możliwości wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Unii Europejskiej. – Możliwość budowy i rozwijania bazy turystycznej. – Perspektywa budowy i remontu obiektów użyteczności publicznej, takich jak obiekty kulturowe i rekreacyjne. – Możliwość podtrzymywania tradycji i kultury regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> – Duży ruch samochodowy przy złej jakości infrastruktury drogowej. – Zarysowujący się konflikt między ludnością napływową a autochtoniczną. – Kolizje interesów pomiędzy ochroną przyrody a rozwojem infrastruktury. – Niewykorzystany w pełni ruch turystyczny. – Starzejące się społeczeństwo, które stwarza wyzwanie dla zrównoważonego rozwoju i potrzebuje odpowiednich rozwiązań.

<ul style="list-style-type: none"> – Potencjał tworzenia i promocji lokalnych produktów. – Szansa na aktywizację ludzi starszych, osób młodych, niepełnosprawnych, kobiet i migrantów. – Możliwość wsparcia III sektora, czyli organizacji pozarządowych. – Perspektywa rozwoju zagród edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Niż demograficzny, czyli spadek liczby ludności, może wpływać na ograniczenia rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru. – Ubożenie społeczeństwa, co oznacza rosnącą biedę i trudności w zapewnieniu podstawowych potrzeb mieszkańcom. – Emigracja i migracja zarobkowa, które prowadzą do odpływu młodej siły roboczej i mogą powodować brak odpowiednich zasobów dla rozwoju lokalnego. – Bariery prawno-ekonomiczne w zakresie zakładania i rozwoju przedsiębiorczości, które utrudniają tworzenie nowych miejsc pracy i rozwoju lokalnej gospodarki. – Bardzo wysokie koszty osobowe, które ograniczają możliwości zatrudnienia osób prowadzących zajęcia aktywizacyjne przez samorząd. – Ograniczony dostęp do wiedzy dla lokalnych liderów, co utrudnia rozwój i podejmowanie skutecznych działań na rzecz społeczności. – Wzrost zagrożeń epidemicznych i ich negatywnych skutków, które mają wpływ na zdrowie, bezpieczeństwo i stabilność społeczeństwa. – Zagrożenie spiralą inflacyjną, które może prowadzić do wzrostu cen i trudności ekonomicznych dla mieszkańców.
--	---

4.2 Uzasadnienie głównych obszarów tematycznych

a) Stan i dostęp do infrastruktury

Instytucje kultury stanowią niezwykle istotny element społecznej infrastruktury, odgrywając kluczową rolę w kształtowaniu lokalnej tożsamości, przekazywaniu dziedzictwa poprzednich pokoleń oraz odzwierciedlaniu zmian światopoglądowych. Są one nie tylko miejscem rozwoju artystycznego, ale także mają istotny wpływ na jakość życia mieszkańców. Analizując dostępne dane, można zauważyć, że na obszarze LGD, mimo ograniczonej liczby obiektów kulturalnych, takich jak kina czy muzea, każda gmina posiada co najmniej jeden ośrodek kultury oraz bibliotekę. Te instytucje stanowią ważne centra kulturalne, które oferują mieszkańcom różnorodne formy artystycznego wyrazu i edukacji. Ośrodki kultury są miejscem organizacji wystaw, koncertów, spektakli teatralnych, warsztatów artystycznych i innych wydarzeń, które integrują lokalną społeczność i poszerzają jej horyzonty kulturowe. Biblioteki natomiast pełnią istotną funkcję w dostępie do wiedzy, czytelnictwa oraz promocji czytelnictwa wśród dzieci i dorosłych. Mimo że liczba obiektów kulturalnych na obszarze LGD może być niedostateczna, istniejące ośrodki kultury i biblioteki odgrywają kluczową rolę w życiu społeczności lokalnej. Są one miejscem spotkań, wymiany myśli, odkrywania nowych pasji i inspiracji artystycznych. Ważne jest, aby kontynuować inwestycje w rozwój tych instytucji oraz stworzyć warunki sprzyjające rozwojowi kultury na obszarze LGD. Przeznaczenie środków finansowych na rozbudowę infrastruktury kulturalnej, takiej jak kina czy muzea, może przyczynić się do zwiększenia dostępności różnorodnych form sztuki i kultury dla mieszkańców. Dodatkowo, wspieranie działań ośrodków kultury i bibliotek, poprzez organizację wydarzeń kulturalnych, warsztatów oraz promocję czytelnictwa, stanowi kluczowy element budowania społeczności lokalnej, rozwijania twórczych umiejętności oraz podnoszenia jakości życia mieszkańców.

Tabela nr 15: Podstawowe dane charakteryzujące kulturę na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”

Instytucja	Ilość
Biblioteki i ich filie	22
Kina	2
Muzea	5
Domy kultury/ centra kultury	10
Świetlice wiejskie/ remizy	28
Obszar LGD	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (stan na 31.12.2020 r.) oraz danych pozyskanych z urzędów gmin.

W ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013 wiele świetlic wiejskich zostało wybudowanych, aby złagodzić niedosyt kulturalny i wypełnić lukę w życiu społeczności lokalnych. Mają one za zadanie zapewnić ofertę osobistego rozwoju dla każdego członka społeczności, stając się miejscem organizacji różnorodnych aktywności społecznych. Te placówki stały się siedzibami Kół Gospodyń Wiejskich, mieszkańców, a także stanowią przestrzeń dla organizacji warsztatów rękodzieła, kół zainteresowań oraz promowania lokalnych produktów kulinarnych. W idealnym przypadku świetlice stają się centrami lokalnej aktywności, a osoby tam działające pełnią rolę animatorów cennych inicjatyw, rodzących się od samej społeczności. Niestety, nie wszystkie świetlice spełniają oczekiwania i część z nich wymaga remontu oraz doposażenia. Czasami brakuje w nich woli działania, atmosfery wspólnotowej oraz kreatywnych pomysłów na ożywienie. Aby pobudzić zaangażowanie mieszkańców i włączyć ich aktywnie w życie społeczne, niezbędne jest inwestowanie w remonty, modernizację oraz wyposażenie tych placówek. Kolejnym istotnym elementem infrastruktury społecznej jest zaplecze rekreacyjne, obejmujące boiska wielofunkcyjne, place zabaw oraz siłownie zewnętrzne. Nie powinny one być dostępne jedynie przy instytucjach oświatowych, ale również w ogólnie dostępnych miejscach, takich jak parki czy tereny rekreacyjne. W ramach programu LSR zarówno na lata 2007-2013, jak i 2014-2020, powstała pewna liczba obiektów turystycznych, rekreacyjnych i kulturalnych. Niestety, ich stan wymaga poprawy, a oferta nie jest już kompleksowa. Istnieje nadal zapotrzebowanie na tego typu obiekty w każdej gminie obszaru LGD. Są one doskonałym zapleczem do spędzania czasu wolnego, przyczyniają się do rozwijania pasji i stanowią narzędzie integracji społecznej. Badanie ankietowe wykazało, że niskiej jakości oferta spędzania wolnego czasu (w tym ograniczona dostępność infrastruktury rekreacyjnej) stanowi jeden z głównych problemów w obszarze. Aż 85% uczestników badania uznało poprawę dostępu do małej infrastruktury publicznej, takiej jak budowa, modernizacja lub doposażenie obiektów ogólnodostępnych i niekomercyjnych, za istotną potrzebę obszaru. Dlatego ważne jest, aby wspierać ten obszar życia społeczności lokalnej poprzez inwestowanie funduszy. Dzięki odpowiednim inwestycjom możliwe jest zapewnienie społeczności lokalnej atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego, które jednocześnie promują zdrowy styl życia. Istotnym celem realizowanym w ramach strategii rozwoju społeczności jest stworzenie kompleksowej i różnorodnej oferty dla mieszkańców. Kontynuacja inwestycji w rozwój świetlic wiejskich, domów kultury, bibliotek oraz infrastruktury rekreacyjnej będzie sprzyjać rozwojowi społeczności lokalnych, tworzeniu więzi społecznych i integracji mieszkańców. Otwarte i dostępne miejsca spotkań, organizacji warsztatów, a także aktywności sportowych i rekreacyjnych, stanowią nie tylko przestrzeń do spędzania wolnego czasu, ale także sprzyjają rozwojowi talentów i pasji, wspierając jednocześnie zdrowy styl życia. Dlatego istotne jest dążenie do dalszego rozwoju tych obszarów, poprzez inwestycje, remonty, modernizacje i odpowiednie wsparcie społeczności lokalnej. Wdrażanie tych działań w ramach strategii rozwoju przyniesie korzyści zarówno dla mieszkańców, jak i dla całego obszaru, tworząc bardziej zrównoważone, aktywne i rozwijające się społeczności lokalne.

b) Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

W 2020 r. na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w rejestrze REGON zarejestrowanych było 23 788 podmiotów gospodarki narodowej. Zdecydowanie najwięcej funkcjonuje w gminie Łomianki - 6 431, co stanowi 27% wszystkich podmiotów działających na obszarze Stowarzyszenia. Na kolejnych miejscach pod względem liczby przedsiębiorstw znalazły się gminy: Ożarów Mazowiecki, Stare Babice i Błonie. Wyraźnie widać,

że działalność gospodarcza najlepiej rozwija się w gminach sąsiadujących z Warszawą. Wyjątkiem jest tutaj gmina Błonie. Mimo że jeszcze niedawno była to typowo rolnicza gmina, w ostatnich latach zaczęła zmieniać profil. W sektorze przemysłowym i budowlanym działa odpowiednio 1 221 i 805 przedsiębiorstw. Stanowią one odpowiednio 11,5% i 7,6% zbiorowości podmiotów gospodarczych badanego terytorium. W obu wymienionych sektorach największy udział mają firmy zlokalizowane w gminie Łomianki.

Tabela 16: Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w podziale na wybrane sektory, dane za rok 2020

Nazwa gminy	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	W tym	
		w sektorze: rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo)	w sektorze: przemysłowym i budowlanym
Błonie	2 978	27	576
Czosnów	1 545	8	364
Izabelin	2 028	7	349
Kampinos	490	2	126
Leoncin	587	18	144
Leszno	1 322	15	233
Łomianki	6 431	22	1 221
Ożarów Mazowiecki	4 414	31	805
Stare Babice	3 993	20	740
obszar LGD	23 788	150	4 558

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W większości gmin obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym wzrastała w latach 2015-2021. Jest to pozytywny sygnał, który wskazuje na rozwój gospodarczy i wzrost przedsiębiorczości w tych obszarach. Może być on rezultatem różnych czynników. Po pierwsze, może wynikać z korzystnych warunków gospodarczych i stabilności politycznej, które sprzyjają rozwojowi przedsiębiorczości. Dodatkowo, rozwój infrastruktury, dostępność środków finansowych i wsparcia dla przedsiębiorców również mogą przyczynić się do wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej. Należy jednak pamiętać, że liczba podmiotów gospodarki narodowej nie jest jedynym wskaźnikiem oceny kondycji gospodarczej. Ważne jest również monitorowanie innych czynników, takich jak wskaźniki zatrudnienia, poziom wynagrodzeń, innowacje, eksport i import, a także rozwój sektorów gospodarki. Badane obszary wykazują pozytywne trendy w rozwoju przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej. Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tysięcy ludności w wieku produkcyjnym świadczy o rosnącej roli sektora prywatnego i potencjale rozwojowym tych obszarów. Warto kontynuować działania wspierające przedsiębiorczość, tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój gospodarczy w celu poprawy jakości życia i dobrobytu społeczności lokalnych.

Tabela nr 17: Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

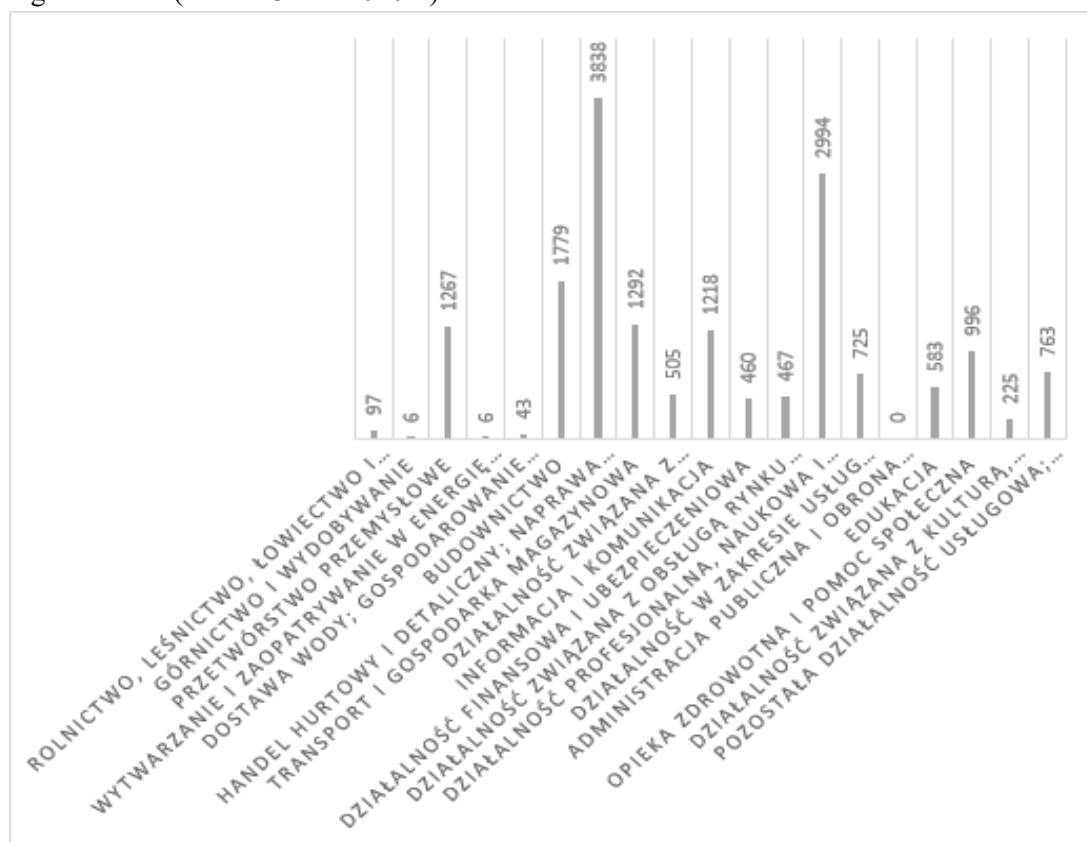
Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czosnów	2 086,00	2 169,00	2 241,10	2 337,90	2 430,80	2 424,30	2 532,70
Leoncin	1 312,70	1 353,40	1 436,10	1 544,80	1 659,30	1 802,30	1 883,00
Błonie	2 056,80	2 116,40	2 180,10	2 227,80	2 334,00	2 337,70	2 450,70
Izabelin	2 872,70	2 888,90	2 920,20	2 993,90	3 134,70	3 260,50	3 397,00
Kampinos	1 647,20	1 665,40	1 634,70	1 736,00	1 816,80	1 824,30	1 901,40
Leszno	1 813,50	1 825,20	1 884,90	1 958,60	2 037,60	2 076,70	2 162,00
Łomianki	3 600,30	3 665,00	3 727,20	3 731,10	3 848,80	3 606,00	3 724,80
Ożarów Mazowiecki	2 336,60	2 425,00	2 517,60	2 634,90	2 773,80	2 537,40	2 699,00
Stare Babice	2 872,00	2 969,10	3 038,50	3 137,80	3 288,60	3 175,90	3 370,01
Powiat Nowodworski	1 528,30	1 567,90	1 624,00	1 690,00	1 797,20	1 893,90	1 995,80

Powiat Warszawski Zachodni	2 631,40	2 696,50	2 761,60	2 831,60	2 957,70	2 856,50	2 995,40
Województwo Mazowieckie	2 333,50	2 418,20	2 501,40	2 538,50	2 671,50	2 715,30	2 853,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” największą liczbę firm oraz najwyższy udział procentowy obserwuje się w sektorze handlu hurtowego i detalicznego, wraz z naprawą pojazdów samochodowych. Stanowi to 31,1% ogólnej liczby firm. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz budownictwo również mają znaczące udziały procentowe, odpowiednio 12,4% i 11,5%. Istotne są również sektory, takie jak informacja i komunikacja, transport i gospodarka magazynowa oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna, wynoszące odpowiednio 7,9%, 8,4% i 6,5%. Rodzaje przeważającej działalności przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 1: Osoby fizyczne prowadzące działalność na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” wg klas PKD (stan na 31.12.2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2015-2021 na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” odnotowano wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i były to wzrosty dość duże. Największy odnotowano w gminach Leoncin, Izabelin i Stare Babice. W gminie Leoncin liczba ta wzrosła o 211 osób, co stanowi wzrost o 32%. Natomiast gminy Izabelin i Stare Babice odnotowały wzrost o odpowiednio 122 i 88 osób, co stanowi wzrost o około 9-10%. Sugeruje to, że te gminy charakteryzują się sprzyjającymi warunkami dla rozwoju przedsiębiorczości.

Tabela nr 18: Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czosnów	969	983	1 003	1 054	1 093	1 052	1 099
Leoncin	652	660	699	760	811	856	863
Błonie	942	948	950	979	1 022	1 014	1 050
Izabelin	1 353	1 330	1 319	1 346	1 390	1 419	1 475

Kampanos	782	790	775	799	844	839	871
Leszno	895	883	902	949	984	972	1 012
Łomianki	1 456	1 453	1 455	1 501	1 555	1 439	1 483
Ożarów Mazowiecki	1 006	1 014	1 034	1 086	1 142	1 060	1 128
Stare Babice	1 337	1 346	1 340	1 391	1 450	1 347	1 425
Powiat Nowodworski	734	738	751	786	830	857	893
Powiat Warszawski Zachodni	1 162	1 164	1 168	1 211	1 263	1 204	1 258
Województwo Mazowieckie	940	944	955	991	1 032	1 049	1 093

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

c) Charakterystyka rynku pracy

Współczesne wyzwania na rynku pracy, takie jak rozwój technologii, automatyzacja, zmiany demograficzne, transformacja gospodarcza czy pandemia COVID-19, mają istotny wpływ na strukturę i funkcjonowanie rynku pracy. Do charakterystyki osób pozostających poza rynkiem pracy wzięto pod uwagę takie dane jak: poziom wykształcenia bezrobotnych i długość czasu pozostawania bez pracy. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym stanowią większość bezrobotnych, co wskazuje na potrzebę podjęcia działań mających na celu podniesienie poziomu wykształcenia oraz dostęp do edukacji w tych grupach społecznych. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym również stanowią znaczącą część bezrobotnych. Może to świadczyć o potrzebie dostosowania oferty edukacyjnej do wymagań rynku pracy i zapewnienia odpowiednich umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Warto również zauważyć, że liczba osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym i policealnym/średnim zawodowym jest istotna w obu powiatach. Może to sugerować brak adekwatnych miejsc pracy dla osób posiadających wyższe wykształcenie lub specjalistyczną wiedzę. Konieczne może być podjęcie działań mających na celu lepsze dopasowanie oferty pracy do oczekiwań i umiejętności osób z wyższym wykształceniem. W celu skutecznej redukcji bezrobocia i poprawy sytuacji na rynku pracy, konieczne jest podejmowanie kompleksowych działań, które uwzględniają zarówno edukację, szkolenia zawodowe, jak i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu i powstawaniu nowych miejsc pracy. Współpraca między sektorem publicznym, prywatnym a instytucjami edukacyjnymi może przynieść korzyści w zakresie dostosowania kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy i wspierania rozwoju lokalnej społeczności.

Tabela 19: Osoby bezrobotne wg poziomu wykształcenia, stan na 31.12.2020 r.

Nazwa powiatu	wyższe	policealne oraz średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe/branżowe	gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	Razem
nowodworski	241	382	283	522	808	2 236
warszawski zachodni	423	354	172	243	282	1 474
Razem	664	736	455	765	1 090	3 710

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane dot. bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy (dla powiatów, w skład których wchodzi gminy obszaru Stowarzyszenia), można stwierdzić, że największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby, które były bez pracy przez ponad 24 miesiące, a ich liczba wyniosła 839. Kolejno, 815 osób pozostawało bez pracy od 6 do 12 miesięcy, 692 osoby były bez pracy od 12 do 24 miesięcy, 550 osób było bez pracy od 3 do 6 miesięcy, a 814 osób pozostawało bez pracy przez okres 3 miesięcy i krócej. Analiza czasu pozostawania osób bezrobotnych lub pozostających bez pracy wskazuje na potrzebę skoncentrowania się na dwóch kluczowych obszarach. Pierwszym z nich jest wsparcie dla osób długotrwale bezrobotnych, które mają trudności w znalezieniu zatrudnienia. Konieczne jest zapewnienie im odpowiednich programów aktywizacyjnych, szkoleń zawodowych i wsparcia w procesie reintegracji zawodowej. Drugi obszar to wsparcie dla osób, które pozostają bez pracy przez krótsze okresy. Istnieje potrzeba skierowania tych osób na ścieżkę poszukiwania zatrudnienia oraz dostarczenia im odpowiednich narzędzi i szkoleń, które zwiększą ich konkurencyjność na rynku pracy.

Tabela nr 20: Osoby bezrobotne wg czasu pozostawania bez pracy, wg stanu na 31.12.2020 r.

Nazwa powiatu	3 miesiące i mniej	3-6	6-12	12-24	powyżej 24 miesięcy
nowodworski	440	303	470	446	577
warszawski zachodni	374	247	345	246	262
Razem	814	550	815	692	839
Mazowieckie	30 639	21 532	30 618	28 752	34 834

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza danych dotyczących rynku pracy na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” wskazuje na stabilną sytuację zatrudnienia oraz relatywnie niski poziom bezrobocia. Przez ostatnie lata rynek pracy na tym obszarze utrzymuje się w dobrym stanie, co można przypisać rozwojowi gospodarki, inwestycjom w infrastrukturę oraz różnorodnym działalnościom gospodarczym. Stabilny rynek pracy i niski poziom bezrobocia przyczyniają się do poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców. Podsumowując dane dotyczące udziału bezrobotnych w wieku produkcyjnym dla badanego obszaru, średnia wartość wynosi około 2,05%. Jest to wskaźnik relatywnie niski, co świadczy o dostępności miejsc pracy i umiarkowanym poziomie bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Niski udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wskazuje na istnienie dostępności miejsc pracy i możliwości zatrudnienia na badanym obszarze. Jest to korzystne dla osób szukających pracy, które mają większe szanse na znalezienie zatrudnienia i poprawę swojej sytuacji ekonomicznej. Warto jednak zauważyć, że mimo relatywnie niskiego poziomu bezrobocia, istnieje nadal grupa osób bezrobotnych, które potrzebują wsparcia w znalezieniu pracy. Programy aktywizacyjne, szkolenia zawodowe i pośrednictwo pracy mogą odegrać istotną rolę w integrowaniu tych osób na rynku pracy. Wnioskiem z analizy rynku pracy na obszarze LGD jest to, że mimo ogólnie korzystnej sytuacji, istnieją nadal obszary do poprawy. Wsparcie dla przedsiębiorczości, rozwój sektorów gospodarki, inwestycje w edukację i szkolenia zawodowe mogą przyczynić się do dalszego wzrostu zatrudnienia i poprawy jakości życia mieszkańców. Istotne jest również utrzymanie stabilności gospodarczej i tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, co przyczyni się do długoterminowego wzrostu rynku pracy na tym obszarze.

Tabela nr 21: Dane charakteryzujące rynek pracy na obszarze LGD, wg. stanu na 31.12.2020 r.

Nazwa gminy	Ludność w wieku produkcyjnym (os.)	Bezrobotni (os.)	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	Pracujący na 1000 ludności ogółem
Czosnów	6 733	231	3,43	381
Leoncin	3 424	144	4,21	124
Błonie	13 410	221	1,65	533
Izabelin	6 614	161	2,43	195
Kampinos	2 821	73	2,59	160
Leszno	6 750	130	1,93	147
Łomianki	18 891	378	2	264
Ożarów Mazowiecki	18 153	297	1,64	500
Stare Babice	13 331	214	1,61	188
Województwo Mazowieckie	3 420 999	146 375	4,28	308

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowując, przeprowadzone badanie ankietowe jednoznacznie potwierdziło, że aż 40% mieszkańców uznaje konieczność wsparcia rozwoju przedsiębiorczości. W szczególności, istnieje silne poparcie dla wprowadzenia premii dla osób fizycznych, które podejmują działalność gospodarczą poza sektorem rolniczym. Dodatkowo, 42% respondentów wyraziło zainteresowanie rozwojem tych obszarów. Wyniki ankiet znalazły praktyczne odzwierciedlenie

w planowanych przedsięwzięciach mających na celu wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w tych konkretnych dziedzinach.

d) Działalność sektora społecznego

Działalność sektora społecznego odgrywa istotną rolę w budowaniu kapitału społecznego i rozwijaniu społeczności lokalnych. Organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje i inne podmioty społeczne angażują się w różnorodne inicjatywy mające na celu tworzenie więzi społecznych, wzmacnianie partycypacji społecznej i promowanie pozytywnych zmian w społeczeństwie. Ich działania koncentrują się na społecznych i prospołecznych celach, takich jak integracja społeczna, edukacja, ochrona środowiska, wsparcie osób potrzebujących, kultura i sztuka.

Tabela nr 22: Organizacje pozarządowe działające na terenie LGD wg rejestru

Stowarzyszenia rejestrowe (zarejestrowane w KRS)	241
Stowarzyszenia zwykłe	79
KGW (zarejestrowane w ARiMR)	23
Kluby sportowe	63
Grupy nieformalne/fundacje	178
Razem:	584

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KRS-U oraz stron internetowych urzędów gmin członkowskich LGD.

Działalność sektora społecznego na terenie LGD jest zróżnicowana i obejmuje różne typy organizacji pozarządowych. Duża liczba stowarzyszeń rejestrowych wskazuje na silne zaangażowanie społeczne i potrzebę organizowania się w formalne struktury. Te organizacje są prawdopodobnie bardziej widoczne i mają większą zdolność do pozyskiwania środków finansowych na realizację swoich projektów. Liczba stowarzyszeń zwykłych, chociaż mniejsza niż stowarzyszeń rejestrowych, wciąż świadczy o istotnym zaangażowaniu społecznym i potrzebie podejmowania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych. Stowarzyszenia zwykłe mogą być bardziej elastyczne i szybko reagować na bieżące potrzeby społeczne. Liczba KGW wskazuje na trwałość tradycji wiejskich i rolniczych w społecznościach lokalnych. Te organizacje skupiają się na wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich i zachowaniu lokalnej kultury i dziedzictwa. Obecność klubów sportowych jest ważna dla promocji aktywności fizycznej, zdrowego trybu życia i integracji społecznej. Kluby sportowe odgrywają kluczową rolę w tworzeniu lokalnych talentów sportowych i organizowaniu zawodów, co przyczynia się do rozwoju społeczności lokalnych. Liczba grup nieformalnych i fundacji wskazuje na dużą różnorodność inicjatyw społecznych i projektów realizowanych na terenie LGD. Te organizacje mogą działać w różnych dziedzinach, aby odpowiedzieć na konkretne potrzeby społeczne i wpływać na poprawę jakości życia lokalnych społeczności. Jak można zauważyć, sektor społeczny na terenie LGD jest dynamiczny i różnorodny, obejmując szeroki zakres działań na rzecz społeczności lokalnych. Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w tworzeniu więzi społecznych, rozwoju lokalnego, wsparciu społecznym i kulturalnym oraz promocji aktywności fizycznej. Wspieranie i rozwój sektora społecznego mają kluczowe znaczenie dla długotrwałego rozwoju społeczności lokalnych. Na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” to właśnie seniorzy i Koła Gospodyń Wiejskich (KGW) przejawiają największą aktywność twórczą, prospołeczną postawę i troskę o regionalne dziedzictwo. Często we współpracy z Gminnymi Ośrodkami Kultury i bibliotekami, to oni pełnią rolę organizatorów licznych lokalnych imprez prezentujących osiągnięcia regionu oraz służących integracji społecznej. Ponadto, liczne jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych działają w obszarze, realizując zadania związane z ochroną przeciwpożarową, ratownictwem i ochroną ludności. Zabezpieczają różnego rodzaju wydarzenia oraz prowadzą rozległe działania profilaktyczne, szczególnie skierowane do młodzieży. Jednak organizacje pozarządowe na obszarze LSR napotykają na poważne trudności związane z brakiem niezbędnego wyposażenia do ich działalności i rozwoju. Zakup strojów, urządzeń i sprzętu, które mogłyby być udostępniane społeczności, jest jednym z najważniejszych wyzwań. Wielu podmiotom brakuje środków finansowych, a niedostateczna wiedza i doświadczenie utrudniają pozyskiwanie funduszy publicznych, szczególnie ze względu na wymagany wkład własny. To powoduje, że organizacje mają ograniczone możliwości realizacji swoich celów statutowych i nie wykorzystują w pełni dostępnych środków na rzecz lokalnej społeczności. Ważne jest zwiększanie ich zdolności finansowych i umiejętności pozyskiwania środków zewnętrznych, aby mogły efektywnie realizować swoje cele statutowe. Wspieranie tych organizacji poprzez

szkolenia, doradztwo i dostęp do zasobów mogą przyczynić się do ich wzrostu i rozwoju, co w konsekwencji przyniesie korzyści całej społeczności.

Poza kwestiami finansowymi, budowanie kapitału społecznego na obszarze LSR napotyka również na niski poziom aktywności mieszkańców, zarówno młodych, seniorów, jak i osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Mimo istnienia różnych inicjatyw i rozwoju społeczności obywatelskiej, brakuje dedykowanych akcji i programów skierowanych do nich. W aktualnym okresie programowania istotne będzie aktywizowanie mieszkańców poprzez organizację spotkań, wystaw, imprez, targów, konkursów i warsztatów. To niezbędny element tworzenia przyjaznej atmosfery dla pozytywnych zmian, które są inspirowane przez samych mieszkańców. Skuteczność wdrażania strategii zależy będzie od ich aktywności, kreatywności i zaangażowania we wspólne sprawy najbliższego otoczenia. W związku z tym, kontynuujemy starania o stworzenie sprzyjającego klimatu dla tworzenia społecznego kapitału poprzez wsparcie podmiotów działających w obszarze aktywizacji i integracji społecznej.

Jednym z istotnych wyzwań jest również wspieranie działań mających na celu umocnienie i rozwój regionalnej tożsamości, zwłaszcza wśród młodych osób. Często brakuje im więzi emocjonalnej z miejscem zamieszkania, co może prowadzić do decyzji o emigracji. W tym kontekście inteligentne wioski stanowią doskonałe narzędzie zapobiegające temu zjawisku. To inicjatywy społeczności wiejskich, które mobilizują mieszkańców do działań na własnym terenie. Poprzez współpracę i tworzenie partnerstw, mieszkańcy będą wspólnie podejmować decyzje dotyczące rozwoju swojej społeczności. W ramach interwencji planowane są projekty związane z rozwojem koncepcji, które mają na celu wykorzystanie wiedzy i innowacji w obszarach, takich jak poprawa jakości życia, przeciwdziałanie depopulacji, demograficzne wyzwania, podniesienie jakości lokalnych usług, ochrona środowiska, tworzenie miejsc pracy oraz walka z wykluczeniem cyfrowym. Aż 49% ankietowanych mieszkańców dostrzega potrzebę działań w tym zakresie. Realizacja tych koncepcji przyczyni się do wzmocnienia współpracy wielosektorowej na poziomie lokalnym. Ostatnim, ale nie mniej istotnym aspektem budowania kapitału społecznego jest ograniczony dostęp liderów lokalnych do wiedzy i umiejętności, nie tylko w zakresie aktywizacji społeczności i integracji, ale także w pozyskiwaniu zewnętrznych funduszy na realizację projektów. 42% respondentów uważa, że istotne jest kształtowanie świadomości obywatelskiej w zakresie wzmocniania programów edukacyjnych dla liderów życia publicznego i społecznego. Planowane są szkolenia, warsztaty i wizyty studyjne, które mają na celu zaspokojenie tej potrzeby oraz umocnienie komunikacji i współpracy między różnymi podmiotami. Dodatkowo, ważne jest zauważenie, że budowanie kapitału społecznego opiera się na wzajemnym zaufaniu, zaangażowaniu i aktywności mieszkańców. To oni stanowią fundament każdej inicjatywy społecznej i są kluczowymi aktorami w procesie tworzenia pozytywnych zmian. Dlatego niezwykle istotne jest stworzenie przyjaznego i otwartego środowiska, które będzie sprzyjać partycypacji społecznej i współpracy. Wspólna praca nad lokalnym dziedzictwem, organizowanie spotkań, warsztatów i imprez, jak również wykorzystanie nowoczesnych narzędzi komunikacji i technologii mogą przyczynić się do budowania więzi społecznych i wzmocnienia wspólnoty. Wreszcie, aby skutecznie budować kapitał społeczny, niezbędne jest uwzględnienie różnorodności i inkluzji. Wspieranie aktywności i inicjatyw wszystkich grup społecznych, niezależnie od wieku, płci, pochodzenia czy statusu społecznego, jest niezwykle istotne. Działania integracyjne, edukacyjne i promujące równość powinny być priorytetem, aby każdy członek społeczności mógł aktywnie uczestniczyć w budowaniu lepszego i bardziej zrównoważonego obszaru. Wnioskiem jest, że budowanie kapitału społecznego jest procesem wielowymiarowym i wymaga zaangażowania wszystkich członków społeczności. Poprzez tworzenie silnych więzi społecznych, rozwijanie lokalnej tożsamości, wspieranie organizacji pozarządowych oraz promowanie inkluzji i równości, możemy budować lepsze i bardziej zrównoważone społeczności, w których wszyscy mieszkańcy mają szansę aktywnie uczestniczyć i wpływać na swoje otoczenie.

e) Problemy społeczne

Analiza danych dotyczących beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” wskazuje na występowanie pewnych problemów społecznych. W latach 2015-2021 obserwuje się różnice w liczbie beneficjentów pomocy społecznej między poszczególnymi gminami Stowarzyszenia. W niektórych gminach, takich jak Czosnów, Leoncin i Błonie, liczba beneficjentów pomocy społecznej maleje lub utrzymuje się na podobnym poziomie. Analiza tych danych wskazuje na istnienie pewnych problemów społecznych na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, które skutkują koniecznością udzielania pomocy społecznej beneficjentom. Ważne jest podejmowanie działań mających na celu redukcję tych problemów poprzez wsparcie społeczne, inicjatywy edukacyjne i programy aktywizacyjne.

Tabela nr 23: Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Czosnów	563	598	586	505	456	383	357
Leoncin	782	752	647	572	527	497	440
Błonie	460	444	376	358	327	273	270
Izabelin	377	298	207	194	171	173	159
Kampinos	563	505	466	443	362	309	342
Leszno	349	329	275	236	192	135	128
Łomianki	228	254	258	232	136	94	70
Ożarów Mazowiecki	209	170	141	100	106	78	85
Stare Babice	230	202	217	206	178	134	108
Średnia dla gmin LGD	417,89	394,67	352,56	316,22	272,78	230,67	217,67
Powiat Nowodworski	730	659	539	486	453	378	345
Powiat Warszawski Zachodni	306	284	254	229	188	145	135
Województwo Mazowieckie	604	550	485	436	386	340	304

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza danych dotyczących beneficjentów pomocy społecznej na obszarze LGD ukazuje złożoność problemów społecznych i konieczność podejmowania różnorodnych działań na różnych poziomach. Wsparcie społeczne, edukacja, szkolenia zawodowe, tworzenie miejsc pracy i promowanie przedsiębiorczości mogą przyczynić się do redukcji liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz poprawy warunków życia mieszkańców na tym obszarze.

f) Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji

Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” zobowiązuje się do przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji we wszystkich swoich działaniach, zarówno w ramach własnych inicjatyw, jak i działań realizowanych przez beneficjentów. W tym celu Stowarzyszenie będzie się kierować dokumentem pn. „Wytoczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027”. Stowarzyszenie dąży do utrzymania standardu minimum w zakresie równego traktowania wszystkich osób, eliminując wszelkie formy dyskryminacji. Dokumenty stanowiące podstawę działalności Stowarzyszenia są otwarte i nie zawierają żadnych zapisów dyskryminujących. Równość płci jest jednym z ważnych aspektów, które Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” uwzględnia. Polega ona na uwzględnianiu istniejących proporcji płci na obszarze działalności Stowarzyszenia lub na zwiększaniu udziału grupy niedoreprezentowanej w otrzymywanych wsparciach. Ponadto, Stowarzyszenie będzie nagradzać operacje, które mają pozytywny wpływ na włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami. Działania te będą obejmować tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami oraz tworzenie miejsc integracji społecznej, które będą sprzyjać równemu traktowaniu i pełnemu uczestnictwu osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie.

g) Dziedzictwo kulturowe/zabytki

Stowarzyszenie "Między Wisłą a Kampinosem" jest obszarem, bogatym pod względem dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym licznych kościołów i obiektów sakralnych. Wartością tego obszaru są kościoły o różnych stylach architektonicznych, takie jak neogotycki kościół pw. Św. Trójcy w Błoniu z elementami romańskimi z 1257 roku, barokowy kościół pw. Wniebowstąpienia NMP w Rokitnie z 1676 roku, neogotycki kościół pw. Św. Jana Chrzciciela w Lesznie z połowy XVII wieku, barokowy kościół z 1728 roku w Starych Babicach, klasycystyczne kościoły pw. Św. Anny w Zaborowie z 1791 roku i pw. Św. Rocha z 1792 roku w Lipkowie, kościół neoklasycystyczny i założenia podworskie w Łomnie, gm. Czosnów oraz neogotycki kościół parafialny wraz z bramą wejściową cmentarza kościelnego i kaplicą cmentarną z początku XIX wieku w Leoncinie. Mimo że zabytki nie zostały uwzględnione w celach Lokalnej Strategii Rozwoju ze względu na ograniczone środki finansowe i inne priorytety zgłaszane przez mieszkańców, lokalna społeczność nadal odczuwa potrzebę pielęgnowania wspólnej tradycji, która stanowi ważny element tożsamości i odrębności kulturowej regionu. W tym kontekście duże znaczenie mają koła gospodyń wiejskich i zespoły ludowe, takie jak Zespół Pieśni i Tańca "Tęcza" z Radzikowa oraz Zespół Ludowy Ożarowiacy. Organizowane

są cykliczne wydarzenia, takie jak Dożynki, Jarmarki, Eko-pikniki oraz Tragi turystyczne Misja Kampinos, które promują lokalną kulturę, folklor i potencjał regionu. Te wydarzenia są istotne dla lokalnej społeczności, ponieważ integrują ją i umożliwiają identyfikację z regionem. W ramach działań podejmowanych na poziomie poszczególnych gmin, wykorzystywane jest dziedzictwo związane z rzeką Wisłą, poprzez projekty takie jak Wiślane Spotkania, budowa łodzi Nadwiślanin oraz stworzenie przystani rzecznej. Ponadto, istnieje również kultywowanie tradycji mniejszości żydowskiej, która kiedyś licznie zamieszkiwała obszar LSR, poprzez realizację projektów Spotkanie Trzech Kultur w Gminie Leoncin i Dzień Kultury Żydowskiej w Błoniu. Na obszarze Stowarzyszenia można również zauważyć rękodzieło ludowe, które odzwierciedlało potrzeby zarówno materialne, jak i estetyczne społeczności. Twórczość ludowa obejmuje różnorodne dziedziny, takie jak szydełkowanie, ceramika czy wikliniarstwo. Te tradycje rzemieślnicze są ważnym elementem kulturowej tożsamości lokalnej społeczności. Dziedzictwo kulturowe pełni istotną rolę w utrzymaniu tożsamości lokalnej społeczności. Potencjał ludzi, którzy są świadomi swoich korzeni, stanowi doskonałą podstawę do ochrony, promocji i przekazywania lokalnej kultury. Zaangażowanie mieszkańców w pielęgnowanie kultury jest wartością, która powinna być wspierana. W ramach Strategii Rozwoju istnieje przedsięwzięcie skierowane na aktywizację społeczną i poprawę dostępu do małej infrastruktury społecznej, które ma na celu odpowiedzenie na te potrzeby. Działania, takie jak wsparcie pasji mieszkańców, rozwój i modernizacja infrastruktury, mogą pomóc w ochronie tradycji przekazywanych przez poprzednie pokolenia oraz umożliwić twórcze wyrażanie myśli, uczuć i emocji. Ponadto, planuje się wspierać kultywowanie regionalnych dziedzictw poprzez dostarczenie organizacjom pozarządowym, takim jak koła gospodyń wiejskich i zespoły ludowe, niezbędnego sprzętu pamięci oraz zakupu strojów czy instrumentów. Wspieranie lokalnych tradycji i dziedzictwa kulturowego jest istotne do organizacji warsztatów tematycznych, wystaw, kącików dla rozwoju społeczności, umacniania więzi lokalnych oraz promowania unikalności i piękna regionu Stowarzyszenia "Między Wisłą a Kampinosem".

h) Obszary atrakcyjne turystycznie oraz potencjał do rozwoju turystyki

Na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” nie zidentyfikowano żadnych działalności związanych z agroturystyką. Nie ma tam obecnie dostępnych ofert ani usług agroturystycznych, które byłyby formalnie zarejestrowane i funkcjonowały jako część turystycznej infrastruktury. Obszar ten może skupiać się głównie na innego rodzaju atrakcjach lub formach turystyki, takich jak turystyka przyrodnicza, krajoobrazowa czy kulturowa. Turystyka jest trudna do bezpośredniego pomiaru, ponieważ brakuje jednoznacznej definicji i istnieje wiele form podróży. Dodatkowo, nie wszystkie dane są dostępne, a niektórzy turyści nie rejestrują swoich podróży. Analiza rozwoju funkcji turystycznej zwykle dotyczy ograniczonego obszaru będącego odpowiednio zdefiniowanym terytorium. Pomiar rozwoju funkcji turystycznej jest dokonywany za pomocą kilku wskaźników np. Schneidera. Wskaźnik ten jest miernikiem intensywności ruchu turystycznego, gdyż wyraża liczbę turystów korzystających z noclegów przypadających na 100 stałych mieszkańców obszaru. Z uwagi na podział administracyjny obszaru działania w niniejszym opracowaniu posłużono się danymi dla powiatu warszawskiego zachodniego, który w całości należy do Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”.

$$\text{Wskaźnik Schneidera} = \left(\frac{60\,620 \times 100}{129\,926} \right) = 46,6$$

Najcenniejszym przyrodniczo i najatrakcyjniejszym turystycznie obszarem na terenie Stowarzyszenia „Między Wisłą i Kampinosem” jest Kampinoski Park Narodowy. Ze względu na wartości przyrodnicze i społeczne znaczenie, w 2000 roku, wraz ze strefą ochronną, został on uznany przez UNESCO za Światowy Rezerwat Biosfery pod nazwą „Puszcza Kampinoska”. To uznanie jest wyrazem zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, który funkcjonuje zgodnie z potrzebami obszarów o dużym znaczeniu przyrodniczym. Na terenie parku dozwolona jest turystyka piesza, rowerowa i konna. Znajduje się tu wiele znakowanych szlaków turystycznych, a także Kampinoski Szlak Rowerowy. W otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego znajduje się popularna atrakcja turystyczna, Julinek Park. Ten park rozrywki powstał na terenie dawnej bazy cyrkowej, która funkcjonowała od lat 50. do wczesnych lat 90. XX wieku. W 1967 roku założono Państwową Szkołę Cyrkową w Julinku. Następnie w 1971 roku przekształcono ją w Państwowe Studium Cyrkowe, a w 1999 roku stała się Państwową Szkołą Sztuki Cyrkowej. Obecnie na tym obszarze znajduje się Julinek Park, który czerpie inspirację z tradycji miejsca i promuje sztukę cyrkową. Na powierzchni prawie 30 hektarów zlokalizowano różnorodne atrakcje, takie jak największy park linowy na Mazowszu, wesołe miasteczko, krainę dmuchańców, pole do mini golfa, ściankę wspinaczkową, ekologiczny plac

zabaw i park wodny. Park oferuje również pokazy cyrkowe i teatralne. W Julinku działa także wypożyczalnia rowerów i sprzętu sportowego. Jest to także punkt wyjściowy dla spacerów i wycieczek po okolicy. Obszar Stowarzyszenia „Między Wisłą i Kampinosem” posiada unikalne walory przyrodnicze i atrakcje turystyczne, które przyciągają zarówno miłośników natury, jak i osób poszukujących rozrywki i aktywności rekreacyjnych. Oba miejsca, Kampinoski Park Narodowy i Julinek Park, stanowią istotne elementy tego obszaru, zachęcając turystów do odkrywania i cieszenia się jego bogactwem przyrodniczym oraz kulturalnym. Rozwój turystyki powinien uwzględniać kulturę lokalną oraz potrzeby społeczności. Ważne jest promowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycji, co może obejmować organizację festiwali, wystaw, prezentacji i warsztatów. Wspieranie lokalnych przedsiębiorstw, rzemiosła, kuchni regionalnej i produktów lokalnych stanowi istotny czynnik w kształtowaniu autentycznego doświadczenia turystycznego. Obszary atrakcyjne turystycznie posiadają duży potencjał do rozwoju turystyki, który można efektywnie wykorzystać poprzez inwestycje w infrastrukturę, doposażenie projektów, promowanie zrównoważonego rozwoju oraz współpracę między różnymi podmiotami. W ten sposób można stworzyć atrakcyjne miejsca rekreacji, zachować unikalne walory przyrodnicze i kulturowe, generować korzyści społeczno-gospodarcze oraz budować trwałą markę turystyczną regionu. Ważne jest, aby rozwój turystyki szedł w parze z ochroną środowiska i korzyściami dla lokalnej społeczności, zapewniając zrównoważony i autentyczny rozwój turystyczny.

i) Rolnictwo i rynek rolny

Dzięki dobrej jakości glebom oraz korzystnemu klimatowi, na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” są stworzone odpowiednie warunki do rozwoju rolnictwa. Jednak niska opłacalność produkcji rolniczej, bliskość Warszawy sprzyjająca osadnictwu oraz dostępność pracy poza sektorem rolnym powodują, że coraz więcej osób rezygnuje z pracy na roli. Szczególnie dogodne warunki występują w południowej części objętej obszarem LGD, czyli w gminach Ożarów Mazowiecki, Błonie i Leszno, które mają długą tradycję rolniczą. W tych miejscach szczególnie rozwinięta jest produkcja warzywna. Nieprzypadkowo na tym obszarze powstał Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy w Broniszach. Ponadto, działają tu dwie duże firmy zajmujące się przetwórstwem owocowo-warzywnym: Dawtona oraz Białuty Sp. z o.o. Na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” nie występują tereny po PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne).

Tabela nr 24: Gospodarstwa rolne na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”

Nazwa gminy	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Czosnów	9	328	101	32	31
Leoncin	22	286	130	28	27
Błonie	13	301	124	62	82
Izabelin	0	7	3	0	3
Kampinos	15	204	98	43	49
Leszno	9	198	71	26	51
Łomianki	0	89	27	0	11
Ożarów Mazowiecki	10	212	101	33	79
Stare Babice	6	198	58	12	19
Powiat Nowodworski	72	1 611	830	376	409
Powiat Warszawski Zachodni	59	1 209	482	182	294
Obszar LGD	3 316	94 580	58 028	26 456	31 099
Województwo Mazowieckie	3 101	89 937	56 003	25 662	30 044

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” funkcjonuje 3 220 gospodarstw rolnych. Struktura rolnictwa na tym obszarze jest stosunkowo jednolita, gdyż we wszystkich gminach występuje duża liczba małych gospodarstw (do 5 ha) – 1 907 Średnia wielkość gospodarstw wynosi 863 ha. Są to zatem w przeważającej liczbie gospodarstwa niskotowarowe. Analiza zatrudnienia w rolnictwie na obszarze działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w 2020 roku dostarcza istotnych informacji dotyczących struktury zatrudnienia ze względu na płeć na tym obszarze. Całkowita liczba osób zatrudnionych w rolnictwie wynosiła 6216 osób, z czego 3 665

mężczyzn i 2 551 kobiet. Te liczby potwierdzają, że rolnictwo jest ważnym sektorem zatrudnienia na tym obszarze, z większym udziałem mężczyzn w porównaniu do kobiet. Jest to wynik tradycyjnego podziału ról płciowych w rolnictwie, ale obie grupy są istotne dla funkcjonowania tego sektora. Należy jednak pamiętać, że analizowane dane dotyczą gospodarstw indywidualnych, co sugeruje, że rolnictwo na tym obszarze opiera się głównie na działalności rodzinnej.

Tabela nr 25: Zatrudnienie w rolnictwie w gospodarstwach indywidualnych na obszarze działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w 2020 r.

Nazwa gminy	mężczyźni	kobiety
Czosnów	506	361
Leoncin	506	372
Błonie	682	483
Izabelin	14	8
Kampinos	494	322
Leszno	393	255
Łomianki	136	102
Ożarów Mazowiecki	587	417
Stare Babice	347	231
Obszar LGD	3 665	2 551

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza struktury gospodarstw wg. typów rolniczych pozwala zidentyfikować kluczowe sektory rolnictwa oraz dywersyfikację produkcji. W powiecie nowodworskim największą grupę stanowią gospodarstwa mieszane, które angażują się zarówno w uprawy, jak i hodowlę zwierząt. Natomiast w powiecie warszawskim zachodnim dominuje rolnictwo ogrodnicze, ale istnieją również gospodarstwa, których działalność nie podlega jednoznacznej klasyfikacji.

Tabela nr 26: Gospodarstwa wg. typów rolniczych na obszarze działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w 2020 r.

Nazwa jednostki	specjalizujące się w uprawach ogrodniczych	specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych	specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami objętościowymi	specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami treściwymi	mieszane - różne uprawy	mieszane - różne zwierzęta	mieszane - różne uprawy i zwierzęta	gospodarstwa niesklasyfikowane
Powiat nowodworski	114	99	189	37	117	28	276	102
Powiat warszawski zachodni	130	42	37	0 ^x	88	0 ^x	69	114

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ze względu na brak opłacalności produkcji rolniczej, część rolników decyduje się na zbycie ziemi, zwłaszcza w atrakcyjnych lokalizacjach nad rzekami, zbiornikami wodnymi lub w pobliżu kompleksów leśnych. Ten trend jest szczególnie widoczny w gminach Kampinos, Czosnów i Leoncin. Mieszkańcy stolicy dostrzegają wartość tych terenów i chętnie nabywają grunty pod budownictwo mieszkaniowe i rekreacyjne. Produkty rolnicze z obszaru LGD nie są sprzedawane tylko za pośrednictwem rynku hurtowego w Broniszach. Coraz większe zainteresowanie tymi produktami wykazują także członkowie spółdzielni zakupowych działających w Warszawie. Istotnym kierunkiem rozwoju rolnictwa powinno być rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza że już istnieją gospodarstwa prowadzące taką formę gospodarowania. Ta forma uprawy wymaga wsparcia i promocji. Ważne jest także promowanie tych produktów,

zwłaszcza na warszawskim rynku. Innym kierunkiem rozwoju, który może być korzystny dla rolników, zwłaszcza, gdy produkcja rolna jest nisko opłacalna, jest prowadzenie zagrody edukacyjnej. Zagroda edukacyjna to miejsce, gdzie rolnik może zaprosić odwiedzających, takich jak uczniowie, studenci, turyści czy grupy zainteresowane, aby zaprezentować im różne aspekty rolnictwa i życia wiejskiego. Może to obejmować pokazy hodowli zwierząt, upraw rolnych, procesów produkcyjnych, tradycyjnych rzemiosł wiejskich i innych działań związanych z rolnictwem. Prowadzenie zagrody edukacyjnej może przynieść korzyści zarówno rolnikowi, jak i społeczności lokalnej. Rolnik może zwiększyć swoje dochody, oferując odpłatne wizyty i warsztaty dla odwiedzających. Ponadto, takie inicjatywy mogą przyczynić się do podniesienia świadomości społecznej na temat rolnictwa, zrównoważonego rozwoju, tradycji wiejskich oraz roli żywności i jej produkcji. Zagroda edukacyjna może stać się ważnym miejscem nauki, wymiany doświadczeń i budowania więzi między miastem a wsią. Ważne jest, aby rolnik uzyskał odpowiednie wsparcie i szkolenia z zakresu prowadzenia zagrody edukacyjnej, zarządzania turystyką wiejską i komunikacji z odwiedzającymi. Współpraca z lokalnymi instytucjami, szkołami i organizacjami może pomóc w promowaniu zagrody edukacyjnej i przyciągnięciu odwiedzających.

j) Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne

Informacje dostępne na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz w publikacji „Smaki Mazowsza” wskazują, że na terenie Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” nie ma zarejestrowanych produktów regionalnych lub tradycyjnych w Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsza. Jednakże na tym obszarze wytwarzane są interesujące, niszowe wyroby kulinarne, które mają potencjał do przyszłej promocji gminy, powiatu lub regionu. Warto zauważyć, że niektóre z tych produktów mogą nawiązywać do regionalnej tradycji kulinarnej lub wpisywać się w nurt „zdrowej żywności”. Nawet jeśli nie wszystkie produkty mają silne powiązanie z lokalną kulturą czy tradycją, to kilka zidentyfikowanych wyrobów jest zakorzenionych w tradycji lokalnej, odwołujących się do kulinarne dziedzictwa danej okolicy lub kuchni regionalnej. Część z tych produktów może również mieć odniesienia do kuchni ogólnopolskiej. Mimo braku oficjalnej rejestracji jako produktów regionalnych czy tradycyjnych, warto promować te lokalne, niszowe wyroby kulinarne, które wyróżniają się unikalnym smakiem, wysoką jakością i potencjałem do przyciągania uwagi zarówno osób fizycznych, jak i instytucji publicznych czy przedsiębiorstw. Poprzez współpracę z tymi producentami i promowanie ich wyrobów, można budować markę lokalną i kreować pozytywny wizerunek obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Potrawy regionalne: Restauracja Dziupła w Truskawiu (gmina Izabelin) oferuje potrawy i produkty z dziczyzny, takie jak kielbasy, wędliny, pasztety, smalec, mięsa duszone i tatar z łosia. Potrawy z mięsa łosia mają potencjał, aby stać się mocnym elementem marki lokalnej. Warzywa i owoce: Cebula błońska to odmiana cebuli charakteryzująca się łagodniejszym smakiem i jaśniejszym kolorem. Może być podawana jako małe cebulki w zalewie octowej. Gospodarstwo ekologiczne w Secyminie Nowym produkuje warzywa, takie jak buraki, marchew, pietruszka, dyniowate i nowalijki. Ich produkcja zgodna z zasadami ekologicznymi może stanowić filar marki lokalnej. Wyroby piekarnicze i cukiernicze: Z Macierzysza w gminie Ożarów Mazowiecki pochodzą pierniki na choinkę wykonane zgodnie z tradycyjną recepturą i zdobione ręcznie. Mogą stanowić dobrą wizytówkę marki lokalnej. Miody: Gospodarstwo z miejscowości Powązki produkuje różne rodzaje miodów, takie jak gryczany, z głogu, wrzosowy, rzepakowy, akacjowy, lipowy, z mniszka lekarskiego, wielokwiatowy, ze spadzi liściastej i iglastej, kit i wosk pszczeli. Produkty te są nie tylko kulinarne, ale także posiadające właściwości lecznicze. Państwo Piotrowscy z Izabelina prowadzą pasiekę, w której produkowane są miody z różnych lokalizacji, głównie na terenie powiatu warszawskiego zachodniego. Napoje (alkoholowe i bezalkoholowe): Firma Nalewki Staropolskie Karol Majewski i Wspólnicy Sp. z o.o. produkuje nalewki owocowe metodą tradycyjną, ręczną, długotrwałego leżakowania, co nadaje nalewkom wyjątkowy charakter. Są one często sprzedawane jako upominki. Inne produkty: Manufaktura Czekolady z Łomianek produkuje „prawdziwą czekoladę” z ziaren kakaowych, przygotowywaną w tradycyjny sposób, bez sztucznych dodatków. Mają one unikalny smak i są często kupowane jako prezenty. Wytwórnia Towarów Niezwykłych oferuje przetwory, takie jak konfitury, sosy, składniki deserów, dodatki do mięs i serów, musztardy. Są one wytwarzane w domowy sposób, bez sztucznych dodatków, i cechują się nietypowym, oryginalnym smakiem. Są one sprzedawane zarówno osobom fizycznym, jak i instytucjom publicznym czy przedsiębiorstwom, często jako prezenty lub produkty ekskluzywne. Wybór tych produktów może być ukierunkowany na osoby zamożne, poszukujące unikatowych, wysokiej jakości artykułów spożywczych, a także na pasjonatów ekologii i zdrowej żywności.

Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” podjęło działania mające na celu uruchomienie i operowanie marką lokalną o nazwie Misja Kampinos. Marka została stworzona z myślą o mieszkańcach, podmiotach gospodarczych, organizacjach społecznych i instytucjach z regionu między Wisłą a Kampinosem. Jej głównym zadaniem jest promocja lokalnych zasobów, bogatego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego.

Kryteria stawiane produktom lub usługom ubiegającym się o znak marki lokalnej Misja Kampinos to: związek z regionem, jakość, przyjazność dla środowiska, przyjazność dla mieszkańców i klientów, wyjątkowość, współpraca w ramach programu Marka Lokalna Misja Kampinos. Cele strategiczne wdrożenia marki lokalnej Misja Kampinos to: wsparcie przedsiębiorczości na obszarze działania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, wyróżnienie produktów i usług najwyższej jakości oraz podnoszenie ich jakości, wsparcie rozwoju spójnej i zintegrowanej turystyki obszaru, tworzenie sieci współpracy i wspólna promocja wyjątkowych produktów i usług oraz wymiana wiedzy i doświadczeń w procesie wdrażania promocji. W celu zapewnienia transparentnego procesu oceny i przyznawania prawa posługiwania się Znakiem marki lokalnej Misja Kampinos opracowano regulamin oraz kryteria, powołano również Kapitułę Znak. W roku 2022 odbył się pierwszy nabór wniosków na użytkowników Znak Promocyjnego, a w nim przyznano trzy znaki marki lokalnej Misja Kampinos. Wyróżniono Gospodarstwo Rolne Marek Turkowski Kiszonki z Otuliny Kampinosu za ogórki kiszone (produkt), Przestrzeń Kampinos Beata Mioduszevska za herbatę z suszu kwiatów konopi (produkt) oraz WYROBY Z WIKLINY I BRZOZY Eugeniusz Świątkowski za warsztaty plecionkarskie „Od patyka do koszyka” (usługa). Proces przyznawania Znak Promocyjnego Misji Kampinos będzie kontynuowany poprzez regularne nabory wniosków.

4.3 Określenie grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów odnoszących się do tych grup

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy obszarów w tym rozdziale oraz uwzględniając partycypacyjny charakter tworzenia LSR opisany w rozdziale III, zidentyfikowano kluczowe grupy docelowe, które są szczególnie istotne dla realizacji LSR. Dotyczy to zarówno przyszłych beneficjentów, jak i odbiorców projektów realizowanych w ramach LSR.

Osoby fizyczne - jest to szeroka grupa docelowa, obejmująca praktycznie wszystkich mieszkańców obszaru LSR, w tym mieszkańców, osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej, małe i mikroprzedsiębiorstwa. Zgodnie z diagnozą obszaru LSR, ta grupa jest dotknięta szeregiem problemów społecznych, infrastrukturalnych i gospodarczych. Będą oni odbiorcami interwencji w niemal wszystkich obszarach przewidzianych do realizacji w ramach LSR.

Osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, fundacje, związki wyznaniowe oraz osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą poprzez mikro i małe przedsiębiorstwa - ta grupa docelowa wykazuje duże zapotrzebowanie społeczne i pewien potencjał rozwojowy, co wynika z konsultacji społecznych. Wiele organizacji skupia swoje działania na kwestiach kulturowych, utrzymywaniu i przekazywaniu lokalnych tradycji oraz wzmacnianiu lokalnej tożsamości kulturowej, ale także aktywnie angażuje się w rozwiązywanie lokalnych problemów. Niski potencjał finansowy, brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia, w tym niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych, są głównymi przeszkodami, z którymi się borykają. Osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą są również istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego obszaru LSR, a dedykowane im wsparcie przyczynia się do redukcji bezrobocia i wzrostu udziału gmin członkowskich we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych.

Grupy nieformalne (m.in. jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną) - charakteryzują się częściowym wyłączeniem z publicznych źródeł finansowania. Te, które są bardzo aktywne często nie posiadają niezbędnych środków finansowych. Zgodnie z wynikami konsultacji społecznych grupa ta powinna być odbiorcą działań związanych z integracją społeczną.

Jednostki sektora finansów publicznych (m.in. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne) będą odbiorcą działań związanych z poprawą dostępu do infrastruktury publicznej. Podczas konsultacji społecznych najczęściej zgłaszanym problemem było jej niedoinwestowanie. Władze terytorialne takie jak gminy, nie posiadają wystarczających środków finansowych, aby pokryć zapotrzebowanie społeczności lokalnej w w/w działaniach. Sytuacja ta związana jest ze stale rosnącą liczbą własnych i zleczonych na zewnątrz zadań władz lokalnych.

Seniorzy (osoby, które ukończyły 60. rok życia) - liczba seniorów na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” stale rośnie wraz z procesem starzenia się społeczeństwa. Ten wzrost liczby seniorów przyczynia

się do zmian społecznych i zwiększa potrzebę wsparcia w ich codziennym życiu. Po przekroczeniu granicy wieku emerytalnego, seniorzy często doświadczają marginalizacji i stopniowego wykluczenia z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Z powodu wycofania się z pracy, często tracą autorytet w rodzinie i środowisku, co ogranicza ich aktywność i prowadzi do wyłączenia społecznego. Dokonano analizy oferty dostępnej dla seniorów. Wynika z niej, że na obszarze LGD działają pojedyncze kluby seniora, zespoły wokalne oraz odbywają się spotkania parafialne. W świetlicach organizowane są imprezy okazjonalne typu dzień babci i dziadka, dzień dziecka i te związane ze Świątami. W badaniu ankietowym przeprowadzonym na tym obszarze, prawie 49% respondentów widzi konieczność podejmowania działań na rzecz aktywności seniorów, w tym włączenia społecznego i cyfrowego. Na podstawie tych badań zidentyfikowano problemy związane z niedostateczną ofertą zajęć edukacyjnych, rekreacyjnych, kulturalnych i inicjatyw integrujących seniorów. Aktywizacja osób starszych, rozwijanie pasji, uatrakcyjnianie czasu wolnego, podnoszenie kwalifikacji i nauka nowych rzeczy pozwolą seniorom cieszyć się lepszym zdrowiem, dobrą kondycją fizyczną i przeciwdziałać problemowi starzenia się społeczeństwa. Dlatego też skierowano części środków LSR na zwiększenie włączenia seniorów w sferze społecznej w ramach Planu Komunikacji, przedsięwzięcia 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji.

Osoby młode do 25. roku życia – grupa ta jest bardzo zróżnicowana. Należą do niej młodzież szkolna, która boryka się z różnymi problemami. Jednym z tych problemów są media społecznościowe, które mają ogromny wpływ na współczesnych nastolatków. Większość młodych osób spędza znaczną część czasu przed komputerem, angażując się w wirtualny świat gier lub komunikując się z rówieśnikami na portalach społecznościowych. To prowadzi do takiego zawężenia zainteresowań, że trudno przyciągnąć ich uwagę czymś innym. Chociaż platformy takie jak Instagram, Facebook czy Tik-Tok mogą być używane do dzielenia się pasjami, uczenia się nowych rzeczy i poznawania nowych ludzi, jednocześnie kreują one idealny świat, do którego wielu młodych ludzi dąży. Ponadto, brak ostrożności i świadomości konsekwencji może prowadzić do doświadczania cyberprzemocy, takiej jak prześladowanie, zastraszanie, nękanie i hejt. Pandemia COVID-19 dodatkowo spotęgowała problemy młodzieży, zwłaszcza osamotnienia spowodowanego izolacją od rówieśników szkolnych. Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych zidentyfikowano problemy związane z niewystarczającą ofertą zajęć edukacyjnych, rekreacyjnych, kulturalnych i inicjatyw integrujących młodych ludzi. Grupa docelowa obejmuje również osoby wchodzące na rynek pracy, które napotykają wiele trudności, takich jak brak doświadczenia zawodowego i odpowiednich programów aktywizacyjnych. Przeprowadzono analizę dostępnej oferty dla tej grupy docelowej, z której wynika, że tam, gdzie działają Ośrodki Kultury, oferta skierowana jest głównie do dzieci i młodzieży do około 14. roku życia. Zajęcia oferowane są odpłatnie i obejmują głównie działalność plastyczną, wokalną, taneczną oraz teatralną. W celu zachęcenia młodych ludzi do uczestnictwa w życiu społecznym i podnoszenia kwalifikacji, konieczne jest organizowanie działań i zajęć, a także zapewnienie dostępu do środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości. Według przeprowadzonego badania ankietowego aż 49% respondentów widzi potrzebę podejmowania działań integrujących i animujących lokalne środowisko młodzieżowe. Wychodząc temu na przeciw skierowano części środków LSR na działania edukacyjne i aktywizacyjne dla osób młodych w ramach Planu Komunikacji, a także przedsięwzięcia 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji;

Turyści - ze względu na charakter obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, który łączy elementy rolnicze i turystyczne, turyści stanowią istotną grupę docelową. Badania przeprowadzone podczas tworzenia partycypacyjnej LSR wskazują, że walory przyrodnicze tego obszaru posiadają duży potencjał. Jednakże, aby ten potencjał mógł zostać wykorzystany, konieczne jest inwestowanie w infrastrukturę turystyczną, która obecnie jest niedostatecznie rozwinięta i nie przyciąga turystów na dłużej. W związku z tym, turyści stanowią grupę, która wymaga dedykowanych interwencji mających na celu rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej.

Grupy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji - Określenie tych grup wynika z analizy kluczowych grup docelowych, diagnozy obszaru oraz partycypacyjnego procesu tworzenia strategii rozwoju lokalnego, który obejmował szerokie konsultacje społeczne.

Kobiety - Nierówności społeczne związane z płcią wskazują na gorszą sytuację kobiet w wielu sferach życia społecznego. Dotyczy to ich pozycji na rynku pracy (większe ryzyko bezrobocia, trudności z zatrudnieniem i powrotem do pracy, niższe wynagrodzenia, nierówności w świadczeniach emerytalnych) oraz sferze dochodów. Kobiety są bardziej zagrożone bezrobociem niż mężczyźni, co prowadzi do wykluczenia społecznego. Ograniczone zasoby finansowe utrudniają im uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, co wpływa na ich aktywność społeczną

i więzi lokalne. Szczególnie trudną sytuację mają kobiety powracające na rynek pracy po urlopie macierzyńskim/wychowawczym, które napotykać trudności związane z nowymi obowiązkami rodzinnymi i mniej mobilne są zawodowo. Dłuższa nieobecność na rynku pracy może prowadzić do utraty wcześniej nabytych umiejętności i kwalifikacji. Problemy dyskryminacji kobiet, które zostały zidentyfikowane w przeprowadzonych badaniach i konsultacjach społecznych na terenie Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, skutkują w strategii koniecznością podejmowania działań na rzecz integracji kobiet, wsparcia ich rozwoju osobistego, podnoszenia kwalifikacji i umożliwienia znalezienia pracy lub podjęcia samozatrudnienia.

Rolnicy z małych gospodarstw rolnych są głównie osobami, które prowadzą nierentowne gospodarstwa i produkcję rolno-spożywczą przeważnie na własne potrzeby. Te gospodarstwa borykają się z różnymi trudnościami, takimi jak brak wystarczającej liczby młodych osób zainteresowanych pracą w rolnictwie. Dochód uzyskiwany z działalności rolniczej jest na tyle niski, że nie wystarcza na pokrycie bieżących potrzeb rolników i ich rodzin, dlatego konieczne jest poszukiwanie dodatkowych źródeł dochodu spoza rolnictwa. Zmiany demograficzne, w połączeniu z rosnącymi możliwościami znalezienia pracy poza rolnictwem, powodują, że wielu rolników opuszcza swoje gospodarstwa i podejmuje zatrudnienie poza sektorem rolnym. W strategii, zaplanowano działania skierowane właśnie do tej grupy. Przykłady takiej działalności to np. zagrody edukacyjne. Dzięki temu wsparciu, rolnicy z małych gospodarstw będą mieli możliwość rozwoju dodatkowej działalności, co może przyczynić się do zwiększenia ich dochodów i poprawy ich sytuacji finansowej.

Osoby poszukujące zatrudnienia stanowią kolejną grupę docelową w Strategii. Na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” nie występują tereny po PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne). Termin „osoby poszukujące pracy” odnosi się do osób, które aktywnie szukają zatrudnienia, innej formy zarobku lub pomocy i są zarejestrowane w lokalnym urzędzie pracy. Warto zaznaczyć, że nie wszyscy poszukujący pracy mają prawo do statusu bezrobotnego i pobierania zasiłku. Na przykład osoby zatrudnione, osiągające dochody z najmu, renty lub będące właścicielami gospodarstw rolnych powyżej określonej wielkości nie spełniają kryteriów bycia bezrobotnym. W grupie osób poszukujących zatrudnienia mogą znaleźć się również osoby z innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji. Sytuacja osób bezrobotnych na obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” została omówiona w poprzednich rozdziałach strategii. Wprowadzenie lockdownu miało negatywny wpływ na rynek pracy, prowadząc do spadku zatrudnienia oraz niepewności i obaw przedsiębiorców dotyczących dalszych perspektyw gospodarczych. Coraz więcej młodych osób szukających pracy jest nadal w trakcie edukacji. Wzrost kosztów życia sprawił, że zainteresowanie pracą wśród uczniów i studentów znacznie wzrosło. Nie wszyscy są w stanie utrzymać się z pieniędzy otrzymywanych od rodziców lub stypendiów. Wielu ludzi szuka możliwości dodatkowego zarobku, aby wesprzeć rodzinny budżet. Często motywacją dla osób poszukujących zatrudnienia jest perspektywa wyższych zarobków, co szczególnie przy obecnej inflacji staje się wystarczającym bodźcem do dążenia do poprawy bytu. Wyniki badań i konsultacji społecznych przeprowadzonych w Stowarzyszeniu „Między Wisłą a Kampinosem” jednoznacznie wskazują na występujące problemy i potrzeby osób poszukujących zatrudnienia. Na podstawie tych danych strategia została opracowana tak, aby skutecznie odpowiadać na te wyzwania, koncentruje się na rozwiązaniach mających na celu zwiększenie dostępności do rynku pracy, rozwijanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych, oraz wspieranie osób poszukujących zatrudnienia w procesie poszukiwania pracy. Pragniemy stworzyć sprzyjające warunki dla rozwoju zawodowego, poprzez inicjatywy takie jak szkolenia, kursy, staże czy programy mentoringu. Współpracować będziemy również z lokalnymi przedsiębiorstwami i instytucjami, aby zwiększyć możliwości zatrudnienia i tworzyć nowe miejsca pracy w regionie. Działania zawarte w strategii uwzględniają również potrzebę dostosowania oferty edukacyjnej do wymagań rynku pracy, aby osoby poszukujące zatrudnienia miały odpowiednie umiejętności i kompetencje. Będziemy również wspierać przedsiębiorczość i rozwój działalności pozarolniczej np. zagroda edukacyjna, jako alternatywny źródło dochodu. Dzięki tym działaniom strategia ma na celu nie tylko pomóc osobom poszukującym zatrudnienia w znalezieniu pracy, ale także stworzyć warunki do samodzielnego rozwoju i poprawy sytuacji zawodowej. Pragniemy, aby nasi beneficjenci mieli lepsze perspektywy zawodowe i możliwość osiągnięcia stabilności finansowej dla siebie i swoich rodzin.

Osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie - W strategii Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” uwzględniamy potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, którzy często borykają się z różnymi trudnościami. Osoby z niepełnosprawnościami są często wykluczone zarówno z rynku pracy, jak i społecznie, ze względu na występujące bariery społeczne, psychologiczne i ekonomiczne. Bariery psychologiczne obejmują trudności osób niepełnosprawnych w zaakceptowaniu swojej sytuacji, brak wiary w poprawę oraz nieufność

wobec obcych. Natomiast bariery społeczne wynikają z negatywnych reakcji i postaw osób zdrowych wobec niepełnosprawnych, takich jak dyskryminacja, obojętność czy uprzedzenia. Te negatywne postawy prowadzą do izolacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, aspekt ekonomiczny stanowi kolejną barierę, związane z niskimi dochodami oraz wysokimi kosztami rehabilitacji i leków, które utrudniają integrację społeczną i podnoszenie jakości życia. Opiekunowie osób z niepełnosprawnościami również stoją przed trudnościami w pogodzeniu pracy zarobkowej z opieką nad swoimi bliskimi. Brak odpowiedniego wsparcia w tym zakresie może prowadzić do rezygnacji z zatrudnienia lub utrudniać poszukiwanie pracy. Rezygnacja z pracy może skutkować osłabieniem sieci kontaktów i więzi społecznych, zwiększając ryzyko izolacji społecznej. W ramach strategii Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” podejmiemy konkretne działania mające na celu przełamywanie barier i zapewnienie lepszych warunków życia dla osób z niepełnosprawnościami. Skoncentrujemy się na eliminacji barier społecznych, zwłaszcza tych związanych z tendencją do generalizowania i tworzenia stereotypów. Poprzez działania edukacyjne, promocję integracji społecznej oraz inicjatywy społeczne, będziemy dążyć do pełnej integracji osób z niepełnosprawnościami w lokalnej społeczności. Zgodnie z założeniami strategii Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, obszary tematyczne omówione w tym rozdziale będą wspierane poprzez dedykowane nabory wniosków, które będą realizowane w formie konkursów. Metody realizacji operacji w ramach LSR zostały szczegółowo opisane w rozdziale V dotyczącym spójności, komplementarności i synergii. Będziemy dążyć do zapewnienia spójności działań i ich wzajemnego uzupełniania, aby osiągnąć maksymalne efekty synergii. Przez współpracę z różnymi podmiotami, instytucjami i organizacjami, będziemy tworzyć partnerstwa i wykorzystywać zasoby oraz know-how, które przyczynią się do skutecznej realizacji Strategii. Nabory wniosków, będą miały na celu angażowanie lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i innych podmiotów w realizację celów strategii. Będziemy dążyć do wyłonienia najbardziej innowacyjnych, efektywnych i zrównoważonych projektów, które przyczynią się do rozwoju obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w sposób spójny i kompleksowy.

Ponadto Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” zamierza uwzględnić wsparcie finansowe z innych źródeł w formule pośredniej w ramach określonych celów szczegółowych FEM w okresie realizacji LSR np. poprzez wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych); aktywizację społeczną i zawodową osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji; działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne, strażnicze i interwencyjne; zwiększenie samodzielności seniorów i przeciwdziałanie zagrożeniu marginalizacją społeczną, partycypację seniorów w życiu społecznym; usługi społeczne na rzecz rodzin poprzez działania mające na celu pogłębienie umiejętności wychowawczych rodziców, umiejętności społecznych u dzieci i wzmacniające więzi w rodzinie (m.in. warsztaty, szkolenia, kursy, wydarzenia kulturalne, rekreacyjne itp.).

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

5.1 Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi

LSR 2023- 2027	C.1 Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru
	P.1.1 Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej
	P.1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej
	P.1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej
	C.2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja
	P.2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej
	P.2.2 Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji
	P.2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych
	P.2.4 Współdziałanie w partnerstwie
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych CS 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego CS 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	
Uzasadnienie: W ramach LSR zaplanowano przedsięwzięcia, które pozytywnie wpłyną na rozwój i wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego m.in. poprzez rozwój niekomercyjnej publicznej małej infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej, turystycznej i sportowej dostępnej dla osób w różnych grupach wiekowych wraz ze zniwelowaniem barier architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami (P.2.1). Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	

niewątpliwie nastąpi również w wyniku realizacji działań mających na celu podniesienie wiedzy i umiejętności - LSR zakłada realizację działań takich jak m.in. warsztaty budujące kompetencje cyfrowe osób w wieku średnim i starszych, warsztaty animacyjne i festiwale dla młodych ludzi (P.2.2). W ramach LSR zaplanowano do realizacji również przedsięwzięcie w obszarze rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej (P.1.1) W wyniku jego realizacji powstaną nowe podmioty gospodarcze generujące nowe miejsca pracy zwiększając jednocześnie szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania, bez konieczności migracji do Warszawy. Dodatkowo premio- wane będą usługi dla osób w niekorzystnej sytuacji. Charakter przedsięwzięć LSR względem Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jest komplementarny, spójny i synergiczny.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze

1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

1.2. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy

6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich 6.3. Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy

10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska 10.7. Kształtowanie świadomości ekologicznej

15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

15.4. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw prospołecznych

16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych

16.3. Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców

17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców

17.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, z niepełnosprawnościami, absolwentów i osób w wieku 50+

17.4. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz samozatrudnienia

19. Włączenie i integracja społeczna

19.1. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, starszych oraz w trudnej sytuacji życiowej

19.2. Wspomaganie włączenia społecznego i przeciwdziałanie ubóstwu

Uzasadnienie: LSR realizując przedsięwzięcia w skali mikro jednocześnie tworzy spójne i logiczne związki dla przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w skali makro- na poziomie województwa mazowieckiego. Cele LSR i strategii województwa są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.1.1, P.1.2) czy włączenie i integrację społeczną poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty usług czasu wolnego poprzez m. in. budowę infrastruktury rekreacyjnej (P.2.1) czy podejmowanie szerokiego wachlarza działań animacyjnych i integracyjnych (P.2.2). Lokalna Strategia Rozwoju jest komplementarna wobec Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze. LSR uwzględniając specyficzne cele i priorytety obszaru pośrednio przyczyniając się do realizacji Strategii Województwa. Skoordynowane działania i efektywne wykorzystanie zasobów, przyczyniają się do harmonijnego rozwoju obszaru w kontekście większej jednostki administracyjnej, jaką jest województwo Mazowieckie, a synergia działań daje większy efekt.

Strategia Rozwoju Powiatu Nowodworskiego

Cel strategiczny II. Przeciwdziałanie bezrobociu

Cel operacyjny 1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy

Cel operacyjny 3. Aktywizacja zawodowa osób niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długo- trwale wykluczonych z rynku pracy oraz wcześniej niepracujących

Cel strategiczny VI. Bezpieczeństwo

Cel operacyjny 7. Rozwój polityki senioralnej

Cel strategiczny VII. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego i turystycznego

Cel operacyjny 2. Poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory przyrodnicze

Uzasadnienie: Cele LSR wynikają z analizy potrzeb mieszkańców powiatu nowodworskiego i wpisują się w cele Strategii Rozwoju Powiatu Nowodworskiego w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy oraz aktywizacji zawodowej (P.1.1, P.1.2). Rozwój polityki senioralnej, który ma na celu stworzenie warunków, w których osoby starsze mogą cieszyć się godnym i aktywnym życiem, korzystać z odpowiednich usług i wsparcia, a także być aktywnym i pełnoprawnym członkiem społeczeństwa (P.2.2). Działania mające na celu poprawę atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory przyrodnicze przyczyniają się do rozwoju turystyki, wzrostu lokalnej gospodarki oraz podnoszenia świadomości ekologicznej (P.2.). Spójność celów zapewnia, że strategia jest ukierunkowana na najważniejsze priorytety rozwojowe regionu, a synergia zostanie osiągnięta poprzez koordynację i integrację różnych działań oraz zasobów.

Strategia rozwoju Powiatu Warszawskiego Zachodniego

Cel strategiczny VI: Warunki do rozwijania przedsiębiorczości oraz lokowania inwestycji, zwłaszcza w obszarach innowacyjnych

II.3.3 Współdziałanie z gminami PWZ w zakresie tzw. małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dla mieszkańców i turystów

Cel strategiczny II: Zagospodarowanie przestrzenne i ochrona środowiska

VI.3 Rozwój wsparcia dla MŚP

Uzasadnienie: Działania podejmowane w ramach LSR mają na celu stymulowanie rozwoju obszaru działania oraz zwiększenie jakości życia mieszkańców m.in. poprzez wzmacnianie przedsiębiorczości (P.1.1, P.1.2), wpisują się tym samym bezpośrednio w działanie VI.3 Strategii rozwoju powiatu Warszawskiego Zachodniego. Ponadto zarówno na poziomie gminnych strategii jak i na poziomie strategii powiatowej ważne jest wsparcie małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej co zostało uwzględnione w LSR (P.2.1). Działania jakie będzie można realizować dotyczyć będą utworzenia, dostosowania lub doposażenia obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej lub innej publicznej. Dzięki spójności i komplementarności LSR z innymi dokumentami strategicznymi, działania LGD mają szansę przyczynić się do pozytywnych zmian na obszarze powiatu, zwiększając jego konkurencyjność, atrakcyjność oraz jakość życia mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Blonie

Cel strategiczny 2 – Strefa społeczna (CS2): Silne, wyedukowane, zintegrowane i aktywne społeczeństwo obywatelskie

Cel operacyjny CO2.5: Rozwój kapitału ludzkiego mieszkańców

Uzasadnienie: W ramach strategii rozwoju, planuje się realizację działań mających na celu rozwój kapitału ludzkiego. Obejmują one inicjatywy edukacyjne, szkolenia zawodowe, kursy doskonalące, programy rozwojowe oraz promowanie nauki i zdobywania nowych umiejętności (P.2.3). Działania mające na celu rozwój kapitału ludzkiego obejmują również aktywizację osób niepracujących, w tym długotrwale wykluczonych z rynku pracy oraz wcześniej niepracujących. Poprzez różne programy i inicjatywy, takie jak szkolenia zawodowe, staże, mentorstwo czy wsparcie przedsiębiorczości, dąży się do zwiększenia szans tych osób na reintegrację społeczną i zawodową. (P.2.2). Rozwój kapitału ludzkiego mieszkańców przyczynia się do wzrostu potencjału społecznego, kulturalnego i ekonomicznego regionu, tworząc lepsze perspektywy rozwoju i lepszą jakość życia dla mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Czosnów

Cel strategiczny: Budowa społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja społeczności lokalnych, aktywne rozwiązywanie problemów społecznych

Cel operacyjny: Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich, grup mieszkańców i różnych docelowych grup społecznych

Cel operacyjny: Wykorzystanie potencjału osób w wieku poprodukcyjnym

Uzasadnienie: Istotnym celem LSR jest budowa społeczeństwa obywatelskiego oraz aktywizacja społeczności lokalnych. Poprzez różne inicjatywy i programy, dąży się do zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie problemów społecznych i podejmowanie aktywnych działań na rzecz swojej społeczności. Tworzone są struktury partycypacyjne, organizowane spotkania, konsultacje społeczne oraz wspierane są inicjatywy obywatelskie. W ten sposób społeczność lokalna staje się aktywnym podmiotem, który samodzielnie podejmuje działania mające na celu poprawę warunków życia i rozwiązywanie istniejących problemów społecznych (P.2.). Lokalna Strategia Rozwoju zakłada również wykorzystanie potencjału osób w wieku poprodukcyjnym, które dysponują doświadczeniem, wiedzą i umiejętnościami. Dlatego planowane są działania, które mają na celu aktywizację tej grupy

społecznej poprzez różne formy wsparcia i angażowania ich w życie społeczne i zawodowe. Mogą to być programy szkoleń, mentorstwa, wolontariatu, organizowanie spotkań i wydarzeń skierowanych do osób w wieku poprodukcyjnym oraz promowanie ich udziału w działaniach społecznych i zawodowych (P.2.2). Wykorzystanie potencjału osób w wieku poprodukcyjnym przyczynia się do wzbogacenia społeczności lokalnej, dzielenia się doświadczeniem i umiejętnościami oraz tworzenia więzi międzypokoleniowych.

Strategia Rozwoju Gminy Izabelin

Cel strategiczny I: Zapewnienie mieszkańcom gminy Izabelin wysokiej jakości życia poprzez wspieranie rozwoju i aktywności, dostępu do usług publicznych oraz budowanie wspólnej tożsamości i postaw obywatelskich

Cel operacyjny 1.1. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych w zakresie kultury, sportu, pomocy społecznej i zdrowia.

Uzasadnienie: W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano działania mające na celu zapewnienie mieszkańcom obszaru działania wysokiej jakości życia poprzez wspieranie rozwoju i aktywności społecznej. Mieszkańcy będą mieli możliwość rozwijania swoich zainteresowań, uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych i sportowych (P.2.1). Dodatkowo, istotnym celem LSR, który jest spójny i synergiczny ze Strategią Rozwoju Gminy Izabelin jest wspieranie rozwoju gospodarczego, co przekłada się na poprawę dobrostanu finansowego mieszkańców (P.1.1 P.1.2). Tworzenie sprzyjającego środowiska biznesowego, inwestycje w infrastrukturę, promocja lokalnych przedsiębiorstw oraz tworzenie nowych miejsc pracy przyczyniają się do zwiększenia możliwości ekonomicznych mieszkańców i poprawy jakości ich życia.

Program Rewitalizacji Gminy Leoncin na lata 2017 - 2023

Cel 2. Aktywizacja zawodowa i społeczna

Cel 3. Aktywizacja poprzez kulturę, sport i rekreację

Uzasadnienie: Aktywizacja zawodowa to istotny cel LSR, której celem jest wspieranie osób niepracujących i poszukujących pracy w znalezieniu zatrudnienia oraz rozwijanie ich umiejętności i kompetencji zawodowych (P.1.1,P.1.2). Działania skupiają się na rozwoju kapitału społecznego i wzmocnieniu poczucia tożsamości lokalnej mieszkańców. Wspierane są inicjatywy, które rozwijają ich aktywność społeczną, zaangażowanie w działalność na rzecz gminy, integrację społeczną oraz wykorzystanie potencjału kulturowego gminy (P.2.2). Rozszerzenie oferty aktywności kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i seniorów oraz integracja mieszkańców różnych obszarów gminy przyczyniają się do tworzenia lepszego środowiska życia, wzrostu jakości życia oraz budowania społeczności lokalnej. Działania te mają na celu zapewnienie różnorodnych możliwości spędzania wolnego czasu, rozwijania pasji i zainteresowań, a także wzmacniania więzi międzyludzkich i tworzenia pozytywnych relacji społecznych (P.2.1).

Strategia Rozwoju Gminy Leszno

Cel strategiczny 2. Wspieranie rozwoju gospodarki i turystyki w celu podniesienia atrakcyjności Gminy Leszno

Cel operacyjny 2.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości

Cel strategiczny 3. Wspieranie aktywności obywatelskiej mieszkańców i podnoszenie poziomu usług społecznych

Cel operacyjny 3.3. Działania na rzecz rozwoju zaplecza sportowo – rekreacyjnego

Cel operacyjny 3.4. Tworzenie warunków na rzecz wspierania polityki społecznej, zdrowotnej i senioralnej

Uzasadnienie: LSR w sposób bezpośredni odpowiada zapisom Strategii Rozwoju Gminy Leszno na lata 2016 - 2026. Główną osią LSR jest wsparcie przedsiębiorczości, jest to również jeden z głównych kierunków strategicznych działań Gminy Leszno (P.1.1, P.1.2). Ponadto oba dokumenty są spójne, komplementarne i synergiczne w zakresie działań na rzecz wspierania rozwoju infrastruktury (P.2.1) oraz tworzenia warunków do rozwoju i wspierania polityki społecznej, zdrowotnej i senioralnej (P.2.2).

Strategia Rozwoju Gminy Łomianki

Cel strategiczny 2: Konsekwentne likwidowanie zapóźnień w rozwoju infrastruktury

Cel operacyjny 2.2: Baza sportowo – rekreacyjna dostosowana do wysokich wymagań mieszkańców, zapewniająca wysokiej jakości różnorodne usługi dla każdej grupy wiekowej mieszkańców.

Cel operacyjny 2.3: Dobrze rozwinięte i nowoczesna baza dla rozwoju działalności kulturalnej

Cel strategiczny 3: Skuteczne zarządzanie publiczne, wzrost konkurencyjności, innowacyjność, dywersyfikacja i rozwój bazy ekonomicznej

Cel operacyjny 3.4: Gminny Rynek Pracy dostosowany do potrzeb lokalnej i regionalnej gospodarki

Uzasadnienie: W Strategii Rozwoju Gminy Łomianki, podobnie jak w innych strategiach jednym z priorytetowych działań jest wsparcie i rozwój infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej. Poprzez inwestycje w nowoczesne obiekty sportowe, place zabaw, parki i tereny rekreacyjne, gmina stwarza mieszkańcom możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego, uprawiania różnorodnych dyscyplin sportowych oraz dbania o swoje zdrowie i kondycję fizyczną. Wprowadza również element integracji społecznej, umożliwiając spotkania i wspólne działania mieszkańcom o różnych zainteresowaniach i grupom wiekowym (P.2.1). Gmina Łomianki dąży do zapewnienia mieszkańcom dostępu do różnorodnych możliwości zatrudnienia, a także do tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi lokalnych przedsiębiorstw i inwestycji, co wpisuje się w założenia LSR na lata 2023 – 2027 (P.1.1, P.1.2, P.1.3).

Strategia Rozwoju Gminy Stare Babice

Cel strategiczny 2: Poprawa bytowo – komunalnych warunków życia w gminie

Cel operacyjny 2.2: Dostępna i nowoczesna baza sportowo - rekreacyjna

Cel operacyjny 2.3: Dobrze rozwinięta i nowoczesna baza dla rozwoju działalności kulturalnej

Cel strategiczny 3: Budowa społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja społeczności lokalnych, aktywne rozwiązywanie problemów społecznych

Cel operacyjny 3.2: Wykorzystanie i wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych

Cel operacyjny 3.7: Osoby starsze aktywne i przydatne społeczeństwu gminy

Uzasadnienie: W Strategii Rozwoju Gminy Stare Babice priorytetem jest wsparcie i rozwój infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturalnej. Przynoszą korzyści zarówno pod względem fizycznym, jak i społecznym, tworząc lepsze warunki do aktywnego spędzania czasu wolnego, integracji społecznej i rozwijania różnorodnych zainteresowań. (P.2.1). Strategia zwraca również uwagę na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych co jest komplementarne z założeniami LSR (P.2.3, P.2.4). Promowanie aktywności seniorów może przynieść korzyści zarówno im samym, jak i całej gminie, tworząc bardziej zintegrowane, różnorodne i wszechstronne społeczeństwo na co zwraca uwagę Strategia Rozwoju Gminy Stare Babice, jest to również spójne i synergiczne z założeniami LSR (P.2.2).

Różnorodne sektory zostały połączone, aby kompleksowo realizować przedsięwzięcia: już na etapie przygotowawczym LSR przewidziano udział wszystkich grup społecznych z obszaru Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. Wzięli oni udział w spotkaniach mających na celu omówienie wspólnych założeń dotyczących nowej strategii. Te wydarzenia dodatkowo umocniły powiązania międzysektorowe w Stowarzyszeniu. Podczas spotkań omawiano potrzeby i zagrożenia lokalnych społeczności. W ramach przygotowania strategii założono, że Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” będzie skutecznie działać na rzecz budowania partnerstwa ze społecznością lokalną. W procesie wdrażania LSR na całym obszarze Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” odbędą się spotkania, konsultacje i działania promocyjne. Będzie to wzmacniać powiązania, prezentować osiągnięcia i rozwiązania problemów, a te wydarzenia stworzą platformę współpracy między mieszkańcami i organizacjami. Wdrażanie LSR ma na celu wprowadzenie zintegrowanego podejścia do wszystkich planowanych działań i istniejących zasobów na całym obszarze działania. Wdrażanie LSR jest realizowane w duchu wprowadzenia zintegrowanego podejścia do wszystkich planowanych działań i istniejących zasobów na całym obszarze działania. To przejawia się między innymi w partycypacyjnym podejściu do tworzenia LSR, co pozwoliło na utrzymanie strategicznej spójności oraz osiągnięcie celów przyjętych w ramach strategii. Wykorzystanie zintegrowanego podejścia zapewnia szeroką współpracę między różnymi podmiotami z różnych sektorów, co trwale przekłada się na efekty podejmowanych działań.

5.2 Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

W kontekście komplementarności i synergii wszystkich przedsięwzięć ze sobą, można zidentyfikować potencjalne powiązania i wzajemne wspieranie między nimi:

1. Przedsięwzięcia 1.1, 1.2 i 1.3: Przedsięwzięcie 1.1 (Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej) i Przedsięwzięcie 1.2 (Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej) mogą współgrać, zapewniając kompleksowe wsparcie dla osób chcących założyć i rozwijać własne działalności pozarolnicze. Przedsięwzięcie 1.3 (Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej) może uzupełniać Przedsięwzięcia

- 1.1 i 1.2, zapewniając wzbogacenie usług oferowanych przez przedsiębiorców i osoby, gdyż jest dedykowane rolnikom chcących zdywersyfikować swoją działalność rolniczą poprzez otwarcie zagrody edukacyjnej;
2. Przedsięwzięcia 2.1, 2.2, 2.3 i 2.4: Przedsięwzięcie 2.1 (Poprawa dostępu do malej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej) może być wspierane przez Przedsięwzięcie 2.2 (Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji), w którym uczestnicy będą korzystać z dostępnej lokalnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej. Przedsięwzięcie 2.2 (Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji) będzie korzystać z usług oferowanych przez Przedsięwzięcie 2.3 (Baza usług współpracy organizacji pozarządowych), która może zapewnić koordynację i dostęp do różnych programów, projektów i inicjatyw społecznych. Przedsięwzięcie 2.4 (Współdziałanie w partnerstwie) może działać jako element integrujący wszystkie przedsięwzięcia, promujący współpracę między różnymi podmiotami, takimi jak organizacje pozarządowe, samorządy lokalne, przedsiębiorstwa i społeczność lokalna.

Poza tym przedsięwzięcia z celu 1 są komplementarne do przedsięwzięć celu 2. W grupie pierwszej mamy przedsięwzięcia związane z rozwojem pozarolniczej działalności gospodarczej i wsparciem rolników w małych gospodarstwach, podczas gdy grupa druga skupia się na poprawie infrastruktury, aktywizacji społecznej i innowacyjnym rozwoju obszarów wiejskich. Można dostrzec kilka potencjalnych punktów komplementarności i synergii między tymi grupami przedsięwzięć:

1. Przedsięwzięcie 1.1 (Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej): Przedsięwzięcie 1.1 będzie zapewniać infrastrukturę turystyczną lub rekreacyjną lub kulturalną lub sportową lub inną publiczną do organizacji wydarzeń, w których będą uczestniczyć odbiorcy Przedsięwzięcia 2.2 (Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji).
2. Przedsięwzięcie 1.2 (Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej) i Przedsięwzięcie 2.2 (Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji): Przedsięwzięcie 1.2 może wspierać aktywizację i włączenie społeczne poprzez tworzenie miejsc pracy i możliwości przedsiębiorczości dla osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, co jest zgodne z celami Przedsięwzięcia 2.2.
3. Przedsięwzięcie 1.3 (Wsparcie rolników poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej) i Przedsięwzięcie 2.1 (Poprawa dostępu do malej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej): Zagroda edukacyjna utworzona w ramach Przedsięwzięcia 1.3 może stać się uzupełnieniem do infrastruktury publicznej ogólnodostępnej, co wpisuje się w cele Przedsięwzięcia 2.1, które dąży do poprawy dostępu do infrastruktury publicznej w obszarach wiejskich. Współpraca i koordynacja między przedsięwzięciami może przynieść korzyści, takie jak rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, poprawa jakości życia społeczności wiejskich poprzez lepszy dostęp do infrastruktury i aktywizację społeczną różnych grup ludności.

5.3 Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

LEADER jest podejściem opracowanym w odpowiedzi na trudności, z jakimi wiele obszarów wiejskich w Europie boryka się w tradycyjnym, odgórnym podejściu polityki. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” aktywnie działa w ramach tego podejścia, angażując lokalne społeczności na każdym etapie wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR). To właśnie mieszkańcy mają faktyczny wpływ na identyfikację najważniejszych problemów i możliwości ich rozwiązania przy wykorzystaniu interwencji LEADER. Współpracujący w ramach Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” sektor publiczny, gospodarczy, społeczny oraz określone grupy wiekowe najlepiej rozumieją charakterystykę, potrzeby i zasoby danego obszaru. Dzięki temu, mieszkańcy mają możliwość aktywnego uczestnictwa w procesie przygotowania LSR, nie tylko jako beneficjenci, ale jako aktywni uczestnicy rozwoju. To ich głos i perspektywa są brane pod uwagę. Kolejnym ważnym aspektem jest brak dominacji grupy interesów sektora publicznego. Dzięki podejściu współzarządzania, decyzje regionalne są podejmowane w zrównoważony sposób, uwzględniając wpływ przedstawicieli wszystkich sektorów. Ta równowaga zapewnia, że decyzje są podejmowane w sposób transparentny i uwzględniający różnorodne perspektywy. Ponadto, LSR daje możliwość realizacji projektów wykraczających poza granice administracyjne poszczególnych gmin. Współpraca międzygminna w ramach Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” oraz z innymi regionami staje się źródłem innowacji i transferu wiedzy

dla lokalnej społeczności. Mieszkańcy mogą wykorzystać swoją różnorodność, wносить nowe spostrzeżenia i perspektywy, a także korzystać z efektywnych podejść i dobrych praktyk. Istotne jest również wsparcie mniejszych organizacji pozarządowych, takich jak KGW, sołectkie stowarzyszenia czy kluby sportowe, które są istotnym elementem sektora społecznego. Poprzednia perspektywa finansowa przyniosła wzrost ich aktywności, jednak brak finansowego potencjału, wiedzy i doświadczenia utrudnia efektywne pozyskiwanie środków publicznych, zwłaszcza ze względu na wymagany wkład własny. Podsumowując, podejście LEADER, realizowane poprzez LSR, przynosi wiele korzyści, takich jak pogłębiona współpraca między różnymi podmiotami zaangażowanymi w wdrażanie LSR. Mieszkańcy mają pełną decyzyjność w kształtowaniu kierunku rozwoju regionu, przy braku dominacji grup interesów. Ponadto, LSR umożliwia realizację działań niespotykanych w ramach innych funduszy oraz prowadzenie projektów komplementarnych na obszarze kilkunastu jednostek samorządu terytorialnego. To wszystko przyczynia się do dynamicznego rozwoju obszarów wiejskich i polepszenia jakości życia mieszkańców.

Uzasadnienie doborów zakresów wsparcia: Podczas partycypacyjnych metod opracowania LSR, dokonano wyboru zakresów wsparcia. W ramach konsultacji społecznych przeprowadzonych w każdej gminie członkowskiej Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, odbyły się spotkania z mieszkańcami, wywiady dialogu społecznego oraz konsultacje z osobami młodymi i z niepełnosprawnościami, z KGW oraz OSP podczas których omawiano planowane zakresy wsparcia w ramach RLKS. Mieszkańcy obszaru Stowarzyszenia aktywnie dzielili się swoimi pomysłami dotyczącymi wdrażania LSR, wykorzystując karty pomysłu i ankiety, zarówno na spotkaniach, jak i za pośrednictwem środków elektronicznych. Na podstawie zebranych informacji dokonano odpowiedniego doboru zakresów wsparcia w ramach LSR. Wnioski z spotkań konsultacyjnych posłużyły do sformułowania celów wraz z przedsięwzięciami planowanymi do realizacji w przyszłych konkursach. Dodatkowo, uwzględniono działania mające na celu rozwiązanie problemów społecznych, z którymi obszar Stowarzyszenia boryka się, szczególnie wsparcie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Te grupy stanowią istotną część lokalnej społeczności tworzącej Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem”.

Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania: Lokalna Strategia Rozwoju, z uwagi na zakres celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji będzie finansowana wyłącznie z budżetu PS dla WPR 2023-2027. Jednak dopuszcza się możliwość finansowania przedsięwzięcia 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji w ramach działań FEM 2021-2027, które to zostały opisane w rozdziale IX niniejszej LSR.

Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania: Przyjęto podejście do wdrażania LSR poprzez zastosowanie harmonizacji kolejnych naborów wniosków. Planuje się, na przykład, najpierw zrealizować projekty związane z modernizacją infrastruktury publicznej, której aktualny stan uniemożliwia jej efektywne wykorzystanie do celów społecznych. Następnie skoncentruje się na wyposażeniu tych obiektów i przestrzeni, takich jak lokalne miejsca aktywności, w odpowiedni sprzęt potrzebny do prowadzenia działań edukacyjnych i kulturalnych, co przyczyni się do rozwoju lokalnej społeczności. Ten proces będzie powtórzony dwukrotnie, aby umożliwić instytucjom/ organizacjom/ mieszkańcom, którzy nie skorzystali z pomocy w pierwszym etapie, ubieganie się o dofinansowanie w kolejnym naborze. Da im to możliwość na otrzymanie wsparcia. Należy podkreślić, że w strategii będzie kontynuacja działań rozpoczętych w okresie 2014-2020.

Uzasadnienie doboru dostępnych metod wdrażania: Przedsięwzięcia w ramach LSR będą realizowane tak jak w poprzednim okresie programowania za pomocą konkursów oraz operacji własnych. Taki dobór metod jest uzasadniony doświadczeniami Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” w poprzednich okresach programowania, potrzebami zgłaszanymi przez lokalną społeczność oraz dostępnymi formami wsparcia w ramach PS dla WPR 2023-2027. P.1.1 Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, a także 1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej, wzorem poprzednich okresów programowania będzie realizowany w ramach konkursu. P.2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej będzie realizowane w formie konkursu Inwestycje w infrastrukturę będą działaniem przeznaczonym głównie dla jednostek samorządu terytorialnego, a to z kolei daje gwarancję sprawnej realizacji i rozliczenia. P.2.2 Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji będzie realizowane w formie konkursów. Taka forma wsparcia została wybrana z uwagi na swój szeroki zakres wsparcia. Możliwość realizowania projektów dla większej liczby osób, wymagająca większego finansowania przewiduje wykorzystanie metody konkursowej. Potrzeba wygenerowania dużego potencjału administracyjnego przy realizacji

każdego z projektów zniechęciła potencjalnych grantobiorców do angażowania się w realizację drobnych grantów. W ramach konsultacji z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi grupami nieformalnymi okazało się, iż optymalnym rozwiązaniem będzie realizacja wyższych wartościowo operacji przez Wnioskodawców lub LGD, które posiadają większy potencjał administracyjny. Projekty będą przecież skierowane do lokalnej społeczności, dzięki czemu mniejsze organizacje i grupy nieformalne będą mogły w pełni korzystać z efektów realizowanych projektów, nawet jeśli nie posiadają jeszcze potencjału do ubiegania się o wsparcie, czy jego rozliczania. P.2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych podobnie jak P.2.2 będzie realizowane w formie konkursów. Taka forma wsparcia została wybrana z uwagi na możliwość aktywizacji organizacji pozarządowych, które pośrednio będą również aktywizować mniejsze podmioty działające dla lokalnej społeczności. Przewiduje się także możliwość ubiegania się o wsparcie przez jednostki sektora finansów publicznych, o ile nie zostaną przekroczone limity określone dla tych jednostek. P.2.4 Współdziałanie w partnerstwie jest skierowane przede wszystkim do organizacji pozarządowych. Mając na uwadze cel jaki ma to przedsięwzięcie zrealizować, wybrano formę jego realizacji za pomocą konkursu.

Uzasadnienie sposobu wzmocnienia planowanych do osiągnięcia efektów: Wykorzystanie podejścia LEADER ma znaczący wpływ na rozwój lokalnej społeczności. Sam proces tworzenia LSR zaangażował mieszkańców, którzy aktywnie uczestniczyli w spotkaniach konsultacyjnych. W tym etapie starano się przekonać ich, że poprzez aktywne zaangażowanie w realizację LSR, mogą wspólnie przyczynić się do rozwiązania problemów w lokalnym środowisku. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” będzie dbać o szerokie zaangażowanie partnerów i lokalnej społeczności w proces wdrażania LSR. Zasada pełnej jawności działania Stowarzyszenia będzie stosowana, a polityka informacyjna będzie miała na celu rozpowszechnianie informacji o Stowarzyszeniu i jego działalności. Do tego celu będą wykorzystywane różnorodne środki i metody komunikacji społecznej, takie jak organizowanie spotkań z mieszkańcami, udostępnianie informacji na stronach internetowych i tablicach ogłoszeń w urzędach gmin oraz sołectwach, publikowanie ogłoszeń, w tym informacji na portalach społecznościowych. Wprowadzenie jakiegokolwiek zmiany w głównych założeniach LSR będzie również realizowane przy szerokim udziale społeczności lokalnej, zgodnie z opisem w rozdziale III Strategii. Korzystając z doświadczeń poprzedniego okresu programowania, w ramach realizacji Planu Komunikacji planowane jest również organizowanie działań animacyjnych i edukacyjnych, które cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Ponadto, przedstawiciele Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” byli często zapraszani do udziału w lokalnych wydarzeniach, gdzie prezentowali stoisko promocyjne, aby mieszkańcy mogli dowiedzieć się więcej o działalności stowarzyszenia lub uczestniczyć w organizowanych przez nie działaniach. Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” we współpracy z samorządami partnerskimi będzie szukać dodatkowych środków i możliwości realizacji działań uzupełniających LSR. Celem jest wzmocnienie efektów osiągniętych poprzez interwencję LEADER.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

Stowarzyszenie „Między Wisłą z Kampinosem” poprzez wyznaczenie konkretnych celów, przedsięwzięć i wskaźników zamierza dołożyć należytej staranności we wdrażaniu nowej LSR, tak aby kluczowym efektem działań była poprawa jakości życia mieszkańców z obszaru LSR. Obszar ma się charakteryzować satysfakcjonującą i konkurencyjną na tle innych samorządów z Mazowsza infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną oraz kulturalną. Realne zaangażowanie w budowę LSR interesariuszy reprezentujących poszczególne grupy interesu, w szczególności dzięki prowadzonym konsultacjom społecznym, pozwoliło na sformułowanie najważniejszych potrzeb i problemów obszaru, co z kolei zapewniło wypracowanie oczekiwanych kierunków rozwojowych LSR, będącymi odpowiedzią na obecne wyzwania. Sformułowane cele oraz przedsięwzięcia są efektem zastosowania partycypacyjnych metod tworzenia LSR, dostosowanych do potrzeb wszystkich interesariuszy. Ważną częścią wykonanych prac analitycznych była weryfikacja złożonych ankiet i kart projektowych (fiszek) oraz zgłoszonych propozycji. Zapewniły one wypracowanie efektów w sposób oddolny. To na ich kanwie wspólnie nakreślono cele LSR, dbając by bezpośrednio oddziaływały na zidentyfikowane problemy i w optymalny sposób zaspakajały zgłoszone potrzeby. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej obszaru można stwierdzić, że mimo różnorodności i kumulacji wielu kwestii, istnieje szereg zbieżnych problemów do rozwiązania, celów do osiągnięcia oraz oczekiwań społeczności zamieszkującej obszar LSR. Obszarami problemowymi, które są spójne dla całego LSR są: niedostatecznie rozwinięta ogólnodostępna infrastruktura publicznej; potrzeba zwiększenia wydarzeń o charakterze aktywizującym i integrującym; starzenie się społeczeństwa i depopulacja; wykluczenie i marginalizacja grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Wskazane powyżej zagadnienia były punktem wyjścia dla formułowania celów i przedsięwzięć

LSR tak, aby były odzwierciedleniem wyników diagnozy obszaru dokonanej z udziałem lokalnej społeczności. Stanowią one załącznik do LSR - Formularz 1. Cele i przedsięwzięcia. Na podstawie zidentyfikowanych zagadnień, z uwzględnieniem wniosków wynikających z przeprowadzonej analizy SWOT, zostały wyznaczone dwa cele, ściśle powiązane z planowanymi przedsięwzięciami. Zakładają one równomierny rozwój obszaru LSR i wyznaczają główne kierunki działań. Problemów i potrzeb zidentyfikowano znacznie więcej, jednak możliwe było skupienie się na najbardziej istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszaru, które jednocześnie mogą być zaspokojone dzięki pozyskaniu środków finansowych w ramach RLKS. Do celów zostały przypisane przedsięwzięcia, które pozwolą na osiągnięcie zakładanych efektów w poszczególnych grupach docelowych. Przedsięwzięcia mają charakter komplementarny i wzajemnie współdziałają w osiągnięciu zakładanych celów. Założone cele są spójne i ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Cele i przedsięwzięcia są zgodne i wpisują się w cele PS dla WPR na lata 2023-2027. Realizacja powyższych założeń bezpośrednio przyczyni się do rozwoju obszaru LSR w zakresach oczekiwanych przez społeczność lokalną. Przy jej udziale określono powyższe przedsięwzięcia, które są nie tylko spójne z założonymi celami, ale również komplementarne względem siebie. Zostały one sformułowane w taki sposób, aby bezpośrednio pozwalały na użycie miarodajnych i efektywnych wskaźników produktu, które bezpośrednio realizują założone cele. Pobudzają również mieszkańców do aktywnego udziału we wdrażaniu LSR oraz jasno precyzują w jakich zakresach pomocy, potencjalni beneficjenci będą mogli realizować swoje pomysły.

Cel 1. Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru Rozwój gospodarczy i społeczny obszaru LSR jest bezpośrednio związany z dynamizmem rozwoju lokalnego biznesu, dlatego tak ważne są inwestycje w podniesienie konkurencyjności istniejących podmiotów gospodarczych oraz powstawanie nowych. Istotne jest, aby były one wyróżniające się i mające potencjał do konkurowania. Poza tym promocja przedsiębiorczych postaw zwiększy zainteresowanie podmiotów z obszaru LSR zakładaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej, w tym związanych z turystyką, mając na uwadze atrakcyjną lokalizację gmin. Realizacja celu przyczyni się do ożywienia gospodarczego, generowania nowych miejsc pracy, zmniejszenia bezrobocia, podniesienia kompetencji mieszkańców w obszarze prowadzenia działalności gospodarczej. Pomoc będzie skierowana na rozwój komercyjnych usług mających na celu poprawę jakości życia na obszarze. Dzięki temu powstaną nowe firmy z ofertą skierowaną bezpośrednio do mieszkańców, a istniejące podmioty będą miały szansę na dywersyfikację swojej działalności lub zwiększenie konkurencyjności świadczonych usług. Ważnym elementem rozwoju obszaru będzie wsparcie kierowane do małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie zagród edukacyjnych.

Wskaźniki REZULTATU:

R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacji: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR

R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: Liczba gospodarstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

Do osiągnięcia celu 1 przyczyni się realizacja 3 przedsięwzięć: Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej; Przedsięwzięcie 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej; Przedsięwzięcie 1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej.

Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej: Planowane wsparcie będzie przeznaczone na działania związane z rozwojem przedsiębiorstw istniejących na obszarze LSR poprzez wdrożenie zmian mających na celu usprawnienie i poprawę ich działalności obejmujących m.in. nowe procesy produkcyjne, nowe sposoby świadczenia usług. Zastosowanie szeregu zachęt powinno zaowocować podjęciem współpracy i uzyskaniem efektu synergii (kuli śnieżnej). Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcy: mikro i małe przedsiębiorstwa. Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa

Przedsięwzięcie 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej : Planowane konkursy będą także dotyczyły podejmowanie działalności gospodarczej w obszarach usługowych lub produkcyjnych. Konkursy będą

skierowane do osób mających rzetelne i przemyślane pomysły na założenie firmy. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcy: osoby fizyczne. Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, turyści.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na podjęciu działalności gospodarczej

Przedsięwzięcie 1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej:

Istotnym elementem w budowie atrakcyjnej marki na obszarach wiejskich jest wsparcie rozwoju gospodarstw rolnych. Jedną z opcji jest tworzenie zagród edukacyjnych w gospodarstwach, które może stanowić dodatkowe źródło dochodu dla rolnika. Oprócz tradycyjnej produkcji rolnej, może on otrzymywać wynagrodzenie za prowadzenie warsztatów, szkoleń, wizyt edukacyjnych i innych działań związanych z zagrodą edukacyjną. Ponadto zagroda może być doskonałym narzędziem promocji rolnika i jego produktów., może on zyskać większą widoczność i wzmocnić swoją markę. Odwiedzający, którzy zapoznają się z pracą rolnika, mogą zainteresować się również jego produktami, co przekłada się na większe zainteresowanie i zbył. Zagroda edukacyjna tworzy okazję do bezpośredniego kontaktu rolnika z klientami i konsumentami. W trakcie wizyt i warsztatów może się on bezpośrednio komunikować z odwiedzającymi, odpowiadać na pytania, dzielić się wiedzą i doświadczeniem. To buduje więź i zaufanie między rolnikiem a klientem, co może przyczynić się do większej lojalności i powtarzalnych zakupów. Zagroda edukacyjna może przyczynić się również do poprawy wizerunku rolnictwa i rolników w społeczeństwie. Działania edukacyjne, które pokazują trud pracy rolnika, dbałość o środowisko i jakość produkcji, mogą przeciwdziałać negatywnym stereotypom związanym z rolnictwem. To z kolei może wpływać na większe zrozumienie i wsparcie społeczne dla rolników. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcy: osoby fizyczne (w tym rolnicy prowadzący małe gospodarstwa rolne). Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, turyści.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej w małym gospodarstwie rolnym

Cel 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja: Realizacja powyższego celu ma się koncentrować na wdrażaniu inwestycji polegających na współfinansowaniu operacji w zakresie rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej. Ponadto planuje się zwiększenie aktywności i integracji społecznej, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji, poprzez rozwijanie kompetencji innowacyjnych, inicjatywy na rzecz zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz działania na rzecz włączenia społecznego (projekty edukacyjne mające na celu podniesienie świadomości społecznej mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska a także szeroko pojętej edukacji i integracji, projekty edukacyjne dla mieszkańców obszaru, wyjazdy studyjne mające na celu zarówno wymianę doświadczeń jak również poznanie dobrych praktyk, podniesienie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych).

Wskaźnik rezultatu:

R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną w zakresie gospodarowania zasobami.

R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

R.42PR Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objęta wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Do osiągnięcia celu 1 przyczynią się realizacja 5 przedsięwzięć: Przedsięwzięcie 2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej; Przedsięwzięcie 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji; Przedsięwzięcie 2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych; Przedsięwzięcie 2.4 Współdziałanie w partnerstwie.

Przedsięwzięcie 2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej: Planowane wsparcie będzie przeznaczone na działania związane z poprawą dostępu do ogólnodostępnej infrastruktury publicznej obejmujące inwestycje takie jak: place zabaw, siłownie plenerowe, altany ogólnodostępne - miejsca spotkań i rekreacji, przebudowa/modernizacja świetlic wiejskich/domy kultury/biblioteki, przebudowa/modernizacja boisk

sportowych, ciągi pieszo-rowerowe, wiaty przystankowe, boiska do piłki plażowej/ nożnej/ siatkowej/ koszykówki. Przewiduje się także doposażenie w postaci realizacji projektów pozwalających mieszkańcom rozwijać pasje, zainteresowania poprzez zakup wyposażenia w różnego rodzaju sprzęt np. instrumenty muzyczne, stroje, sceny, ławy, stoły sprzęt nagłaśniający, komputery do świetlic, książkomaty/ doposażenie KGW w niezbędny sprzęt w celu organizacji warsztatów tematycznych, skansenów, kącików pamięci Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich jest bezpośrednio związana z takimi wyzwaniami jak: poprawa dostępu do infrastruktury publicznej poprzez budowę, rozbudowę, modernizację, doposażenie czy dostosowanie do zmian klimatycznych, w tym efektywne gospodarowanie zasobami. Wsparcie lokalnej społeczności będzie dotyczyć różnych obszarów, w tym sportu i rekreacji. Efektem podejmowanych przedsięwzięć będzie wprowadzenie lub przywrócenie na obszarach wiejskich funkcji społecznych i edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych. Osiągnięcie zakładanego celu będzie możliwe poprzez realizację inwestycji obejmujących zwiększenie dostępności do małej infrastruktury publicznej (np. turystycznej, rekreacyjnej, sportowej czy kulturalnej). Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje infrastrukturalne lub nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki sektora finansów publicznych. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści, seniorzy, młodzież, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji. **Wskaźnik PRODUKTU:** Liczba utworzonych/ dostosowanych/ doposażonych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej

Przedsięwzięcie 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji: Założeniem planowanych działań jest wzrost świadomości mieszkańców w wymiarze społecznym i obywatelskim oraz ograniczenie wykluczenia wśród osób w niekorzystnej sytuacji. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na aktywizację i edukację seniorów oraz ludzi młodych. Kluczowym założeniem jest podejmowanie działań zwiększających aktywność wśród mieszkańców poprzez ich udział w organizowanych wydarzeniach. Podejmowane działania mają się przyczynić do wzrostu świadomości w zakresie możliwości podnoszenia kwalifikacji, kompetencji i rozwoju zawodowego mieszkańców. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na stworzenie warunków i przestrzeni do zaangażowania i partycypacji lokalnej społeczności w życiu swoich „małych ojczyzn”. Planuje się realizację projektów edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości społecznej mieszkańców w zakresie ekologii, ochrony środowiska, a także szeroko pojętej edukacji i integracji. Projekty edukacyjne dla mieszkańców obszaru, wyjazdy studyjne będą dotyczyć nie tylko wymiany doświadczeń, ale również poznanie dobrych praktyk. Przykładowe zakresy projektów: wyjazdy integracyjne, zajęcia promujące aktywność fizyczną: rajdy piesze/rowerowe, gry terenowe, turnieje sportowe, zdrowe odżywianie, warsztaty: fotograficzne, filmowe, kursy językowe, nauka autoprezentacji, przemówienia publiczne, spotkania autorskie, wydarzenia historyczne. Wszystkie przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki organizacje pozarządowe, mieszkańcy, LGD. Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba inicjatyw na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących, animujących itp. oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury i organizację wydarzeń kulturalnych w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba zrealizowanych wydarzeń.

Przedsięwzięcie 2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych: Planowane działania będą dotyczyć tworzenia, rozwoju współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi. Spotkania organizowane w ramach tego przedsięwzięcia mogą mieć różnorodne cele i tematy. Mogą to być warsztaty edukacyjne, szkolenia zawodowe, spotkania informacyjne, sesje planowania strategicznego, konferencje, debaty publiczne czy panele dyskusyjne. Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe. Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe. Dodatkowo, przedsięwzięcie może również umożliwiać organizację wyjazdów studyjnych, wizyt studyjnych lub wymiany doświadczeń między organizacjami pozarządowymi. Tego rodzaju aktywności pozwalają na zdobycie nowej wiedzy, nawiązanie kontaktów, wymianę dobrych praktyk oraz poszerzenie horyzontów organizacji i ich działalności. Poprzez organizację tych różnorodnych spotkań, warsztatów i wyjazdów, baza usług współpracy organizacji pozarządowych umożliwia wymianę wiedzy, umiejętności i doświadczeń między organizacjami, tworzenie part-

nerstw, budowanie sieci współpracy oraz rozwijanie kompetencji i zdolności organizacji pozarządowych. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe, mieszkańcy, LGD. Grupy docelowe: mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba inicjatyw (w tym szkolenia, warsztaty, wydarzenia).

Przedsięwzięcie 2.4 Współdziałanie w partnerstwie: Planowane inicjatywy partnerskie są związane z podniesieniem innowacyjności w działalności społecznej i gospodarczej. Dobre praktyki m.in. z wizyty studyjne mają pomóc uczestnikom w inspiracji i poszukiwaniu nowych rozwiązań. Planowane projekty partnerskie mają się przyczynić do kreacji ciekawych rozwiązań społecznych i gospodarczych. Planowana jest realizacja projektu dotyczącego budowy marki lokalnej. Projekt będzie dotyczył rozwoju szlaków lokalnych marek (krajowych) – Stworzenie elektronicznego przewodnika promującego użytkowników marki (Partnerów szlaku) lub np. targi rękodzieła, produktów spożywczych, użytkowych, ale też usług i inicjatyw objętych Znakiem Promocyjnym MISJA KAMPINOS. Partnerami mogą być podmioty ze Stowarzyszenia Dolina Pilicy. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, młodzież, seniorzy, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba projektów partnerskich ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców i poznanie dobrych praktyk.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Wewnętrzna organizacja pracy Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” została szczegółowo opisana w Rozdziale I w częściach: 1.3 Reprezentatywność i struktura LGD, 1.4 Struktura Rady – organu decyzyjnego LGD, 1.5 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym oraz mechanizmy w zakresie zarządzania oraz 1.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

W ramach Programu Operacyjnego dla Województwa na lata 2023-2027 LGD będzie odpowiedzialna za wdrażanie komponentu „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju”. Aby osiągnąć zaplanowane cele i wskaźniki realizacji, LGD będzie stosować różnorodne metody realizacji operacji aktywizujących społeczność lokalną, adekwatne do lokalnych potrzeb. Metody te obejmują: Operacje konkursowe realizowane przez inne podmioty niż LGD, w tym operacje realizowane w partnerstwie oraz projekty partnerskie; Już od początku wdrażania LSR będzie zachęcać do realizacji projektów partnerskich, poprzez szkolenia, informowanie o korzyściach płynących z takich rozwiązań oraz udostępnianie baz partnerów, przykładowych umów partnerskich i zrealizowanych projektów partnerskich. Dotychczas LGD była odpowiedzialna za realizację tego rodzaju projektów, dlatego zmiana ta będzie wymagała akceptacji i czasu na adaptację. W ramach LSR przewidziano również możliwość realizacji własnych operacji przez LGD. Będą one realizowane, jeśli nikt inny nie zgłosi chęci realizacji projektu w danym obszarze, i spełnią one podstawowe warunki przyznania pomocy. Wybór tych operacji będzie oparty na zasadach konkurencyjności wobec innych Wnioskodawców i podlegać pełnej procedurze wyboru i oceny przez Radę LGD (organ decyzyjny). Operacje te będą skupiać się na celach publicznych lub niekomercyjnych, które pozytywnie wpływają na lokalną społeczność.

W ramach jednego przedsięwzięcia możliwa będzie realizacja kilku zakresów np. P.2.2 – Zakresy PS dla WPR na lata 2023-2027- 4,5,7,8a,8b.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) dopuszczono realizację wszystkich rodzajów operacji, takich jak: Operacje produkcyjne: obejmują inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne, które będą wykorzystywane do produkcji towarów lub świadczenia usług przez przedsiębiorstwa. Operacje nieprodukcyjne: obejmują operacje niekomercyjne, które są realizowane w celach innym niż osiągnięcie zysku i nie są częścią prowadzonej działalności gospodarczej. Inwestycje w małą infrastrukturę: obejmują inwestycje infrastrukturalne, których całkowite koszty nie przekraczają 1 mln euro. W ramach LSR przewidziano również wsparcie dla osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji, takich jak osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia. Na etapie budowy LSR szczegółowe wytyczne dotyczące przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej nie były jeszcze dostępne. Projektowane rozwiązania i zasady oceny projektów były wskazywane przez udostępnione projekty, jednak proces konsultacji nie został jeszcze zakończony podczas zatwierdzania LSR. W związku z tym konieczne było przeprowadzenie wielu konsultacji z ekspertami zewnętrznymi oraz wymiana doświadczeń między różnymi grupami w celu opracowania uniwersalnych rozwiązań,

które zapewnią wybór projektów zgodnych z obowiązującymi zasadami. Wybór mechanizmów wdrażania był realizowany indywidualnie przez każdą LGD, jednak proces oceny projektów był efektem współpracy i wymiany doświadczeń z innymi grupami. Zasady wyboru i oceny operacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) są następujące: Harmonogram naborów wniosków: LGD będzie publicznie podawać na swojej stronie internetowej uzgodniony z Zarządem Województwa (ZW) harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok, z ewentualnymi aktualizacjami co najmniej na koniec każdego kwartału. Ogłoszenie naboru wniosków: LGD będzie ogłaszać nabór wniosków o wsparcie na swojej stronie internetowej, spełniając wymogi określone w ustawie o RLKS. Ogłoszenie będzie zawierać Regulamin naboru wniosków o wsparcie, który zostanie uzgodniony z ZW i będzie zawierać szczegółowe informacje dotyczące wsparcia, kryteriów wyboru operacji, procedury udzielania wsparcia, terminu składania wniosków itp. Zmiany w regulaminie naboru wniosków: LGD może dokonać zmiany regulaminu naboru wniosków o wsparcie, takiej jak zwiększenie limitu, uzgodnione z ZW. Zmiany wynikające z odrębnych przepisów lub zmiany warunków wsparcia będą dokonywane niezwłocznie. Unieważnienie naboru wniosków: LGD może unieważnić nabór wniosków o wsparcie po akceptacji ZW w przypadku, gdy nie złożono żadnego wniosku o wsparcie w terminie lub wystąpiła istotna zmiana okoliczności, która uniemożliwia wybór operacji w interesie publicznym lub gdy postępowanie jest obciążone niemożliwą do usunięcia wadą prawną. W przypadku unieważnienia naboru, Wnioskodawcom nie przysługuje prawo wniesienia protestu. Wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia: Rada LGD, będąca organem decyzyjnym, będzie dokonywać wyboru operacji, które będą realizowane w ramach LSR, oraz ustalać kwotę wsparcia. Wybór operacji będzie oparty na przepisach obowiązujących oraz zgodny z wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wsparcie na Wdrażanie LSR będzie udzielane Wnioskodawcom na podstawie ich wniosków, spełniających warunki określone w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie, w zakresie wybranej operacji i do wysokości środków przewidzianych w umowie ramowej.

Skład osobowy Rady LGD oraz zasady powoływania członków Rady i ich przyporządkowania do poszczególnych grup interesów są opisane w Rozdziale I, w części 1.7 Składu organu decyzyjnego. W procesie wyboru i oceny operacji zostaną zastosowane następujące zasady: Bezstronność członków Rady: Procedura wyboru będzie zapewniać bezstronność członków Rady, a także będzie prowadzony Rejestr interesów członków Rady, aby zapewnić transparentność i uniknąć konfliktu interesów. Kryteria wyboru operacji: Kryteria wyboru operacji zostaną opracowane przy udziale wszystkich interesariuszy poprzez wykorzystanie partycypacyjnych metod. Będą one służyć jako podstawowy punkt odniesienia przy dokonywaniu wyboru operacji. Zachowanie składu Rady: Skład Rady będzie zgodny z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b rozporządzenia 2021/1060, aby zapewnić reprezentatywność i różnorodność w podejmowanych decyzjach. Unikanie kontroli przez pojedynczą grupę interesu: W celu spełnienia wymogu określonego w art. 33 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2021/1060, decyzje dotyczące wyboru operacji nie będą pod kontrolą pojedynczej grupy interesu. Zapewni się równowagę i uwzględnienie różnych perspektyw. Wymogi dotyczące bezstronności, kryteriów wyboru operacji, zachowania składu Rady oraz unikania kontroli przez pojedynczą grupę interesu zostaną zawarte w Regulaminie Rady oraz w procedurach wyboru i ustalania kwoty wsparcia. LGD będzie dążyć do opracowania jednolitej procedury dla województwa lub regionu, opierając się na doświadczeniach z obecnego okresu programowania. Ma to na celu zapewnienie odpowiedniego standardu oceny i przyspieszenie procesu oceny wniosków, co przyczyni się do budowania wartości dodanej Podejścia Leader poprzez współpracę i wymianę wiedzy. Wybór operacji będzie dokonywany przez Radę LGD, przy uwzględnieniu następujących elementów: Operacje objęte wnioskami o wsparcie złożonymi zgodnie z ogłoszeniem o naborze wniosków o wsparcie oraz spełniające warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR. Zastosowanie kryteriów wyboru operacji w procesie oceny. LGD będzie również ustalać kwotę wsparcia w trakcie oceny operacji. Jeżeli podczas oceny będzie wymagane uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub dokumentów, LGD będzie miała możliwość wezwania Wnioskodawcy do ich dostarczenia. Wnioskodawca będzie zobowiązany przedstawiać prawdziwe dowody i wyjaśnienia niezbędne do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia. Ciężar udowodnienia faktu będzie spoczywać na wnioskodawcy. Po zakończonej ocenie, LGD przekaze Wnioskodawcy informację o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia wsparcia lub wyniku wyboru, wraz z uzasadnieniem oceny, ilością punktów otrzymanych przez operację oraz ustaloną kwotą wsparcia na wdrażanie LSR. Jeśli operacja zostanie wybrana, LGD dodatkowo poinformuje, czy mieści się ona w limicie dostępnych środków w dniu przekazania wniosków do ZW. Jeśli kwota wsparcia będzie niższa niż wnioskowana, LGD dostarczy uzasadnienie tej wysokości. LGD będzie publikować na swojej stronie internetowej listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR, oraz listę operacji

wybranych, wraz z informacją, które z operacji mieszczą się w limicie środków. Dokumentacja konkursowa zostanie przekazana do ZW w terminie 60 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o wsparcie.

Wnioskodawcy będzie przysługiwać prawo wniesienia protestu od: negatywnego wyniku oceny albo wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek której operacja nie została wybrana, albo w wyniku wyboru operacji, na skutek którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, lub ustalenia przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana. Niewystarczający limit w naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu. Prawo wniesienia protestu nie będzie przysługiwało LGD. Wymogi formalne wniesienia protestu, okoliczności wezwania do uzupełnień, pozostawienia protestu bez rozpatrzenia, wycofania protestu, tryb doręczeń, możliwość wniesienia skargi do sądu administracyjnego oraz czas rozpatrzenia protestu – będą wynikać z przyjętych procedur.

Wyczerpanie limitu środków w ramach danego naboru wniosków nie będzie stanowić przeszkody w udzieleniu wsparcia na daną operację, jeżeli w wyniku wniesienia protestu albo uwzględnienia skargi przez sąd administracyjny LGD wybrała tę operację, a ZW ustalił, że są spełnione pozostałe warunki udzielenia tego wsparcia, a kryteria wyboru operacji zostały spełnione w takim stopniu, że wsparcie na wdrażanie LSR na tę operację powinno zostać udzielone oraz jeżeli nie zostanie wyczerpany określony w umowie ramowej limit na Wdrażanie LSR.

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji ZW dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela lub odmawia udzielenia wsparcia. Jeśli wniosek zawiera braki, jest wypełniony nieprawidłowo lub zawiera oczywiste omyłki, ZW wzywa Wnioskodawcę do usunięcia tych braków lub nieprawidłowości lub poprawienia oczywistych omyłek w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 7 dni i nie dłuższym niż 14 dni, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Wezwanie może również dotyczyć modyfikacji kwoty wsparcia, jeśli LGD ustaliła kwotę niższą niż wnioskowana. Wnioskodawca nie będzie mógł dokonywać istotnych modyfikacji mających wpływ na wynik wyboru operacji dokonany przez LGD. Jeżeli po upływie 6 miesięcy od dnia udostępnienia ZW dokumentów potwierdzających dokonanie wyboru przez LGD operacji okaże się, że nie jest możliwe udzielenie wsparcia w ramach limitu środków, ZW informuje Wnioskodawcę o braku dostępnych środków na udzielenie tego wsparcia i pozostawia wniosek bez rozpatrzenia. Procedury wyboru i oceny operacji będą zapewniać: Prawdliwość, transparentność i skuteczność procesu. Czytelność dla wszystkich zainteresowanych stron, w szczególności dla wnioskodawców. Szkolenie i doradztwo dla uczestników w celu lepszego zrozumienia obowiązujących zasad. Potwierdzenie wyników oceny i wyboru operacji przez uchwałę Rady. Udział interesariuszy w procesie opiniowania i możliwość zgłaszania inicjatyw lub pomysłów. Jawność i powszechny dostęp do procedur, udostępnienie ich na stronie internetowej i w Biurze LGD. Ocena dokonywana przez członków Rady w drodze głosowania większością głosów, z możliwością decydującego głosu przewodniczącego Rady przy równej liczbie głosów. Jednoznaczne określenie liczby punktów za spełnienie danego kryterium oceny. W ten sposób zapewniona będzie spójność oceny z przyjętą punktacją i jednoznaczność przyznawanych punktów.

Dodatkowe warunki kwalifikowalności będą: zamieszczone w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie; wynikać przede wszystkim z przyjętych kwot alokacji na dany nabór; zależeć od liczby planowanych do osiągnięcia wskaźników; mieć związek z dodatkowymi kryteriami dostępowymi określonymi w procedurach; wynikać z diagnozy potrzeb i potencjału obszaru LSR. W przypadku lokalnych kryteriów wyboru będą obowiązywać następujące zasady: Przejrzystość: Kryteria będą jasne i łatwe do zrozumienia dla wszystkich stron, a ich wynik będzie bezstronny i oparty na mierzalnych parametrach. Związane z obszarem: Kryteria będą wynikać z diagnozy potrzeb i potencjału obszaru LSR oraz będą dostosowane do specyfiki obszaru i Wytocznych MRiRW. Skierowane na cele LSR: Kryteria będą promować operacje, które efektywnie przyczynią się do osiągnięcia celów określonych w LSR. Mierzalność: Kryteria będą sformułowane w sposób umożliwiający obiektywną ocenę i porównanie operacji, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Dokładny opis i wymagania: Kryteria jakościowe będą szczegółowo opisane, określając wymagania, które należy spełnić, aby uzyskać określoną liczbę punktów. Będą zawierać opisy, definicje oraz wskazówki dotyczące dokumentów wymaganych do potwierdzenia spełnienia kryteriów. Uzasadnienie oceny: Członkowie Rady, którzy dokonują oceny operacji według lokalnych kryteriów, będą zobowiązani do pisemnego uzasadnienia przyczyny takiej oceny, nie tylko podając przyznaną liczbę punktów. Partycypacyjne podejście: Dobór i aktualizacja kryteriów będzie uwzględniał udział wszystkich interesariuszy, a proces partycypacji zapewni realny wpływ miesz-

kańców i innych zainteresowanych stron na wybór operacji. Zmiana kryteriów: Zmiana kryteriów odbywa się zgodnie z ustalonymi zasadami, zachowując ich mierzalność i uwzględniając potrzeby zmiany lub dostosowania do nowych czynników zewnętrznych.

Definicja innowacyjności Definicja innowacyjności w kontekście obszaru objętego LSR jest opisana następująco:

Innowacyjność to zmiana mająca na celu wprowadzenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub sposobu wykorzystania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych na obszarze objętym LSR. Ocena innowacyjności będzie stopniowalna, umożliwiając przyznanie punktów w zależności od stopnia oryginalności projektu: Maksymalna liczba punktów będzie przyznawana projektom kreatywnym, które powstają na bazie autorskiego pomysłu i wprowadzają nowe produkty, usługi, procesy lub organizacje na obszarze LSR. Wdrożenie innowacji może obejmować zwiększenie funkcjonalności i użyteczności, modernizację przestarzałych systemów, udoskonalenie technologii, poprawę komunikacji międzyludzkiej, optymalizację czasu pracy lub ochronę środowiska naturalnego. Znacznie mniejsza liczba punktów będzie przyznawana projektom imitującym, które opierają się na już istniejących produktach, usługach, procesach lub organizacjach, ale wprowadzają nowy sposób wykorzystania lub mobilizacji istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych. Brak możliwości przyznania punktów dla pozornych innowacji, które obejmują jedynie drobne zmiany i nie oferują istotnych nowości. Zasada ta zakłada, że nie każda zmiana będzie uznana za innowację, ale każda innowacja będzie wiązać się ze zmianą.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru ma następujące kroki:

Inicjatywa zmiany lokalnych kryteriów może zostać zgłoszona przez członka Lokalnej Grupy Działania, członka Rady LGD, członka Zarządu, członka Komisji lub mieszkańca obszaru LSR. Wniosek lub propozycja zmiany lokalnych kryteriów powinna zawierać nazwę kryterium, które ma zostać wprowadzone, zaktualizowane lub usunięte, oraz uzasadnienie zmiany. W przypadku nowego kryterium wniosek powinien uwzględniać sugerowaną minimalną i maksymalną liczbę punktów przyznawanych za to kryterium lub wagę tego kryterium w odniesieniu do innych kryteriów. Zmiana kryteriów może również być inicjowana przez Zarząd LGD lub inne organy kontrolne. Zgłaszanie wniosków i uwag od mieszkańców lub uprawnionych podmiotów w zakresie zmian lokalnych kryteriów wyboru będzie odbywać się na bieżąco. Modyfikacja kryteriów nie może prowadzić do usunięcia obowiązkowych kryteriów dotyczących realizacji Planu Strategii dla Wieloletniego Programu Finansowego na lata 2013-2027. Weryfikację zgłoszonych propozycji przeprowadza Zarząd LGD co kwartał, chyba że zmiana zostanie zainicjowana na podstawie rekomendacji Zarządu Województwa lub wyników kontroli. Zarząd może korzystać z pracy zespołów roboczych. Jeśli propozycje zmian zostaną uznane za zasadne, Biuro LGD będzie odpowiedzialne za opracowanie nowych kryteriów i kart oceny. Nowe kryteria będą konsultowane w ramach społecznych konsultacji, zgodnie z zasadami partycypacji, tak jak w przypadku tworzenia kryteriów. Informacje będą udostępniane na stronie internetowej, tablicy ogłoszeń i w biurze LGD. Ocena trafności i adekwatności lokalnych kryteriów będzie przeprowadzana w ramach ewaluacji. Wyniki oceny mogą stanowić podstawę do wprowadzenia procedury zmiany kryteriów. Zmiana kryteriów nie jest możliwa w trakcie trwania konkursu. Przesłanką do uruchomienia procedury zmiany kryteriów może być również zagrożenie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), na przykład w przypadku niemożności osiągnięcia zakładanych wskaźników.

Rozdział VIII Plan działania

Plan Działania (stanowiący załącznik nr 2 do niniejszej Strategii) obejmuje dwa cele ogólne oraz przypisane im przedsięwzięcia i jest ściśle powiązany z logiką przedstawioną w rozdziale VI Cele i wskaźniki niniejszej strategii. Zwięzła charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia celów i wskaźników: Harmonogram realizacji poszczególnych celów został ustalony w taki sposób, aby największa intensywność działań przypadła od I poł. 2025 r. do końca 2027 r. Przewiduje się, że na początku możliwości wdrażania LSR mogą pojawić się duże ilości wniosków składanych przez inne Lokalne LGD do ZWM. Dlatego uzgodniono, że maksymalne skoncentrowanie działań w ustalonym przez nas terminie jest najlepszym sposobem na wyeliminowanie czasu oczekiwania na podpisanie umowy i umożliwienie beneficjentom rozpoczęcia realizacji projektu. Cel 1 Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru rozpoczniemy w roku 2025 i planujemy jego wykonanie do I poł. 2026. Cel 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja będą przez nas wdrażane sukcesywnie od roku 2024 z planowanym zakończeniem w roku 2027. W latach 2008 i 2029 przewidziano czas na ocenę postępów

w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ewentualne przeprowadzenie kolejnych naborów wniosków, które zostaną zwrócone do nas z wcześniej przeprowadzonych naborów. Jeżeli taka sytuacja się pojawi, zostanie to uwzględnione w harmonogramie działania. Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR: W ramach pierwszego kamienia milowego czyli do 30 czerwca 2026 roku zaplanowaliśmy realizację ponad 65% wdrażania LSR, natomiast w drugim kamieniu milowym czyli do 31 grudnia 2027 zaplanowaliśmy realizację 100% wdrażania LSR. Metody aktywizujące społeczność lokalną: Uwzględniono adekwatne do lokalnych potrzeb różnorodne aktywizujące społeczność lokalną metody realizacji operacji w ramach LSR. Przypisanie metod do konkretnych przedsięwzięć znajduje się w załączniku nr 1 do niniejszej LSR.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Podstawowym źródłem finansowania Budżetu LSR będzie Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W rozpoczynającej się perspektywie finansowej będzie on realizował cele PS dla WPR na lata 2023-2027. W województwie mazowieckim LSR jest jednofunduszowa. Przygotowany budżet zawiera wysokości wsparcia i zakładanego poziomu dofinansowania opisane w poprzednich rozdziałach, rozkład finansowania przedsięwzięć w poszczególnych latach w odniesieniu do określonych w umowie ramowej kamieni milowych. Wielkość środków na realizację LSR wyznaczono zgodnie z zasadami, tj. w powiązaniu z liczbą ludności wg stanu na 31.12.2020 r. Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głównie z trzech źródeł, w tym: środki EFRROW, środki budżetu państwa, wkład własny jednostek sektora finansów publicznych będący wkładem krajowych środków publicznych. Przewidywana wysokość środków na komponent Wdrażanie LSR i Zarządzanie LSR jest zgodna z limitami określonymi w ramach Konkursu na wybór LSR. Wysokość dostępnego budżetu została odzwierciedlona w załączniku: **Formularz 3: Budżet LSR**. Liczba ludności na obszarze objętym LSR wynosi 146 389 osób (wg stanu na 31.12.2020 r.), co pozwala aplikować w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 o środki w wysokości 4 000 000 euro na Wdrażanie LSR oraz 662 500 euro. Kwota dostępnych środków obejmuje wkład EFRROW, jak i wymagany krajowy wkład środków publicznych.

Szczegółowy Plan wykorzystania budżetu LSR został zaplanowany w załączniku **Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR**. Natomiast w **Formularzu 2: Plan działania** przedstawione zostały planowane do realizacji przedsięwzięcia ze wskazaniem Programu, w ramach którego te przedsięwzięcia będą realizowane, a **Formularzu 4: Plan wykorzystania budżetu LSR** – przedstawiono harmonogram realizacji wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć w poszczególnych latach.

Grupami docelowymi są mieszkańcy, młodzież, seniorzy, osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe. Przyjęte założenia zapewniają realizację długookresowych celów LSR. Wpłyne to na wzrost dostępności oferty usług komercyjnych na obszarze LSR oraz poprawę warunków życia poprzez zwiększenie dostępu do niekomercyjnej infrastruktury i usług, kształtowanie świadomości społeczno-obywatelskiej oraz zwiększenie włączenia mieszkańców, poprzez działania integracyjne, organizacją wydarzeń kulturalnych, inicjatyw edukacyjnych. Zaproponowane w ramach LSR cele zostaną wdrożone dzięki bezpośredniemu wsparciu finansowemu EFRROW. Przedstawiony Plan działania jest w bezpośredni sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami.

Na **cel 1**. Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru, planuje się przeznaczyć 1 064 516,13 euro: Zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcie: Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, alokacja 516 129,03 euro; Przedsięwzięcie 1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej, alokacja 483 870,97 euro; Przedsięwzięcie 1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej, alokacja 64 516,13 euro.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania: W celu zmiany postrzegania przez mieszkańców obszaru LSR jako atrakcyjnego miejsca pracy czy prowadzenia działalności, konieczne jest ukierunkowanie działań na wzmocnienie takiego przekazu w komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Pozwoli to również zwiększyć dostępność do oferty usług, co bezpośrednio wpłynie na jakość życia i poprawę w obszarze przedsiębiorczości. Przewiduje się, że udzielone wsparcie pozwoli na rozwój przedsiębiorczości w zakresie usług komercyjnych dla ludności, z jednej strony poprzez wspieranie już funkcjonujących podmiotów, z drugiej strony – poprzez aktywizację i wsparcie osób fizycznych w podejmowaniu działalności gospodarczej. Dzięki wsparciu finansowemu poszerzy się katalog firm na obszarze LSR, powstaną nowe miejsca pracy. Natomiast już działające podmioty będą poprzez uzyskane dotacje będą mogły podnieść swoją konkurencyjność i innowacyjność przyczyniając się jednocześnie do rozwoju swoich gmin. Wsparcie to jest istotne, ponieważ stwarza warunki do wykorzystania potencjału obszaru i do dywersyfikacji

źródeł utrzymania dla gospodarstw domowych uzależnionych od dochodów z gospodarstw rolnych. Ponadto planuje się wsparcie w tworzeniu zagród edukacyjnych w małych gospodarstwach rolnych. Intensyfikacja naborów w ciągu trzech pierwszych lat wdrażania LSR pozwoli na znacznie szybsze osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Realizacja poszczególnych naborów w sposób zamierzony została zaplanowana na początek wdrażania LSR. Przewidziane są inwestycje podnoszące jakość istniejącej infrastruktury lub podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej. Przedsięwzięcia w tym zakresie stanowią będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD.

Na cel 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, planuje się przeznaczyć 2 935 483,87 euro.

Zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcia: Przedsięwzięcie 2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej, alokacja 1 600 000 euro; Przedsięwzięcie 2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji, alokacja 923 548,39 euro; Przedsięwzięcie 2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych, alokacja 304 408,60 euro; Przedsięwzięcie 2.4 Współdziałanie w partnerstwie, alokacja 107 526,88 euro.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania: Poprawa warunków życia na wsi w kontekście dostępu do atrakcyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej wymaga od wnioskodawców przemyślanej strategii w stosunku do potrzeb i planowanych zakresów operacji. Jak wynika z konsultacji i ankiet mała i infrastruktura publiczna jest bardzo pożądanym rezultatem ze środków europejskich, dlatego przygotowana alokacja pozwoli na sprawiedliwy i równomierny podział dotacji. Dzięki unijnemu wsparciu uda się zrealizować cele i szereg przedsięwzięć rozwoju dla obszaru LSR. W celu potwierdzenia obszaru LSR, jako atrakcyjnego miejsca do życia, zamieszkania, pracy, wypoczynku czy prowadzenia działalności, należy dołożyć starań, aby realizacja operacji była sprawiedliwa i dawała szansę wszystkim interesariuszom. Zaplanowana alokacja będzie mieć również pozytywny wpływ na wsparcie organizacji pozarządowych oraz włączenie społeczne i integrację społeczną. Planowane do podjęcia działania miękkie mają przyczynić się do podniesienia świadomości i kompetencji uczestników.

Inne potencjalne źródła finansowania

Analiza potencjału, potrzeb, oczekiwań i możliwości obszaru LSR została wykonana z należytą starannością. Dostępny budżet w nieznacznej części zaspokaja zgłoszone potrzeby. Dlatego LGD Zalew Zegrzyński będzie aplikować do innych funduszy, w celu wzmocnienia oddziaływania LSR na problemy obszaru i mieszkańców.

Na mniejsze inicjatywy, wynikające z potrzeb lokalnej społeczności, takie jak: wizyty studyjne, szkolenia, eventy LGD będzie pozyskiwać środki w ramach: KSOW, z Urzędów Marszałkowskich woj. mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Narodowego Centrum Kultury.

Nowym wsparciem, zaplanowanym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, są Fundusze Europejskie dla Mazowsza, które umożliwiają LGD pozyskanie środków na większe inicjatywy, projekty, również w partnerstwie z innymi podmiotami lub poprzez ubieganie się o wsparcie na realizację przedsięwzięć przez inne podmioty z obszaru objętego LSR.

Zarząd Województwa Mazowieckiego w perspektywie 2023-2027 umożliwił LGD, wdrażanie RLKS w formule pośredniej w ramach środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM). Przewidział w tym zakresie na całe woj. mazowieckie 23 mln euro, ze środków EFRR 15 mln euro, a z EFS+ 8 mln euro. LSR jest w pełni zgodna z FEM, cele i przedsięwzięcia wpisują się w typy projektów ze środków EFRR:

Cel szczegółowy (CS) wskazany w FEM 2021-2027:

CS 4g (EFS - edukacja) jest zgodny z Celem 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- **Typ projektu (Działanie 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF:):** Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways.

- **Typ projektu (Działanie 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF:):** Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE) np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami.

CS 4h (EFS – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa): aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym, obejmujące w szczególności: aktywizację społeczną i zawodową przy wykorzystaniu narzędzi aktywnej integracji (doradztwo, kursy i szkolenia zawodowe, prace społecznie użyteczne, staże zawodowe, praktyki zawodowe, subsydiowane zatrudnienie, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, zatrudnienie wspierane, wspomagane, usługi trenera zatrudnienia wspieranego

- Typ projektu (Działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa): aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), obejmująca w szczególności: tworzenie nowych i rozszerzanie działalności istniejących Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej i Zakładów Aktywizacji Zawodowej.

CS 4k (EFS – włączenie społeczne) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.5 Usługi społeczne i zdrowotne): rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, obejmujące w szczególności: usługi opiekuńcze i asystenckie skierowane do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami lub dostosowanie/wyposażenie mieszkań do potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz możliwość wypożyczenia niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego / pielęgnacyjnego.

CS 4l (EFS – włączenie społeczne) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.6 Usługi społeczne na rzecz rodzin): rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym w ramach usług wsparcia systemu pieczy zastępczej, obejmujące w szczególności:

- działania profilaktyczne dla rodzin (m.in. konsultacje, poradnictwo, warsztaty) w celu wzmocnienia ich funkcji wychowawczych,
- wsparcie dla rodzin przeżywających trudności (m.in. terapie, mediacje, asystenci rodziny, placówki wsparcia dziennego),
- deinstytucjonalizację pieczy zastępczej poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy oraz ich wsparcie specjalistyczne,
- wsparcie usamodzielniającej się młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, poprzez wzmocnienie funkcji opiekunów usamodzielniania, aktywizację zawodową czy wsparcie mieszkaniowe.

- Typ projektu (Działanie 8.6 Usługi społeczne na rzecz rodzin): zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, poprzez wsparcie powstawania i funkcjonowania Ośrodków Interwencji Kryzysowej na Mazowszu, obejmujące w szczególności: udzielanie schronienia, poradnictwo (w tym prawne, rodzinne, wsparcie psychologiczne, udzielanie niezbędnych informacji), świadczenia pracy socjalnej na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym.

- Typ projektu (Działanie 8.7 Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci, obejmujący: integrację społeczną osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, m.in. poprzez wdrażanie innowacji społecznej jaką jest wychodzenie z bezdomności w oparciu o założenia programu Najpierw mieszkanie

CS 4vi (EFRR – kultura i turystyka) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po

spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu: rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej, obejmujący: wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i oferty wypoczynkowo-turystycznej, a także wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej (za kluczowe uznaje się wypracowanie nowych formatów działań i sposobów budowania relacji z odbiorcami oraz ekologizacja instytucji).

- Typ projektu: turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych), obejmujący w szczególności: działania na rzecz obszarów o wysokich walorach historycznych, kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych, stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Wsparciem zostaną objęte projekty zorientowane na ofertę regionalną i subregionalną – tzn. turystyczną i kulturalną bazującą na walorach Mazowsza lub regionów etnograficznych, kulturowych, historycznych i przyrodniczych położonych w jego granicach. Nacisk zostanie położony na wprowadzanie innowacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów.

Podmioty z obszaru LSR będą miały możliwość preferencyjnego wsparcia swoich projektów z FEM, w ww. zakresach, w których są zgodne z LSR.

Ponadto, niżej wymienione działania wpisują się w oba cele LSR, tj. Cele 1 Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru oraz 2 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja.

- **Działanie FEMA.05.07 Kultura i turystyka:** Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej

- **Działanie FEMA.05.07 Kultura i turystyka:** Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulturalnych)

- **Działanie FEMA.08.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa:** Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji

- **Działanie FEMA.08.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa:** Aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej

- **Działanie FEMA.08.03 Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych:** Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w obszarze zasad horyzontalnych UE.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Do wypracowania rozwiązań wykorzystano roboczą współpracę z przedstawicielami lokalnych grup działania z pięciu województw: łódzkiego, mazowieckiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego i wielkopolskiego. Monitoring i ewaluacja w trakcie realizacji LSR jest ważnym procesem sprawdzającym, czy zakładane cele i wskaźniki są osiągane w sposób optymalny i adekwatny. Proces ten uwzględnia specyfikę obszaru objętego LSR i zapewnia, poprzez współpracę i tworzenie sieci kontaktów, wybór właściwych elementów do stałego monitorowania i okresowej ewaluacji. W rozdziale przedstawiono: zasady i procedurę monitoringu i ewaluacji, elementy podlegające badaniom oraz podmioty (osoby) odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji. **Zasady monitoringu i ewaluacji:** **Monitoring** jest narzędziem do systematycznego pozyskiwania, analizowania oraz wykorzystywania informacji dla celów kontroli zarządzania i podejmowania decyzji. Zapewnia identyfikację bezpośrednich efektów wdrażania LSR obejmujących dane ilościowe i jakościowe na temat funkcjonowania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” oraz stanu realizacji LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala również ocenić postęp w zakresie osiągania wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do celów i przedsięwzięć. Głównym celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej LSR. Monitoring opiera się na zasadach: wiarygodności, aktualności, obiektywności, koncentracji, realizmu, koordynacji informacji i elastyczności. Zebrane dane i informacje będą odnoszone do założeń bazowych (wartości założonych w momencie rozpoczęcia wdrażania LSR), wskaźników pośrednich (przedstawiających pożądane wartości na konkretnym etapie wdrażania LSR – tzw. kamieni milowych) oraz wskaźników docelowych (ostatecznych rezultatów jakie ma przynieść wdrażanie LSR). Realizacja badań monitoringowych pozwoli na odniesienie wyników do oczekiwań oraz ocenę adekwatności wykorzystanych

zasobów do uzyskanych efektów. Monitoring będzie miał na celu: usprawnianie procesów zarządczych, bieżące kontrolowanie stanu wdrażania LSR, przewidywanie lub identyfikację pojawiających się problemów, optymalizowanie wykorzystanych zasobów, weryfikowanie zgodności przebiegu wdrażania z planowanymi zamierzeniami. **Ewaluacja** jest procesem prowadzonym w celu ustalenia efektywności pomocy pochodzącej ze środków Unii Europejskiej (efektywności wdrażania LSR) oraz oszacowania poziomu jej oddziaływania w odniesieniu do założeń LSR, zakresów tematycznych czy też analizy wpływu na poszczególne problemy oraz potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru. Zapewnia ustalenie związków przyczynowo skutkowych między podejmowanymi działaniami, a uzyskanymi rezultatami, zwłaszcza w ujęciu średnio i długookresowym. Będzie obejmować badanie wartości oraz cech LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu oceny jej efektów oraz wykorzystania nabytej wiedzy w kolejnym okresie. Jednym z głównych celów ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów. Ewaluacja będzie próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły pożądane efekty w odniesieniu do wykorzystanych zasobów. W procesie ewaluacji będą stosowane następujące kryteria: trafność / adekwatność / odpowiedniość; efektywność / wydajność; skuteczność; użyteczność; trwałość. W procesie wdrażania LSR na lata 2023 – 2027 zostaną wykorzystane działania ewaluacyjne takie jak: autoewaluacja (self-evaluation), tj. ocena stopnia realizacji LSR i osiągniętych lub osiągniętych efektów. Będzie ona dokonywana własnymi siłami tj. przez pracowników biura LGD, na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu i sprawozdawczości, oraz innych elementów poddanych procesowi oceny. W procesie będzie możliwy udział ekspertów zewnętrznych. Znaczący będzie partycypacyjny charakter badania, z wykorzystaniem adekwatnych do zakładanych celów metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena skuteczności wdrażania LSR opiera się również na ocenie zgodności ze zobowiązaniami oraz wynikach badań monitoringowych. Podsumowaniem badania będzie warsztat strategiczny, przeprowadzany np. w formie warsztatu refleksyjnego, z udziałem kluczowych grup interesu zidentyfikowanych na obszarze objętym LSR oraz osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. Podsumowaniem badania może być wydanie Zarządowi rekomendacji, które będą przedstawić propozycje podejmowanych działań zaradczych wraz ze sposobem ich wdrożenia i terminami wykonania; ewaluacja zewnętrzna, tj. ocena zlecona zewnętrznemu wykonawcy z doświadczeniem w zakresie badań LSR. Badanie ex-post zostanie przeprowadzone po zakończeniu realizacji LSR, do końca 2028 r. (maksymalnie do połowy 2029 r.). Badanie będzie miało charakter całościowy w kontekście postawionych pytań ewaluacyjnych. Do analizy zostaną wykorzystane dostępne metody i techniki badawcze, adekwatne do zakresu badania, obszaru i uczestników. Dzięki temu możliwe będzie zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału oraz wypracowanie rekomendacji na poziomie eksperckim. Wykorzystana zostanie przede wszystkim koncepcja triangulacji metodologicznej, zapewniająca zróżnicowanie źródeł danych, metod i perspektyw badawczych. Kluczowy będzie również partycypacyjny charakter badania na każdym jego etapie, z wykorzystaniem metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena efektywności wdrażania LSR będzie również oparta o ocenę stanu realizacji zobowiązań oraz wyników badań monitoringowych oraz przy uwzględnieniu wyników ewaluacji wewnętrznych on-going. Badanie ewaluacyjne ex-post będzie obejmowało w szczególności ocenę, na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość. Będzie ona dotyczyć następujących obszarów badawczych: ocena wpływu na cel/cele LSR; kapitał społeczny, przedsiębiorczość, współpracę, osoby młode, seniorów oraz w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność, funkcjonowania LGD, proces wdrażania oraz wartość dodaną podejścia LEADER i innych (jeśli zajdzie taka potrzeba). Ewaluacja zewnętrzna może zostać zlecona wspólnie, tj. badanie obejmuje kilka lub wszystkie LGD z terenu województwa.

Sposób wykorzystania wyników z monitoringu i ewaluacji: Informacje uzyskane w wyniku badań oraz podejmowane działania zaradcze (jeśli wystąpi taka potrzeba) zapewnią terminowe i skuteczne wdrażania LSR, odpowiednią jakość stosowanych procedur, wyższą efektywność lokalnych kryteriów wyboru czy też wyższą użyteczność podejmowanych działań komunikacyjnych, a także jakość świadczonych przez Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” usług. Zapewni to optymalne osiągnięcie celów LSR. Wyniki badań mogą być również przesłanką do zmiany zasad funkcjonowania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”, czy zmian w LSR, w szczególności w zakresie aktualizacji problemów lub potrzeb oraz dostosowania budżetu, wskaźników lub innych założeń do zmieniających się warunków otoczenia LSR. Wnioski i rekomendacje z badań stanowią podstawę do podjęcia działań naprawczych w przypadku wystąpienia ryzyka nieosiągnięcia poziomu kamieni milowych oraz

wskaźników produktu i rezultatu określonych w umowie ramowej. Istotna jest również ocena poziomu zainteresowania potencjalnych beneficjentów wsparciem udzielanym w ramach LSR. Będzie to przesłanką do podejmowania decyzji o jej aktualizacji. W przypadku wykrycia istotnych problemów na etapie wdrażaniem lub zarządzania LSR, Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem” przygotuje i wdroży program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników biura, członków organów LGD oraz pozostałych członków Stowarzyszenia. Będzie podlegać akceptacji w samorządzie województwa (poprzez np. akceptację zmienionej LSR).

Procedura ewaluacji i monitoringu: Procedura określa przebieg procesu monitorowania i ewaluacji. Zakres procedury: Proces obejmuje czynności w zakresie monitoringu i ewaluacji od momentu powołania Koordynatora do momentu publikacji Raport z ewaluacji ex-post. Założenie ogólne: Monitoring będzie procesem ciągłym, przy czym wyniki będą gromadzone półrocznie. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo. W ramach ewaluacji on-going raporty będą sporządzane w kwartale następującym po roku, którego badanie on-going dotyczy. W przypadku ewaluacji ex-post raport powstanie po realizacji LSR lub na końcowym etapie wdrażania. W sytuacji wystąpienia istotnych czynników zakłócających możliwe będzie wykonanie dodatkowego badania w danym kwartale.

Osoby odpowiedzialne: Nadzór nad procesem monitoringu i ewaluacji będzie sprawować Zarząd. Realizacja lub koordynacja procesu monitoringu i ewaluacji on-going będzie prowadzona przez pracowników Biura LGD lub przez wybranego koordynatora lub eksperta zewnętrznego (jeśli Zarząd uzna potrzebę jego wyznaczenia). Proces ewaluacji ex-post będzie prowadzony przez doświadczoną firmę zewnętrzną. Przebieg procedury: Zarząd określa częstotliwość badań monitoringowych lub ewaluacyjnych, ich zakres oraz sposób dokumentowania oceny. Możliwe będzie wskazanie koordynatora lub wybór eksperta zewnętrznego, jeśli zajdzie taka potrzeba. Biuro LGD określa czynności niezbędne do realizacji badań monitoringowych i w zakresie ewaluacji on-going, w tym dokonuje wyboru narzędzi adekwatnych do zakresu badania oraz sposobu pozyskania danych. W procesie monitoringu i ewaluacji wykorzystywane będą różnorodne narzędzia oraz partycypacyjne metody zapewniające zaangażowanie lokalnej społeczności, stosowane wcześniej przy przygotowaniu i aktualizacji LSR, żeby możliwa była kompleksowa analiza danych, zebranie reprezentatywnych opinii i wykorzystanie wniosków (będą wykorzystywane adekwatnie do potrzeb i oczekiwań odbiorców). Biuro LGD może zwrócić się do Zarządu w sprawie zlecenia ocen / ekspertyz zewnętrznych. Dane są gromadzone systematycznie, z zachowaniem śladu rewizyjnego. Wykorzystywane są do tego arkusze kalkulacyjne lub systemy informatyczne wspierające obsługę wniosków (jeśli będą dostępne). Przeprowadzone badania ewaluacyjne obejmują co najmniej ocenę na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość. Zakres monitoringu i ewaluacji oraz elementy podlegające ocenie zostały określone w Tabeli Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych. Z badań monitoringowych / ewaluacyjnych powstają sprawozdania / raporty. Struktura sprawozdania / raportu stanowi odzwierciedlenie zakresu badania. Sporządzane raporty roczne i raport z ewaluacji ex-post będą przedstawiane na Walnym Zebraniu Członków i podawane do publicznej wiadomości m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej i udostępnione do wglądu w biurze LGD (upowszechnienie wyników). Będzie to forma zachęty do dyskusji o działalności Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem”. W przypadku wydania rekomendacji Zarząd wskazuje osobę/osoby odpowiedzialne za ich realizację i określa terminy ich wdrożenia. Monitorowaniem terminowości realizacji rekomendacji zajmuje się Biuro LGD. Jeśli wdrożenie rekomendacji nie będzie możliwe w wyznaczonym terminie, uzasadniony wniosek w tym zakresie będzie przedstawiany Zarządowi do akceptacji. Poza zmianą terminu może być konieczne podjęcie dodatkowych działań warunkujących wykonanie rekomendacji. Za realizację rekomendacji lub uzasadnienie przyczyn odstąpienia od ich realizacji odpowiada Zarząd. Zakończeniem procesu monitorowania i ewaluacji jest przedstawienie przez Zarząd na WZC raportu z ewaluacji ex-post wraz z informacją o poziomie wdrożenia rekomendacji.

Wykonawca badań monitoringowych oraz ewaluacji on-going (własna): Biuro LGD, z możliwością wsparcia przez ekspertów zewnętrznych lub zlecenia wykonania za zewnątrz dodatkowych ocen / ekspertyz. **Wykonawca badania ex-post:** Firma zewnętrzna posiadająca doświadczenie w realizacji ewaluacji LSR. **Czas realizacji badania:** Dane monitoringowe będą zbierane w okresach półrocznych. W sytuacji wystąpienia zagrożeń w terminowej realizacji LSR Zarząd może podjąć decyzję o zwiększeniu częstotliwości lub zakresu badań, które będą adekwatne do zobowiązań wynikających z umowy ramowej, tj.: corocznej weryfikacji poziomów osiągnięcia wskaźników i możliwości osiągnięcia pozostałych założeń LSR i zobowiązań z umowy ramowej oraz konieczności osiągnięcia 40% poziomu zakontraktowania budżetu do 30 czerwca 2026 roku (I kamień milowy) oraz 80% poziomu

zakontraktowania budżetu do 31 grudnia 2027 roku (II kamień milowy). **Źródło danych:** Dane źródłowe będą pozyskiwane z dokumentacji własnej gromadzonej przez Stowarzyszenie „Między Wisłą a Kampinosem”, z samorządu województwa lub systemu informatycznego – jeśli będzie dostępny, z GUS oraz badań ankietowych. Istotnym źródłem będą bezpośrednie wywiady z beneficjentami, analiza pomysłów/inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców dotyczących funkcjonowania Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” i wdrażania LSR w ramach stworzonego systemu zachęt. Dla potrzeb badania mogą być prowadzone wizje lokalne w miejscach realizacji projektów. Informacje będą pochodzić od różnych interesariuszy z obszaru LSR, żeby zastosować jak najszerszy poziom włączenia i uzyskać reprezentatywne wyniki. Dane statystyczne dostarczą obiektywnych informacji na temat zmian w obszarze badania i jego otoczeniu. Będą obejmować zjawiska demograficzne, rynek pracy, lokalną gospodarkę oraz sytuację społeczną. Zakres analizy będzie również obejmować dane ilościowe o prowadzonych naborach, postępie rzeczowym, efektach realizacji Planu komunikacji, Planu szkoleń oraz dane finansowe. Dane będą dotyczyć tych elementów, które stanowią kluczowe zobowiązania wynikające z zawartych umów. Źródłem danych będą również badanie jakościowe, obejmujące w szczególności wywiady z członkami LGD, pracownikami Biura LGD oraz przedstawicielami organów stowarzyszenia (Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej) oraz przede wszystkim odbiorcami pomocy. W badaniu będą uwzględnione opinie podmiotów, które nie uzyskały wsparcia. Wywiady będą prowadzone przy wykorzystaniu instrumentów adekwatnych do grupy interesariuszy, żeby włączyć do badania wszystkich zainteresowanych. Na potrzeby wywiadów zostaną przygotowane scenariusze wywiadów i ankiety dostosowywane do różnych odbiorców. Zebrane dane będą wykorzystane nie tylko do oceny wdrażania LSR, ale będą podstawą do formułowania rekomendacji.

Tabela nr 30 Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.

Wyszczególnienie	Podstawowe źródła danych / rodzaj i częstotliwość badania	Analiza i ocena danych
Efektywność pracy Biura LGD i organów LGD, w tym jakość doradztwa, stan realizacji Planu komunikacji / Planu szkoleń oraz działań animacyjno-integracyjnych i włączanie skierowanych do lokalnej społeczności, dostępność Biura, sprawność podejmowania decyzji przez LGD oraz stosowanie obowiązujących przepisów i wytycznych – zarządzenie LSR	Opinia przełożonego, wywiady z beneficjentami i członkami LGD, badania ankietowe, wyniki kontroli, anonimowe ankiety, wywiady, dokumentacja własna LGD M6 – Monitorowanie w okresach półrocznych E1 – ewaluacja on-going EX – ewaluacja ex-post	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków, ocena jakości prowadzonych działań i ich skuteczności w odniesieniu do założeń LSR, jakość doradztwa, adekwatność działań komunikacyjnych i szkoleniowych, zaangażowanie i chęć rozwiązywania problemów. Kryterium: Efektywność
Postęp rzeczowy LSR w zakresie stopnia osiągnięcia mierzalnych wskaźników wykonalności celów – wdrażanie LSR	Dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów M6, E1, EX	Stopień realizacji celów, przedsięwzięć, wskaźników; ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; wpływ podejmowanych przez LGD działań na postęp rzeczowy; określenie stopnia realizacji poszczególnych operacji. Kryterium: Skuteczność i użyteczność, trwałość.
Postęp finansowy w zakresie stanu realizacji budżetu w poszczególnych naborach i możliwości osiągnięcia kamieni milowych, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych wpływających na tempo kontraktacji oraz tempo realizacji	Dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów M6, E1, EX	Stopień wykorzystania budżetu LGD przeznaczonego na wdrażanie LSR w odniesieniu do podjętych środków, wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp finansowy, ocena trafności założeń finansowych LSR.

projektów - wdrażanie i zarządzanie LSR		Kryterium: Skuteczność i użyteczność
Harmonogram ogłaszanych konkursów oraz poziom zainteresowania beneficjentów ogłaszanymi naborami – wdrażanie i zarządzanie LSR	Dokumentacja konkursowa, rejestr wniosków, rejestr doradztwa, listy obecności na spotkaniach szkoleniowych, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych M6, E1, EX	Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań w ramach LSR Kryterium: Efektywność
Efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, zainteresowanie stroną internetową LGD oraz profilem w mediach społecznościowych, udziałem w ofercie informacyjno-promocyjnej, czytelność i skuteczność przekazu, przepływ informacji – zarządzanie LSR	Dokumentacja własna LGD, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych, listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, ankiety, wywiady M6, E1, EX	Ocena skuteczności przepływu informacji w stosunku do osiągniętych rezultatów, badanie efektów dotarcia do poszczególnych beneficjentów, liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD, skuteczność animacji lokalnej społeczności. Kryterium: Skuteczność i efektywność
Jakość procedur oceny i wyboru projektów oraz efektywności lokalnych kryteriów wyboru – wdrażanie LSR	Dokumentacja własna LGD, dokumentacja konkursowa, wyniki kontroli, rejestr wniosków, rejestr umów, analizy wewnętrzne, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady E1, EX	Sposoby i efektywność przepływu informacji, sprawność w podejmowaniu decyzji, skuteczność stosowania procedur, analiza zgodności oceny projektów z LSR, wg lokalnych kryteriów wyboru w odniesieniu do przyjętych zasad i Wytycznych, ocen jakości stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur Kryterium: Skuteczność i trafność
Postrzeganie LGD w otoczeniu, ocena jakości partnerstwa – zarządzanie LSR	Dokumentacja własna LGD, rejestr umów, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady E1, EX	Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji
Identyfikacja zmian w otoczeniu LSR i czynników zakłócających, żeby możliwe było podjęcie działań zaradczych – wdrażanie LSR	Analiza danych GUS, dokumentacja własna LGD, ankiety, wywiady E1, EX	Efektywność, trafność i trwałość aktywizacji lokalnej społeczności

Źródło: Opracowanie będące efektem współpracy z lokalnymi grupami działania w ramach wypracowanych standardów w zakresie monitoringu i ewaluacji.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (aktualizacja, maj 2023 r.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159-706).
3. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943)
4. Ustawa z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. z 2023 poz. 412).
5. Ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.).
6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, data dostępu 18.04.2023 r.
7. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Wdrażanie LSR.
8. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Zarządzanie LSR.
9. PORADNIK DLA LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPRACOWANIA LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU NA LATA 2014-2020, Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015.
10. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 14.02.2017 r., data dostępu 18.04.2023 r.
11. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, data publikacji 24.05.2022 r., data dostępu 17.04.2023 r.
12. Statut, przyjęty Uchwałą Walnego Zebrania Członków dnia 02 czerwca 2023 r.
13. Regulamin Rady, przyjęty Uchwałą Walnego Zebrania Członków dnia 01 października 2019 r.
14. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl>
15. Strona internetowa Geoportalu Krajowego, <https://www.geoportal.gov.pl>
16. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>
17. Strona internetowa Stowarzyszenia „Między Wisłą a Kampinosem” <https://www.lgdkampinos.pl/>
18. Strategia Rozwoju Powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2016 – 2025, data publikacji – grudzień 2015; data dostępu 17.04.2023 r.
19. Strategia Rozwoju Powiatu Nowodworskiego na lata 2015 – 2030, data publikacji – grudzień 2015; data dostępu 17.04.2023 r.
20. Strategia Rozwoju Gminy Stare Babice do 2025 roku, data publikacji 21.04.2016, data dostępu 24.04.2023r.
21. Strategia Rozwoju Gminy Leszno na lata 2016 - 2026, data publikacji 2016 r., data dostępu 20.04.2023 r.
22. Strategia Rozwoju Gminy Izabelin na lata 2022 - 2030, data publikacji listopad 2022 r., data dostępu 19.04.2023 r.
23. Strategia Rozwoju Gminy Czosnów na lata 2015 - 2025, data publikacji 30.12 2015 r., data dostępu 18.04.2023
24. Strategia Rozwoju Gminy Błonie na lata 2021 - 2027, data publikacji 06.16 2022 r., data dostępu 18.04.2023
25. Strategia Rozwoju Gminy Łomianki na lata 2016 - 2030, data publikacji 26.02 2016 r., data dostępu 04.05.2023 r.

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, opera- cja własna, anima- cja itp.)
Cel 1. Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru			
516 129,03	1.1 Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej	mieszkańcy, turyści, seniorzy, młodzież, osoby znajdujące się w niekorzystanej sytuacji	konkurs - operacje klasyczne
483 870,97	1.2 Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej	mieszkańcy, turyści, seniorzy, młodzież, osoby znajdujące się w niekorzystanej sytuacji	konkurs - operacje klasyczne
64 516,13	1.3 Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej	mieszkańcy, turyści, seniorzy, młodzież, osoby znajdujące się w niekorzystanej sytuacji	konkurs - operacje klasyczne
Cel 2. Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja			
1 600 000	2.1. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej	mieszkańcy, turyści, podmioty działające w sektorze organizacji pozarządowych oraz JSFP	konkurs - operacje klasyczne
923 548,39	2.2. Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji	mieszkańcy, turyści, podmioty działające w sektorze organizacji pozarządowych oraz JSFP	konkurs - operacje klasyczne, operacje własne
304 408,60	2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych	mieszkańcy, turyści, podmioty działające w sektorze organizacji pozarządowych oraz JSFP	konkurs - operacje klasyczne, operacje własne
107 526,88	2.4 Współdziałanie w partnerstwie	mieszkańcy, turyści, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, młodzież, seniorzy, osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji	konkurs - operacje klasyczne

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata														Program
	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029				
Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narażająco	
C.1.	Komercyjne usługi szansą na rozwój obszaru														
Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej	1.1.1 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	0	0%	8	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR	
Przedsięwzięcie 1.2. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej	1.2.1 Liczba operacji polegających na podjęciu działalności gospodarczej	0	0%	8	53,33%	7	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR	
	1.2.2 Liczba osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji korzystających ze wsparcia	0	0%	4	100%	0	100%	0	100%	0	100%	0	100%		
Przedsięwzięcie 1.3. Wsparcie rolników w małych gospodarstwach poprzez utworzenie zagrody edukacyjnej	1.3.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu zagrody edukacyjnej w małym gospodarstwie rolnym	0	0%	0	0%	2	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR	

Wskaźnik rezultatu R.1PR Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0	-	4	-	0	-	0	-	0	-	-	PS WPR		
Wskaźnik rezultatu R.37 Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0	-	0	-	16	69,57%	7	100%	0	-	0	-	PS WPR	
Wskaźnik rezultatu R.39 Liczba przedsiębiorstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	0	-	0	-	0	-	2	100%	0	-	0	-	PS WPR	
C.2.	Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja													
Przedsięwzięcie 2.1 Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej	2.1.1 Liczba utworzonych/ dostosowanych/ doposażonych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej lub sportowej lub innej publicznej	0	0%	9	47,37%	10	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

Przedsięwzięcie 2.2 Aktywizacja i włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji	2.2.1 Liczba inicjatyw na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących, animujących itp. raz osób w niekorzystnej sytuacji	0	0%	0	0%	10	50%	10	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	2.2.2 Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury i organizację wydarzeń kulturalnych w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji	0	0%	0	0%	10	50%	10	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
	2.2.3 Liczba zrealizowanych wydarzeń	0	0%	0	0%	10	50%	10	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.3 Baza usług współpracy organizacji pozarządowych	2.3.1 Liczba inicjatyw (w tym szkolenia, warsztaty, wydarzenia)	0	0%	0	0%	5	50%	5	100%	0	100%	0	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie 2.4 Współdziałanie w partnerstwie	2.4.1 Liczba projektów partnerskich ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców i poznanie dobrych praktyk	0	0%	0	0,00%	1	100%	0	100%	0	100%	0	100%	PS WPR

Wskaźnik rezultatu R.1PR Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0	-	0	-	150		150	-		-		-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu R.41 odsetek ludności wiejskiej korzystających z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0	-	0	-	2500	-	2500	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia	0	-	0	-	250	-	250	-	0	-	0	-	PS WPR

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	(EUR)
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	4 000 000	0	0	4 000 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500	0	0	662 500
Razem	4 662 500	0	0	4 662 500

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

środki zakontraktowane (w Euro) do:														
fun- dusz	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFR-ROW	0	0%	1 200 000	30%	2 500 000	62,5%	3 600 000	90%	4 000 000	100%	0,00	100%	0,00	100%
EFS+	0	0%	0,00	0%	0,00	0	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%
EFR R	0	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%	0,00	0%
RA-ZEM	0	0%	1 200 000	30%	2 500 000	62,5%	3 600 000	90%	4 000 000	100%	0,00	100%	0,00	100%